

Naročnina Ljudskega tednika se plačuje:
za STO in Italijo pri uprav
v Trstu ul. S. Frančiška 20
za cono B pri Centru tiska
v Kopru,
za Jugoslavijo pri ADIT-u v
Ljubljani, Tyrševa 34 ali na
čekovni račun pri Komunalni
banki, N. 6 - 1 - 90693 - 7
Cena lista: lir 20. — din 15
— v Jugoslaviji in din 8 v
coni B.

LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir.

TRST 24. marca 1950

LETO-PETO številka 206

Poslana plačana v gotovini.

Soedizione in abb. post. II. gruppo

Uredništvo Ljudskega tednika:

Trst, ul. Montecchi 6-II. Ro-
kopise pošiljati na naslov u-
treba pošiljati na Upravo li-
administrativnega značaja je
stov Založništva tržaškega ti-
ne vračajo. Vse ostale dopise
ska v Trstu, ul. S. Frančiška 20,
redništva. Po uporabi se ro-
kopisi, razen na izrecno željo,

LJUDSKI
TEDNIK

ISTRSKI DELAVEC BO GLASOVAL ZA LJUDSKO OBLAST

KRONIKA

28. maja bodo volitve v Albaniji. Francozi uporabljajo proti Vietnamu ostanke Cangajskih sil. Papeški nuncij Ottavio De Liva je moral zapustiti CSR.

Kerk Patrick je bil imenovan na položaj Robertsona, britanskega visokega komisarja v Zahodni Nemčiji. Robertson bo odslej poveljnik britanske vojske na Daljnem vzhodu.

Hekkonen je sestavil novo finsko vlado. V njej je 10 agrarcev, 2 liberalca in 3 zastopniki švedske stranke.

Izrael je pred problemom, kako bi namestil priseljence, ki so letos prišli v Izrael. Pravijo, da bodo med Zidi v ZDA organizirali kampanjo, s katero bi dobili najmanj 250.000 dolarjev in s tem denarjem rešili problem.

Iz CK KP Bolgarije so izključili generalajtnanta Ivana in Bojana Bilgaranova.

Stavka na Japonskem se je razširila in stavka sedaj 1.270.000 delavcev.

V Bolgariji pripravljajo nov proces po zgledu budimpeštanskega.

Churchill se je izrekel za oboževatelja Nemčije.

Amerikanci imajo pomorske vaje v grških vodah.

Ministrski predsednik Južne Afrike Malan zopet preganja črnce.

Američani se zelo zanimajo za avstrijsko vojaško silo in grade na svojem področju številne utrdbe.

Indonezija je razvrednotila svojo valuto za 50 odst. Finančni minister je dejal, da ima ta ukrep namen ustaviti inflacijo.

V Saigonu so bile demonstracije proti ameriški pomoči Bao Daju. Pri spopadih s policijo so bili trije mrtvi in več ranjenih.

Angleži smatrajo konvencijo med Posarjem in Francijo veljavno samo do mirovne pogodbe.

Bebler, jugoslovanski delegat pri OZN, je izjavil novinarjem, da je mnenje delegacije FLRJ, naj bi se prizadete vlade sporazumele v zvezi z rešitvijo vprašanja kitajskega predstavništva pri OZN.

Opuštile naj bi svoje osebnosti koristi in naj bi iskale naglo rešitev na zakoniti podlagi. Zanimati kitajskemu ljudstvu, da bi imelo zakonite predstavnike pri OZN, pomeni kršenje osnovne listine, ki izrecno omenja Kitajsko kot staro članico Varnostnega sveta.

Trygve Lie pa je dejal, da ima 450 milijonov Kitajcev pravico biti zastopani pri OZN.

Abesinski cesar je predlagal, da bi Eritrejo priključili Abesiniji. Dejal je tudi, da je bil sklep OZN, izročiti Italiji skrbstvo nad Somalijsko za dobo 10 let, čisto navadna žalitev. Ta sklep so sprejeli proti željam tamkajšnjega prebivalstva.

Nov policijski zločin se je dogdil v Italiji ko je bil na zborovanju ustrelel od policije zopet nov delavec. Zaradi tega krvavega dejanja se je splošna stavka v pokrajini Parmo podaljšala na ves včerajšnji dan. Med 12-urno stavko je prišlo po vsej Italiji do demonstracij proti diktatorskim ukrepom in izživanju De Gasperijskega. Policija je večkrat napadla delavce.

Politična kriza zaradi povratka kralja Leopolda traja še kar naprej. Eyskensova vlada je odstopila. Sam ne more sedaj sestaviti vlade na parlamentarni osnovi, ker bi jo moral sestaviti samo iz krščanskih socialistov. Dejstvo je, da bi bila Belgija razdeljena v trenutku, če se kralj vrne, najmanj na dva dela. Delavci protestirajo proti njegovi vrnitvi in so že večkrat po mestih s stavkami popolnoma paralizirali življenje. Danes imajo splošno protestno stavko proti kraljevi vrnitvi po vsem Valonskem.

Bidault je imel po radiu govor, v katerem je potrdil, da je vlada odobrila povišanje mezd v podzavrilnih podjetjih, tem se bodo pa pridružile še posebne letne nagrade. Povišanja mezd pa so minimalna.

Podpredsednik ameriške progresivne stranke John Roggi je prispeval povratka iz ZSSR v Beograd. Dejal je, da je prišel v FLRJ, da se na mestu prepriča, kaj se dogaja v tej državi.

NEZDRAVE OSNOVE „mirovnega“ dvoboja

Trajen mir je mogoč samo na osnovi spoštovanja enakopravnosti

Na konferencah v Jalti in v Potsdamu niso samo določevali vpliva velesil na ozemlju držav hitlerjevske koalicije, temveč so si lepo razdelili vpliv tudi nad malimi državami, ki so se proti tej koaliciji borile. Takrat so si vodilni državniki z eno besedo razdelili svet na vplivna področja, da bi s tem zavarovali interese posameznih velesil z namenom, da dosežejo med velesilami mirno sožitje. Kako slaba je bila ta osnova, ki naj bi pripeljala do »trajnega mira«, pa smo videli takoj po prvih napetostih med obema taboroma. Odnos med velesilami se namreč spreminja, kakor se tudi spreminja med malimi in velikimi narodi. Razdelitve prinesejo s seboj vedno težave tudi med najboljimi sosedi. Tak sporazum bi bil možen, če bi vsi mali narodi privolili v to, da bodo velesile delale z njimi, kar same hočejo. Najbolj poučen primer nam je grško ljudstvo, ki se je uprlo imperialističnemu nadzorstvu in izkoriščanju, drug primer nam je FLRJ, ki je odvrnila domenjeno 50% nadzorstvo Anglije in je bila potem, ko je odvrnila tudi 100% nadzorstvo ZSSR, v kratkem preklela.

Vprašanje Nemčije, kjer sta se ZSSR in ZDA borili za povečanje vpliva, nam je tudi dober primer. Kljub temu pa vse kaže, da bi se to spodbiranje med obema blokoma nadaljevalo, če ne bi prišel vmes odločilen faktor, ki sili ZDA, da si pridobije v tej tekmi nekaj časa. To je odločitev kitajskega ljudstva, ki je odvrnilo domenjeno nadzorstvo ZDA. Nastal je s tem položaj, po katerem so ZDA uvidele, da razdelitev na področja iz leta 1944-45 nič več ne odgovarja. In tako je prišlo do nove taktike, ki naj bi prinesla nov sestanek »Starih velikih«. Ti bi našli nove predloge za doseg »trajnega mira«. Kaj je mišljeno v resnici pod temi besedami, je razumljivo. Tu gre zopet za novo razdelitev sveta na vplivna področja, ki bi odgovarjala današnjemu stanju v svetu.

«Mirovna kampanja» iz ZDA, o kateri smo pisali v naših številkah, je dobila s četrtkovim govorom Achesona jasnejše oblike. V svojem govoru je Acheson najprej ponovil to, kar je dejal Stalin lansko leto dopisniku časopisne agencije INS in Molotov pred dvema tednoma, češ da je mogoč istočasen obstoj dveh različnih

»Podrejanje, izkoriščanje in onemogočanje svobodnega socialističnega razvoja v novih socialističnih državah, ki se je spremenilo v sistem odnosov med sovjetsko vlado ter temi državami, ni le postavilo na dnevni red vprašanje neodvisnosti držav v socializmu in njihovih medsebojnih odnosov, temveč je prav tako bistveno spremenilo tudi pomen odnosov med Sovjetsko zvezo ter vodilno državo kapitalističnega sveta — ZDA. Prav s tem, da je Sovjetska zveza vsilila in nezakonito hegemonijo »vodilne sile«, je spremenila pomen spora dveh sistemov ter ga pretvorila iz borbe za rušenje kapitalizma v borbo za razdelitev na kapitalistična in »socialistična« vplivna področja, oziroma — na področja vodilne kapitalistične in »vodilne« socialistične države. Sovjetski voditelji so v praksi postavili problem z drugimi državami in narodi — bodisi pod ameriško ali svoje gospodstvo, čeprav kaže ves sodobni razvoj — tako v kapitalizmu kakor tudi v socializmu — tendence k vedno večji neodvisnosti, svobodi in enakopravnosti narodov. Sovjetska vlada in podrejene vlade niso le razvezale vojaško ter gospodarsko zvezo s socialistično državo — Jugoslavijo, temveč so proti njej organizirale gospodarsko blokado in nasilni pritisk, vstevši tudi grožnje z vojno, s čimer so bila poteptana vsa leninistična načela o odnosih med socialističnimi državami. Vse to in tako stanje je postavilo za sleherni narod, gotovo pa za tiste v socializmu, problem borbe za ohranitev njihove neodvisnosti, problem borbe za enakopravnost, in to v odnosu do ZDA kakor tudi v odnosu do ZSSR. Toda tako stanje ni le postavilo ta problem, temveč daje hkrati tudi realne domneve, da lahko vsak narod, ki ima dovolj notranjih revolucionarnih sil, ta problem tudi uspešno reši. Naša revolucija, katere nadaljnji razvoj poteka v borbi za socialistično zgraditev, je našla v sebi dovolj notranjih sil, da ni izbrala hegemonije, temveč da se samostojno razvija, s čimer hkrati kaže pot drugim narodom tako v njihovi borbi proti kapitalističnemu imperializmu kakor tudi proti poizkusom vstavitve »socialistične« hegemonije. Sele pozneje zgodovina bo mogla popolnoma oceniti, kakšen pomen ima ta smeli in doslej neznan podvig male in relativno nerazvite države.

Milovan Djilas na predvolivnem zborovanju beograjskih študentov

sistemov na svetu. Potem pa je postavil sedem pogojev, ki bi bili podlaga za bodoče razpravljanje in naj bi bili »ameriška teza« za doseg miru na svetu. Na vsak način je zahteval več, kot bi marsikdo pričakoval. Ti predlogi so v glavnem naslednji:

V prvi točki je obdelal Nemčijo. Acheson je naenkrat za združitev Nemčije pod svobodno izvoljeno vlado. Obsodil je ZSSR, da ima posebne namene z Avstrijo, glede Japonske pa je dejal, da bi sovjetski voditelji lahko priznali koristi drugih narodov, izven onih pri svetu zunanjih ministrov pri sklepanju mirovne pogodbe. Japonske ujetnike na Severni Koreji naj bi spravila donov komisija OZN. ZSSR naj ene bi izpodkopavala poskus azijskih držav, ki so

pred kratkim dosegle svojo neodvisnost. S tem se je Acheson priporočil za varnost Bao Daja.

Drugič: umaknitev sovjetskih čet iz »satelitskih« držav, ZSSR bi morala

Italija in Trst

Glede Trsta in vsega ostalega ozemlja, naseljenega s Slovenci in ki ni priključeno k Italiji kakor ne k Jugoslaviji, so razni vodilni jugoslovanski državniki dali v zadnjem času dovolj jasnih in nedvoumnih izjav, ki povedo, da se Jugoslavija tem krajem ne more odreči in da ne pristaja na nikakršne odločitve, ki bi te kraje ponovno spravile pod tujo nadoblast. Za

spoštovati Jaltski sporazum o osvobojeni Evropi.

Tretjič: ZSSR naj preneha z obstrukcijo v OZN, »ZSSR bo dobila v OZN večino, če bo predlagala ukrepe, ki bodo pripomogli k utrditvi mira in spoštovanju dejanske neodvisnosti drugih narodov«.

Četrtič: Predstavniki obeh držav naj pričnejo iskati realen in uspešen sporazum za kontrolo atomske energije.

Petič: naj Moskva ne uporablja komunistov za zrušenje vlad, s katerimi sama vzdržuje na videz prijateljske odnose.

Šestič: spoštovanje diplomatov z vsega sveta.

Sedmič: ZSSR naj preneha opisovati ZDA kot predstavnike vojne hujšave.

V listu »Pravda« je Acheson odgovoril Viktorov. Dejal je, da so Zapadnjaki krivi, da še ni podpisana mirovna pogodba z Nemčijo, ker bi oni hoteli podaljšati okupacijsko dobo v neskončnost. Svobodne volitve v Nemčiji, o katerih je govoril Acheson, bi mogla izvesti samo demokratična vlada. O svobodnih volitvah ne moremo govoriti toliko časa, dokler traja kolonialni režim in dokler se Američani, Angleži in Francozi vedno bolj oprajo na bivše hitlerjance. Viktorov pravi v nadaljevanju, da so Zapadnjaki vedno odbili predloge, v katerih je ZSSR predlagala umik okupacijskih sil, izdelavo demokratične ustave, ki bi dala Nemčiji demokratično vlado za vso državo. Ta vlada bi bila edina zmožna organizirati svobodne volitve v vsej Nemčiji.

ZSSR je bila za vedno pripravljena na mirovne pogodbe z Japonsko. Pri sestavi bi morale sodelovati vse zainteresirane države, kakor je bilo to pri sestavljanju mirovne pogodbe z Italijo, Bolgarijo, Madžarsko, Romunijo in Finsko.

Sovjetska zveza je umaknila čete iz držav ljudske demokracije, kot je bilo to določeno leta 1945. Obdolžil je ZDA, da se s pomočjo Marshallovega plana in Atlantskega pakta vmešavajo v notranje zadeve drugih držav in pri tem uporabljajo silo, kot je bilo to primer med italijanskimi volitvami in v Grčiji.

Kdo so resnični tatovi atomske energije?

Pogostoma pravijo, da Američani ne bi mogli živeti v državi, kjer bi bila odpravljena osebna iniciativa in zasebna lastnina podjetij. Zato večkrat Američane strašijo s tako državo — Molohom, ki bi bila v nasprotju z ameriškim značajem.

Zakaj so torej Američani tako občutljivi za senzacionalna odkritja o tatvini atomskih tajnosti? Zakaj se reakcionarna propaganda tako pogosto poslužuje tega oroja, da zmede milijone Američanov, ki vsak dan berejo časopise Hearstove, Mac Cormickove in Scripps Howardove skupine? To se ne dogaja samo zato, ker je vojna psihoza, ki jo skrbno vzdržujejo že od časov Hirošime, spravila ob pamet velik del ameriškega ljudstva, in ne samo zato, ker so špijanski filmi, izdelani med vojno, da bi dvigali ljudem moralo, in poveljni filmi, da bi kazali ordo nevarnost, razširili med ameriško javnost mit o tajnih formulah, ki jih tajni agenti prenašajo skrbno tetovirane na svoji koži. Ameriško ljudstvo ima vtis, da so atomske tajnosti njegova last. Atomske tovarne so ga namreč drago stale. Zgradili so jih ameriški delavci, predvsem pa so jih plačali. Ko »ukračejo« kako atomsko tajnost, imajo zato Američani vtis, da so bili okrađeni.

Nikoli pa ni bilo opaziti, da bi se ameriško ljudstvo razburilo, če

je kdaj kakšno podjetje izročilo kako svojo tajno proizvodnjo tuji državi. Ameriško ljudstvo ne bo kljub svoji ljubezni do zasebne podjetnosti in svojega nagnjenja za osebno iniciativo nikoli ogorčeno, če n. pr. kakšnemu kemičnemu podjetju ukradejo kak patent.

V Ameriki imajo vsi občutek, da so nekoliko lastniki atomske energije. Toda ta občutek je zgrešen. 7. avgusta 1945 je tedanji vojni minister Stimson ustanovil odbor 8 članov, ki naj bi določili, kako bi se atomska energija uporabljala v vojaške in mirnodobne namene. Toda šele pod demisijsko Lienthalo so se začeli ljudje zanimati, kdo je vodil ameriško atomsko politiko po koncu vojne. Naj navedemo nekaj imen: Stimson, George Harrison, James Byrnes, Ralph Bard, William Clayton in drugi. Vsi ti so imeli tedaj važna mesta v ministrstvih, bili so pa istočasno delničarji in funkcionarji raznih podjetij in trustov, ki so bili vsi pod kontrolo banke Morgan.

Ta prvi odbor se je zato trudil, da bi upravljanje atomske energije dobila v roke njihova podjetja, ki bi imela od tega velike dobičke, ne da bi za to vložila niti en cent kapitala.

Za ameriške truste pa ni bilo le važno, da so kontrolirali vso uporabo atomske energije v mirne in

vojne namene na ameriškem ozemlju. Se bolj važno zanje je bilo, da bi nadzirali vse poskuse izkoriščanja atomske energije v svetu predvsem one poskuse, ki bi služili človečanskim namenom. Zato se je ustanovil pod vodstvom Bernarda Barucha odbor, ki je predlagal Združenim narodom mednarodno nadzorstvo nad atomsko energijo. To naj bi omogočilo banki Morgan in Dupontu de Nemours svetovno nadzorstvo nad vso uporabo atomske energije. Ta odbor je izdelal ameriški načrt za mednarodno kontrolo atomske energije. V njem so: Fred Searls, Herbert Swope, Johnson Hancock in Ferdinand Eberstadt. Tuč vsi ti gospodje so tesno povezani z banko Morgan. Baruch se je med tem postaral, zato so ga nadomestili s Frederickom Osbornom. Banka Morgan ni zaradi te zamenjave nič izgubila. Osborn je v vodstvu podjetja Dodge, ki ga tudi kontrolira banka Morgan. Čim bolj so se podjetja z atomsko energijo razvijala, tem bolj jih je ameriška vlada dajala v upravo zastopnikom banke Morgan. Tako imata banka v posvetovalnem svetu za rudnike izmed osemih odbornikov šest svojih zastopnikov; oddelek za surovine pri komisiji za atomsko energijo vodi tudi zastopnik te banke.

To so dejstva, s katerimi se ameriško ljudstvo polagoma seznaja. Zato se ljudje začnajo resno spraševati, ali so resnični tatovi atomske bombe in ameriških atomskih tajnosti res ardeči vohuni. Resnični tat ameriških atomskih tajnosti pa je banka Morgan.

Kardeljem je tako odločno stališče Jugoslavije podal pretekle dni tudi notranji minister LR Slovenije, ko je dejal, da delajo imperialistični italijanski krogi zgrešen račun, ko mislijo na Trst in ostale s Slovenci naseljene kraje.

Kot znano so te izjave sprožile s strani italijanskih kreditorstov in imperialistov vik in krik. Podprti od italijanskih kominformističnih šovinistov, so začeli igrati na staro ploščo o »jugoslovanskem terorju v coni B«, o slovanizaciji italijanov, o raznih kršitvah mirovne pogodbe itd. Posebno so to gonjo ojačali v zvezi z administrativnimi volitvami, ki bodo čez 2 tedna v coni B in pa v zvezi z vzpostavitvijo carinske unije med Jugoslavijo in cono B.

Vsa ta gonja izraža zavest italijanskih imperialističnih in iredentističnih krogov, da so zamenjali njihovi pohlepni načrti, dokler je tu socialistična in neodvisna Jugoslavija, ki zna braniti interese svojih narodov. Isto izraža tudi memorandum italijanske vlade, ki je bil pred dnevi izročen jugoslovanskemu poslaniku v Rimu, v katerem italijanska vlada protestira proti vzpostavitvi carinske unije med FLRJ in cono B in v katerem istočasno medlo izraža svojo pripravljenost na pogajanja med vojaškimi upravama obeh con za dosego ekonomske in carinske unije obeh con.

Da ima italijanska vlada pri tem svoje načrte v smislu kominformistične »boljše rešitve« v prihodnosti, ni težko ugotoviti, saj je ista vlada na tovrstne predloge jugoslovanske vojaške uprave že od vsega početka odgovarjala negativno.

Citajte in širite

LJUDSKI TEDNIK

Jugoslovansko področje STO-ja pred demokratičnimi administrativnimi volitvami

Italijanska buržoazija in kominformisti se s kričanjem in laganjem že v naprej opravičujejo za bankrot svojih protiljudskih prizadevanj

16. aprila bo istrsko ljudstvo na svo- bodnih in tajnih volitvah izbralo svo- je zastopnike v okrajna ljudska odbo- ra Koper in Buje. Volitve se bodo vršile po zelo demokratičnem voliv- nem zakonu, ki omogoča vsem voliv- cem, da izvolijo take odbornike, ki se jim zdijo najbolj primerljivi in za- služni, da upravljajo ljudstvo. Naj- boljše potrdilo popolne demokratično- sti volitev je ravno odlok o volitvah. Prvi člen tega odloka se glasi:

«Volitve odbornikov v okrajne ljud- ske odbore v Istrskem okrožju (Jugo- slovanski conl STO) se vrše po dolo- bah tega odloka po splošni, enaki in neposredni volilni pravici s tajnim glasovanjem, po načelu sorazmernega predstavnštva.

3. člen pravi: «Pravico voliti in bi- ti voljen ima vsaka oseba pristojna v Istrsko okrožje, ki je vpisana v volivnem imeniku kraja ali mesta v ob- močju okraja, za katerega so volitve. Člen 9. pa določa: «Glasovanje pri volitvah je svobodno. Nihče, niti organ ljudske oblasti ne sme v nobenem pri- meru klicati volivca na odgovornost zaradi glasovanja pri volitvah in tu- di ne sme od volivca zahtevati, naj pove za koga je glasoval, ali zakaj ni glasoval.

Najbolj pa se vidi široka demokra- tičnost iz prvega odstavka člena 19, ki pravi: «Kandidatne liste lahko predlagajo politične in družbene or- ganizacije kakor tudi določeno šte- vi- lo volivcev».

Odlok o volilnih imenikih pa se tu- di drži mirne pogodbe in popravl- ja obenem krivice, ki jih je prizade- jal našemu ljudstvu fašizem. Medtem ko so imeli v nasprotju z določbami mirovne pogodbe v conl A pravico glasovati vsi stalni prebivalci, ki so imeli 15. septembra 1947 italijansko državljanstvo, imajo v skladu z mi- rovno pogodbo pravico glasovati v conl B vse osebe, ki so pristojne v Istr- sko okrožje, to je osebe, ki so po do- ločbah mirovne pogodbe z Italijo, pri- loga VI, člen 6, pridobile državljan- stvo STO, če so imele na dan 16. ju- nija 1940. domicil na področju seda- njega istrskega okrožja.

Za pristojne pa se smatrajo tudi one osebe, ki so se rodile na področju STO, a so ga zapustile zaradi nacio- nalnega in političnega preganjanja v času italijanske vladavine, ali so po- tomci teh oseb. Smatra se, da so ime- le na področju STO domicil na dan 10. junija 1940 tudi tiste osebe, ki so bile pred 10. junijem 1940. nasilno od- vedene s tega področja po organih te- danjega režima ita.

V zvezi z volitvami je tudi dopisnik agencije ATi zaprosil predsednika IOLO tov. Beltrama za kratek razgo-

vor. Tov. Beltram je med drugim iz- javil: «Namen volitev je v tem, da bodo volivci, izvršujoč svojo pravico, ponovno svobodno izvolili svoje orga- ne oblasti. Volivci raznih demokra- tičnih prepričanj bodo na demokra- tičnih volitvah izrazili svojo željo ter neposredno in tajno izbrali svoje predstavnike».

Demokratičnost odloka o volitvah je tako jasna, da niso mogli niti reakcio- narji niti kominformisti te demokra- tičnosti oporekati. Zato so o tem v svojem tisku molčali. Zagnali pa so se proti volitvam, češ da pomenijo nekako mahinacijo, da so plebisit za sbaratlo infame, da se bodo volitve vršile pod terorjem ita. Prej so kri- čali, da v conl B ni svobode, ter ved- no zahtevali volitve. Ko pa jih je ljudska oblast razpisala, so prišli ob- sapo in jim je bilo tega silno žal. Ti

ljudje se zavedajo, da nimajo v conl B pristašev, zato kričijo. Volitve pa bodo kljub njihovu kričanju demo- kratične in svobodne, za kar jamči ljudska oblast in njen odlok.

Volilni zakon ne dela nikakih dis- kriminacij, vse tri narodnosti imajo enake pravice. Kandidirajo pa lahko tudi posamezniki in ne le stranke, le- da jih predlaga določeno število vo- livcev. Večje demokratičnosti si res ne moremo zamisljati. Pri vsem pa je najbolj važno, da določbe ne bodo ostale le na papirju, temveč se bodo dejansko uresničile. Porok za to je ravno ljudska oblast, ki ima samo ta interes, da vlada po volji demokra- tičnega ljudstva samega in v njegovo korist.

Volilni zakon je najboljša jamstvo, da se volitve ne bodo izkrivile v so- vinskih manifestacijah, kakor se je

Anglo-ameriška petrolejska vojna

Angliji manjka dolarjev. To je njena največja povojna bolečina in iz tega izvira tudi to, da mora Anglija vedno paziti, kar koli ukrene, da ne razjezi svojih «do- brotnikov» z druge strani luže.

Poglejmo, kaj je rekel minist- Bevan na nekem predvolivnem zborovanju: «Zmanjšali bomo do- larski uvoz, če nas ne bodo ZDA prisilile, da kupujemo drage ame- riške proizvode, kot je na primer ameriška nafta... Zmanjšanje uvo- za je odvisno od ZDA samih in jaz prav dobro vem, da se tuč one zavedajo, da si ne morejo vedno polniti žepov z Marshallovo po- močjo».

Zakaj je treba Angliji skrb za- radi nafte, ko je ima dovolj? Ona ima samo surovo nafto, ZDA ima- jo pa pod svojo kontrolo rafinerije. Anglija se že čaljš časa trudi, da bi postavila rafinerije na svo- jem ozemlju in povečala proizvod- njo nafte na Bližnjem vzhodu in na Karibih. S tem skuša razširiti svoje tržišče nafte po svetu. Anglija je prosila Odbor za evropsko pomoč denar za izgradnjo rafine- rij in drugih naprav v skupnem znesku 375 milijonov funtov. Sama je zbrala približno četrtino te vsote. Ker pa dobavljajo rafinerije samo Amerikanci, je bila pri volji dati za to dolarje. Pri nafiti ki bi jo sama proizvajala, bi sa-

Ameriška družba ARAMCO v Saudovi Arabiji uporablja v svojih rafine- rijah domače delavstvo, ki ga zelo slabo plačuje. Na sliki vidimo izkori- ščane delavce, ko hite iz dela

mo pri uvozu v Veliko Britanijo zaslužila letno 50 milijonov dolar-jev. Pri tem pa ni računani izvoz očiščene britanske nafte po svetu.

Anglija je premeteno predlagala Odboru za evropsko pomoč, da bi postavili te angleške rafinerije po vseh državah marshallizirane Ev- rope. Toda Odbor je odbil pomoč, ker je smatral, da to ne spada v njegov delokrog... Jasno je, da se Odbor za evropsko pomoč briga samo za ameriške interese, ki bi bili v nevarnosti, da jih prehitijo angleška konkurenca ne samo v Angliji sami, temveč tudi v zapad- ni Evropi. Dejstvo je, da so ravno Amerikanci pri izvozu nafte v Evropi. Dejstvo je, da so ravno Amerikanci pri izvozu nafte v Ev- ropo toliko zaslužili, da so lahko znatno razširili črpanje na ležiščih Bližnjega in Srednjega vzhoda. Zato ne bo dolarjev in niti ame- riških rafinerij.

Boj za evropsko in angleško tr- žišče je samo malenkosten odraz one borbe, ki jo vodi Anglija in ZDA okrog naftnih nahajališč. ZDA imajo na svojem ozemlju do- volj nafte. Tam so zrastle tudi prve družbe, ki danes narekujejo ceno nafte po svetu. Toda leta 1926 so eugotovili, da je v ZDA samo še 4,6 milijard baril nafte. Začeli so jo iskati drugje, da ne bi izgubili prvenstvo v tej tako važni suro- vini. Leta 1943 so zagnali v svet vest, da imajo v ZDA samo še za 15 let nafte. Ti alarmi so bili po- vzročni v opravičilo, ker so se takrat ameriške družbe z vso silo vrgle na prilaščanje naftnih nahajališč na Bližnjem in Srednjem vzhodu in predvsem na Arabskem polotoku. Stvar je bila spretno speljana pod opravičilom raznih strateških motivov in Amerikanci so kot dominantna vojaška sila v kratkem pregnali Angleže od teh bogatih naftnih yrelcev.

dogodilo v conl A, kjer je glasovalo na desettisoče neupravičenih volivcev in kjer so potem proglasili, da so bile volitve pravi plebisit za Italijo.

Volitve pa so najbolj razkačile ko- minformiste. Njih «partijan» je izdala kar nekaj proglaš na istrsko ljudstvo, naj reče na volitvah: Ne! Giorgio Jak- sešič pa je napisal v «Laboratoriu» uvodnik, kjer pravi, da so volitve ko- medija in da je samo kominformisti- na «partijan» za realistično rešitev tržaškega vprašanja, to je za xholjšo rešitev».

Vse to kričanje kominformistov potrjuje, da nimajo ljudi za seboj. Ljudi pa tudi ne morejo imeti, saj je vsa njih politična akcija le papirnat kričanje po naročilih Sovjetske zveze in nima v sebi prav nič konstruktiv- nega. Ljudje pa, ki imajo v rokah oblast, so dobro spoznali, da ni mo- goče graditi boljše bodočnosti s kri- čanjem, ampak z delom. Vse kričanje kominformistov in reakcionarjev ima le en namen. Oni vedo, da je večina istrskega ljudstva za ljudsko oblast ter se hočejo že naprej opravičiti pred svojim porazom, češ ljudi so prisili- li na volišča in voliti za ljudsko oblast s terorjem. Toda vse njih kri- čanje je jalovo, istrsko ljudstvo gre svojo pot naprej in z vsakim dnem izboljšuje svoje življenjske pogoje.

Prebivalci Madagaskarja

v borbi proti imperialističnim načrtom

Zaliv Diego Suarez na skrajnem severu otoka Madagaskarja je menda po zalivu Rio de Janeiro največji na svetu. V njem bi bilo dovolj prostora za vojno mornari- co veseli. Sedaj se v njegovih globokih modrih vodah zrcalijo skoraj samo slikovite skale, pokri- te z značilnim trnjastim rastlin- stvom. Zato se ne smemo čuditi, da vzbuja ta zaliv že precej časa po- hlep. Zaliv je važno oporišče na morskem poti proti Indiji in ne pre- tiravamo, če trdimo, da predstavl- ja zaliv ključ Indijskega oceana.

Nedvomno je zaliv izgubil mnó- go na svoji važnosti po izgraditvi Sueškega prekopa. Toda vsakdo ve, da ne bo ta prekop v primeru vojne uporaben. Zato bi bilo treba v tem primeru obnoviti morskó pot okoli Afrike mimo rta Dobre nade in zaliv Diego Suarez bi zo- pet pridobil veliko važnost.

Zato opravljajo tam sedaj važna dela. Poleg prejšnjega 206 metrov dolgega suhega doka gradijo nove- ga. Obenem gradijo tudi velik ar- senal. V ta namen so poslali tja 400 delavcev iz arzenalov v Brestu in Toulonu. Ti delajo skupno s ti- sočji delavcev z Madagaskarja. V bližnji zaliva gradijo tudi veliko letališče z vzletiščem za 105-tonska letala, to je večja letala od vseh dosegljivih. Ekipa tetečih trdnjav naglo preučuje zemljepisno lego vsega severnega dela otoka. Hkra- ti gradijo tudi strateško cesto Ma- junga-Diego. Pred kratkim so si ogledali dela v zalivu razni mini- stri Južne Afrike ter angleške in ameriške misije. Strateška važnost Madagaskarja je tudi v njegovem naravnem bogastvu: v grafitu, sljudi in predvsem v še neizkori- ščanih rezervah petroleja, urana in berilija.

Kruto zatrtje upora, ki je zahtevalo 20 tisoč smrtnih žrtev med prebivalci Madagaskarja, je imelo kot glavni namen ohranitev kolo- nialnih privilegijev in dobičkov velikih družb. Toda če je to zatrtje dezorganiziralo nacionalno gi- banje zaradi smrti ali pripora njegovih borcev, pa ni moglo za- tretj nacionalnega čustva in teženj k svobodi, ki so bolj žive kot kdaž koli.

Te težnje se kažejo v vseh de- janih vsakdanjega življenja. Kažejo se v borbi v podjetjih, v solidarno- sti z ujetniki, v številnih resoluci- jah, ki zahtevajo njih osvobodit- ev, revizijo procesa v glavnem mestu Tananarivi, ukinitvev izjem- nih zakonov, ki so odpravili svo- bodo združevanja in tiska. Te tež- nje se kažejo končno tudi v re- zultatih zadnjih volitev, pri kate- rih je Zele Rasaoanoro, eden izmed pogumnih voditeljev madagaskar- skega nacionalnega gibanja, dobil 40 odstotkov vseh glasov.

V Diegu so se pomorske oblasti in kolonialna uprava poslužile vseh sredstev, da bi popolnoma preprečile borbo delavcev v arse- nalu. Poslužili so se sramotnih ras- nih diskriminacij, hoteli so prisi- liti madagaskarske delavce, da bi se vpisali v žolte sindikate, na vse načine so ovirali francoske in ma- dagaskarske delavce. Toda vse te spletke so se izjalovile. Vsi fran- coski in madagaskarski delavci so sedaj združeni v francoski splošni zvezi dela. Kolonialisti nimajo ni- ti več izgovora, da škrtijo svoje privilegije. Zato je jasno, zakaj preganjajo ljudstvo: preganjajo ga zato, ker ima Madagaskar veliko strateško važnost. Toda borba ma- dagaskarskega ljudstva se pogum- no razvija naprej. Združeni v tej borbi z drugimi demokratičnimi silami bodo prebivalci Madaga- skarja preprečili imperialistične načrte.

se sporazume z Amerikanci glede nafte, da jim ne odpade izvoz dru- gim iz ZDA. Kljub temu so pa An- gleži v zelo težkem položaju. Tež- ko morejo namreč kupiti nafto za dolarje iz tiste vsote, ki jim še ostane iz viškov uvoznó-izvozne bilance, če hočejo, da ne pride do nove katastrofe funta.

Ukrepi italijanske vlade proti delavcem in kmetom

Italija je dežela velikih kmetških posesti. Ker veleposestniki nimajo denarja, da bi zemljo obdelovali in najemali delovno silo so spremenili svoja posestva v veličanske pašni- ke. Pri tem je seveda nastalo vpra- šanje brezposelnosti tisočerihi kme- čkih najemnikov in delavcev. Ti ži- vljo v lakoti in brezposelnosti. Kljub temu da so kmetom stranke za vo- litve obljubile zemljo, delo za agrar- no reformo tako počasi napreduje, da danes v njeno uresničenje ne morejo več verovati. Ta počasnost demokristjanske vlade je kmete pri- silila, da so prešli k direktni akciji za pridobitev kočke zemlje, na ka- terem bi pridelali toliko, da prežive svoje roabine. Njihova akcija je mirna in se omejuje samo na za- sedbo zemlje, ki je veleposestniki nočejo obdelovati. To gibanje se je pričelo v Kalabriji in se je pozne- je razširilo na Sicilijo, Sardinijo, Puglie, Campagno in Emilijo. Do sedaj je 220.000 italijanskih kmetov s svojimi ženami in otroki zasedlo 125.000 ha veleposestniške zemlje. Policija, ki jo misli Seclba poveča- ti na 60.000 mož stalno napada de- lavce z vso ostraštjo in do krvavih incidentov prihaja na Siciliji, v Kalabriji in v pokrajini Bologni. Sprčo razširjenja tega gibanja je De Gasperijeva vlada poslala celo vrsto ukrepov. Nekateri prefekte,

ki so se skušali sporazumeti s kme- ti brez zemlje, je premestila. Vla- da je šla še dalje v svojih protide- lavskih ukrepih in sklenila, da bo predala začetnike in organizatorje tega gibanja sodišču. Pooblastila je prefekte, da lahko prepovedo poli- tična zborovanja za dobo 3 let.

Delovno ljudstvo se je postavilo proti tem ukrepom ter v Turinu, Mi- lanu, Genovi in Bologni organizi- ralo velike protestne manifestacije. Delavci po tovarnah so zapustili de- lo in šli manifestirat.

Seclbina policija, ki podpira čla- ne MSI, da napadajo delavce, je v torek zopet streljala proti delavcem v Empelli (Chieti) in pri tem ene- ga ubila in enega ranila. Zaradi te- ga žalostnega dogodka je Splošna zveza dela proglasila splošno 12 ur- no stavko. Uslužbenci PTT, prevoz- ništva, plinarn in vodovodov so na- povedali v Rimu stavko.

Glavni tajnik zveze dela Di Vi- torio je dejal, da bodo doživeli gren- ko presenečenje tisti, ki v Italiji in inozemstvu mislijo, da je mogoče napasti politične in sindikalne svo- boščine, ki jim jih jamči ustava, bo- do znali braniti. V senatu pa je Di Vittorio dejal, da je treba pra- vično razdeliti delo med poljedel- skimi delavci,

KRONIKA

Kruh se je s preteklim četrtkom podražil za 10 lir in stane 94 lir kg.

Partizani in aktivisti III. in IV. okraja so imeli svoje plenum: za III. okraj pri Sv. M. M. Zgoranj, kjer je govoril tov. Lipovec, za IV. okraj pa v Skednju, kjer je govoril tov. Davorin.

Vojaske uprava se je lotila popravila cerkva in župnišče. Popravili bodo cerkev in župnišče v Zgoniku in v Borštu. Dobro pa bi bilo, da bi VU tudi bolj skrbela za zgradbe, ki služijo kulturnemu dvigu ljudstva.

V predoru pod Sv. Vidom se je dogodila avtomobilska nesreča, kjer je bil težko ranjen 21letni Ernesto Marchesi iz ul. Del Bosco 8.

Cistilci min so imeli v zadnjem času veliko dela, ker so jim ljudje prijavljali, kje leži razno razstrelivo.

Križmančiču Marcellu so tatovi ukradli 4 koloč in petelina.

Na meji med FLRJ in STO-jem se je končalo ponovno postavljanje mejnikov. Vzdržal meje so postavili v razdalji približno 63 metrov 1.85 metra visoke in 10 cm široke jeklene droge z železnimi postavitkami.

Na dva meseca in 20 dni zapora pogojno je bil obsojen za nenaklepni umor 64-letni gostilničar Millo Giuseppe, ki je pri prometni nesreči zakrivil smrt nekega Daveggia Giordana.

Zaradi slabega ravnanja z ženo je bil obsojen na 8 mesecev pogojno 35-letni železničar Stani Felice iz ul. Cillino 35.

Na izredni seji občinskega sveta na Repentaboru so na predlog zastopnika Ljudske fronte tov. Skabarja vsi svetovalci soglasno sprejeli resolucijo z zahtevo, da se zgradi v Trstu slovensko kulturno središče.

V Lokavcu pri Cepovanu bo 16. aprila 1950 proslava ustanovitve Tržaške brigade. Ob tej priliki priredijo partizani in aktivisti Tržaškega ozemlja v Sv. Lucijo in Lokavec izlet.

Policija je aretirala več ljudi iz Sv. M. M. Spodnje in Ricmanj, ki so 16. julija 1945 umorili v Ricmanjhi Coslovicha Lovrenca in mu odvzeli 130.000 lir.

Člani OF s Kolonkova so imeli sestanek, na katerem so sprejeli resolucijo, ki obsoja namerno zavračanje ustanovitve otroškega vrta pri Sv. Ani.

Generalni ravnatelj za civilne zadeve VU je podpisal ukaz, ki podeljuje amnestijo in pomilostitev mnogim osebam. Med drugim velja amnestija za dejanja kazniva z ječo, ki ne presega 5 let s pogojem, da so bila te dejanja izvršena pred 19. junjem 1946.

Na obisk v Slovenijo je Šlo 20 delavk iz tržaške konopljarne. Delavke so bile zelo navdušene nad vsem, kar so v Sloveniji videle.

Samomor je napravil v ponedeljek 63-letni Visini Giuseppe iz Vrdele-Skoljete 301. Zastrupil se je s svetilnim plinom.

Sodišče je obsodilo na 2 leti ječe antifašista Ferdinanda Haeringa, ki je lani v baru «Piemonte» pretepel škvadrsta Cesca Bruna in ga tudi prijavil policiji. Haeringu pa je bila na podlagi amnestije kazen odpuščena.

Predstavniki SNG se je 20. t. m. zglasil pri gospodu Listerju na sedežu ZVU in mu izročil pismeno vlogo, ki zahteva, da se v Trstu zgradi gledališče za Slovence.

Na seji Tržaškega občinskega sveta so zadnjič razpravljali o stanovanjskem vprašanju. Občinski svetovalec Varni je predlagal, da bi izdali posebna kreditna hipotekarna potrdila v znesku 3 milijard lir, ki naj bi služile za gradnjo hiš.

Društvo slovenskih srednješolcev je hotelo prirediti v Boljuncu kulturno predstavo, toda informobirojevci so temu nasprotovali in dijaki niso dobili dvorane. Enako se je zgodilo dijakom tudi v Trebiču. Tako po dajkom tudi v Trebiču, kjer so se skušali informobirojevci za slovensko kulturo.

Po dolgotrajni stavki so se uslužbeni INAM-a (bolniške blagajne) zopet vrnili na delo. Tako sedaj zopet deluje zdravstveno skrbstvena služba pri bolniški blagajni.

SANJE IN ILUZIJE

V vedno ponavljajočih se napadih šovinističnega tiska na slovensko šolstvo, ki jih je zadnje tedne zopet povzel «pobožni» Giornale di Trieste, se kot rdeča nit vleče skozi članke nekako hrepenenje po onih časih, ki so bili, pa jih ni več. Sedaj se spominja «Giornale» celo pokojne Avstrije, ko je italijanska šola bila orožje v rokah italijanskega šovinizma za asimilacijo slovenskega življa. Ze v tisti dobi pa vsi naporu mestne občine in «Legge nazionale» niso zalegli mnogo. Občina je sicer porabila milijone kron, kot mlo toži sedaj «Giornale» in je pri svojem «patriotičnem» delu uživala tudi podporo cesarsko - kraljevske avstrijske vlade, vendar je ta kombinirana raznorodovalna akcija uspevala vedno manj. Slovenski življenj je končno ob spoznanju svoje samobitnosti zaježil utapljanje slovenskih ljudi v asimilacijo in iz dneva v dan je rastla moč tržaškega slovenstva. To so izražale tudi šolske statistike. V letu 1881-82 je bilo na slovenskih šolah tržaške občine 2.305 učencev; v šol. letu 1893-94 je število preseglo 3.000, v šolskem letu 1905-1906 smo prekorčili število 4.000, v šolskem letu 1910-11 smo se močno povzpeli nad 5.000 (5.327 učencev), da smo že dve leti nato, t. j. v šolskem letu 1912-13 presegli 6.000 učencev. V prvem letu italijanske vladavine v naših krajih je število učencev na slovenskih osnovnih šolah doseglo višek; kajti znašalo je več kot 7.000 in se že blizu osim tisoč. Tudi z liberalnimi metodami predfašistične Italije ni italijanska šola več uspela občutneje opravljati svojega «poslanstva» raznorodovanja, zato je moral priti brezdušni, barbarski fašizem, ki je hotel ubiti naš narod duhovno ali pa ga fizično iztrebiti. Toda tudi ta poizkus se je izjalovil. Nekateri požigi italijanskih potujočevalnic v slovenskih vaseh sicer niso zadržali raznih Sottosantijev pri njihovem nekulturnem početju, vendar so pustili v dušah slovenskih ljudi pod pepelom skrito iskro, ki se je v času narodnoosvobodilne borbe razplamtela v žar, kar so leta in leta ugradili fašisti. Tako je izginila tudi fašistična šola. Ostali so le fašistični učitelji. Zbrali so se tu pri nas v Trstu in neprestano moramo ugotavljati, da so ostali prav taki sanjači kot so bili nekdanj, ko so kot

«umili servi di Mussolinia» širili njegov imperij. Sedaj, ko obnavljajo to svojo iluzijo, zopet stavijo velike nade v italijansko šolo. Videti je, da se res niso ničesar naučili in da jih izkušnje preteklosti niso nič izmodrile. Saj bomo imeli še vedno take primere kot je Mervičev v Devinu, še vedno se bo našel, človek, ki bo za skledo leče prodal svojega otroka. Toda slovenska celina je zdrava in odporna; odporna bolj kot kdaj prej. Ves zgodovinski razvoj govori za to; popočaj Slovencev in njihov delež v politični in socialni borbi polpretekle dobe; sedanji položaj čisto obratnega predela, ki je kulturno in duhovno povezan s svojo celino v svobodni domovini, so zadostni porok, da tudi v bodočnosti ne bo

Ali ste že naročeni na

LJUDSKI TEDNIK

?

mogla italijanska šola opravljati tistega «poslanstva» ki ji ga je namenila iredentistična šovinistična reakcija.

Toda kako si moramo potem razlagati to vztrajno zapostavljanje in ponavljajočo se gonjo proti slovenski šoli? Dejali smo že, da se je fašistična potujočevalnica zrušila, a da so ostali fašistični učitelji in ti so fašistični sanjači, ki žive še vedno v iluziji velikega rimskega imperija. Navedemo naj le nekaj primerov, ki dovolj zgovorno karakterizirajo miselnost teh vzgojiteljev, katerih gojence, učence italijanskih šol v Trstu, iskreno pomilujemo.

Neka slovenska učiteljica, ki je dovršila italijansko učiteljsko, je srečala pred leti svojo tovarišico iz dijaških let. Svidenje je bilo prijetno za obe, saj se rad sreča človek s tovariši iz zorne mladosti. Toda v trenutku, ko je italijanska učiteljica izvedela iz not naše tovarišice, da poučuje na slovensko šoli, ji je veselo izginilo z lic. «Allora ti devo odiare!» (Torej te moram sovražiti). S te

Bombni atentat na sedež demokratičnih organizacij v ul. R. Manna

TERORIZEM

dokaz šibkosti šovinistov in kominformistov

V noči med 19. in 20. marcem ob pol ure po polnoči so neznani teroristi vrgli na poslopje v ulici Ruggero Manna 29 ročno bombo, ki je padla na vrt in se tam razpočila. Zaradi zračnega pritiska se je razbilo precej šip na oknih in škoda je znašala 15.000 lir.

Ta novi teroristični atentat na sedež demokratičnih organizacij in ravnateljstva Založništva tržaškega tiska je dokaz, da gonja proti naprednim demokratičnim organizacijam v reakcionarnem in informobirojevskem časopisju rodi svoje sadove. Terorističnih bombnih atentatov že precej časa ni bilo, zato se je šovinistom zdelo, da je treba ljudstvo pokazati, da še vedno delujejo. Razlika je samo v tem, da so se pobalinali iz Cavane in Akveduta po objavi zloglasne resolucije pridružili s svojimi terorističnimi metodami tudi informobirojevci. Zato tudi ni nobenega dvoma, da je iskati krivcev za ta novi teroristični napad ravno v šovinističnih in informobirojevskih vrstah.

Za šoviniste in informobirojevce namreč ni dovolj besna gonja laži, klevet in groženj, treba je to gonjo okrepiti tudi z dejanji, da se vendar pokaže «revolucionarnost» teh novih borcev v šovinističnem taboru. Zato

se prav nič ne čudimo, da so od klevet prešli k atentatom. Glavni vzrok vsega tega pa je, da med demokratičnim ljudstvom izgublajo teren, da jih ljudstvo zapušča.

Pri tem je tudi značilno, kako plasejo o atentatu. «Il Lavoratore» mu posveča samo sedem vrst, vendarle se iz teh vrst vidi prikrito zadoščenje, ko pravi, da so v ul. Ruggero Manna prostori raznih fantomskih odborov. Ti odbori so «fantomski», pa jih vendarle tako bolijo, da bi jih kljub temu radi uničili. Toda vsa taka robotarja je zaman, z bombami ne bodo uničili, niti ne ustavili pohoda resnično demokratičnega gibanja.

V sredo ob 23.30. uri so teroristi vrgli na sedež demokratičnih organizacij v ulici Ruggero Manna 29 drugo bombo. Policija poroča, da so našli še dve bombi v mestu, ki sta imeli črno zastavico, znak «Fasci di combattimento». Tudi glede tega drugiča atentata moramo poudariti, da je sad neprenehne šovinistične kampanje proti demokratičnim organizacijam in proti ljudski oblasti v coni B; kampanja, ki hoče prikazati, da v coni B preganjajo in zatirajo Italijane in ključno seveda prav zato na «maščevanje». Le kaj dela policija, da ne zasledi krivcev?

mi besedami se je naglo poslovala.

Druga taka vzgojiteljica: učenci italijanske šole pri Sv. Ani postajajo vedno bolj agresivni proti učencem slovenske šole. Napadajo jih na cesti, zmerjajo s ščavi in bijejo ter jih mečejo na tla. Kdo jih tega uči in jim daje potuho, je pokazala učiteljica M., ki je bila pri nekem takem napadu na slovenske učence navzoča in je s sadistično naslodo pohvalila pretepaškega učenca: «Ben te ga fatto».

Take vzgojitelje ima tržaška deca. Ni čudno, da taki ljudje še fantazirajo, kako se bodo vrnili poučevati na pr. v Šmarje, in drugič spet resno zatrjujejo, da je pri Postojni — Italija.

Ti sanjači mislijo, da je prišel sedaj zopet čas, ko lahka vrnejo italijanski šoli njeno nekdanje «poslanstvo», ker mislijo, da so z «internacionalizmom» kominformistov pripravili ugodna tla obnovljeni asimilaciji.

Toda iredentistični šovinisti kakor tudi Vidaljevi «internacionalisti», naj se le odpovedo svojim iluzijam, da ne bo nekoč njihovo razočaranje spet globoko, kot je bilo ob zmagovitih pohodu naše narodnoosvobodilne borbe. Tista učiteljica iz zgoraj opisane družbe, ki je za slovensko učiteljico, ki je z aktovko v rokah šla mimo, zasmehljivo in bedasto pripomnila: «La borsa di Kardelja» je namreč do neke mere imela prav. Misli tud. Kardelja, ki jo je izrekel tudi v svojem zadnjem govoru v Crnoljubi, ne nosimo v torbi, pač pa v svojih srcih: kot zagovorniki resničnega internacionalizma, ki odklanja vsako nacionalno hegemonijo in vsako zatiranje ali ekonomsko izkoriščanje naroda po narodu, priznavamo drugim narodom vse tiste pravice, ki jih zahtevamo zase. Ta misel je tako preprosta, tako poštena, da nas resni strah šovinistično - kominformistične «večine», ker bo stvarni razvoj ponovno dokazal, da so fantastični sanjači in bo z odločno borbo resničnih demokratov prej ali slej tudi v Trstu popolnoma zmagala misel o resnični enakopravnosti in sožitju vseh narodov.

D. P.

Lonjerskim junakom

V nedeljo bo v Lonjerju proslava pete obletnice smrti lonjerskih junakov. 21. t. m. je namreč poteklo pet let, odkar so fašistične škvadre s Collettijem na čelu izvršile v Lonjerju veliko čistko, v kateri so padli štirje borci Antončič Edvard-Stojan, Pertot Andrej, komandir Pavel in Masten Angel-Radivoj, ki so se v bunkerju do zadnjega borili proti fašističnim zverem. Bila je to ena največjih čistk na Tržaškem ozemlju in collettijevci so obkolili Lonjer v treh obročih. Takrat so fašistične folpe tudi aretirale 35 Lonjercev, ki so jih v zaporih mučili, da bi izdali svoje tovariše. Lonjerji pa so vse to mučenje vzdržali in fašisti niso, ničesar izvedeli od njih.

Lonjersko ljudstvo je na kraju tega fašističnega zločina postavilo padlim junakom lep spomenik iz kraškega kamna. Ta spomenik nas spominja na težke dni borbe, nam je pa tudi v opomin, da ostanemo zvesti idealom in ciljem te borbe, zvesti ideji bratstva med obema tu živčima narodoma. Ravno zato se vsako leto zbiramo ob tem spomeniku in obljublamo borcev, da bomo vedno ostali zvesti stvari, za katero so darovali svoje življenje. Zato bomo tudi v nedeljo v čim večjem številu pohiteli v Lonjer ter se poklonili spominu štirih junakov.

PREDKONGRESNA AKTIVNOST OF

Kongres Osvobodilne fronte je iz tehničnih razlogov preložen za teden dni na soboto in nedeljo 1. in 2. aprila. Kljub temu pa ni predkongresna aktivnost zaradi tega prav nič popustila in je bilo veliko število predkongresnih sestankov, na katerih so obravnavali tržaško vprašanje in volili delegate za kongres.

Na Vrdelski cesti je bil sestanek pristavcev OF s Skoljeto, na katerem so govorili o veliki važnosti kongresa OF. V Skorklji je bil sestanek pretekli četrtak. Navzočim je spregovoril tov. Jelinčič in jim orisal sedanje stanje v tržaškem vprašanju. Pri tem je razkrinjal informobirojevce, SDZ in akcijski odbor «neodvisnih», v Rojanu in Greti je tov. Miroslav Ravbar med drugim poudaril važnost izjave zunanjega ministra FLRJ Edvarda Kardelja, ki je prinesla v problematiko tržaškega vprašanja popolno jasnost.

V Medji vasi je govorila o pomenu Osvobodilne fronte za nas Slovence in za demokratično gibanje na Tržaškem ozemlju tov. Nada Mrakovčičeva. Diskusija je po izčrpnem poročilu pokazala veliko razumevanje navzočih do stališča OF v tržaškem vprašanju. V Cerovljah je bil sestanek za Cerovlje in Mayhinje, na katerem so izvolili po diskusiji delegate.

Na stadionu «Prvi maj» je na sestanku članov OF Sv. Ivana govoril tov. Hreščak. Pojasnil je naše stališče do tržaškega vprašanja. Vsa ostala stališča so nenačelna in spekulantska. Kominformisti zahtevajo guvernerja le zato da bi se znebili jugoslovanskih čet v coni B za priključitev celotnega Tržaškega ozemlja k Italiji. Slovenska reakcija pa se ogreva za Tržaško ozemlje zato, ker bi brez tega ozemlja zgnila

s politične pozornice, ne pa zato, ker bi bilo to ozemlje v interesu naših nacionalnih pravic. Tržaško vprašanje pa se da rešiti le z vztrajno borbo tukajšnjih Slovencev, Hrvatov in Italijanov.

V Skednju je bil sestanek članov OF 1. 3. in 5. terena IV. okraja. Na sestanku je govoril tov. Davorin. Sestanki so bili tudi v Velikem Rečnu, in pri Sv. Alojziju. Tovariš Vojo je govoril na sestanku OF v Kolonkocu, v Boljuncu pa je govoril tov. Tine. Delegate za kongres so izvolili tudi v Zavljah in na 10. terenu III. okraja.

V nedeljo 19. t. m. so se zbrali člani OF iz tovarne strojev Sv. Andreja. Pogovorili so se o političnem položaju. Tov. Tine jim je obrazložil stališče OF do tržaškega vprašanja. V soboto je bil predkongresni sestanek članov OF iz Plavlj, zbrali so se tudi člani OF 7. 9. in 12. terena III. okraja.

V petek so imeli predkongresni sestanek člani OF 1. 2. in 5. terena I. okraja. Tov. dr. Kukanja jim je podal obširno politično poročilo o tržaškem vprašanju. Med drugim je dr. Kukanja ožigosal ljudi tako imenovanega akcijskega odbora; gospodov, ki pod pretežo da branijo koristi Slovencev na Tržaškem ozemlju, ščitijo le svoje osebne interese. Dejal je, da je Tržaško ozemlje ostalo le na papirju. Okupacijska vojaška uprava namreč neprestano krši določila mirovne pogodbe z uvažanjem predpisov, uredb in zakonov, ki veljajo v Italiji, zaradi česar se spreminja to ozemlje dejansko v del Italije. Omenil je tudi politiko Sovjetske zveze, ki daje potuho Vidaljevemu, ki zahtevajo boljše rešitev.

JUGOSLOVANSKO PODROČJE STO-JA

ISTRSKI ZADRUŽNIKI se pripravljajo na volitve

Stari Bonaca je na dvorišču pripravil brezove šibe za vezanje trt. Prijetno mu je bilo, ko je pozno popoldansko sonce grelo njegovo že ovelo telo. Osemindeset let ima že in je najstarejši zadrugnik obdelovalne zadruge Puče in Koštabona. Pa se vseeno ne čuti preveč starega. Pravi: «Odkar smo osnovali zadrugo, se je življenje izpremenilo».

«Če bi vam pravil svojo življenjsko zgodbo», nam je govoril, bi se čudili. Moje življenje je bilo eno samo trpljenje. Zdaj pa nam nič ne manjka. No, prvo leto, ko smo osnovali zadrugo, je bilo hudo, pa se je tako hitro obrnilo!»

«Oče, ali še veste», se je oglasil brigadir, «kako smo bili vse leto brez vina?»

«Kaj bi tisto! Brez vina smo bili res, pa smo bili kljub temu veseli. Vodo smo pili ko smo delali in še peli povrh. Kmetje, ki so nezaupljivo gledali na zadrugo so mislili, da iz zadruge ne bo nič. Se danes so nekateri, ki ne verjamejo, da nas je takrat sama dobra volja držala pokoncu».

«Da, takrat smo bili zadrugniki še maloštevilni», je pojasnil brigadir, «Zdaj pa nas je že pristopilo 18 družin. To pa zato, ker so videli naše velike uspehe. Nekateri bi tudi že pristopili, pa jih je sram, ker so preje dvomili v uspeh zadruge».

Tedaj so nam hiteli pojasnjevati, kako je vse ljudstvo, čeprav ni vključeno v zadrugo, zanje. Le nekaj starejših kmetov še okleva, ali pa nasprotuje vstopu v zadrugo. Mladina pa si želi zadrugnega življenja. Dva mlada Benčiča sta

vstopila v zadrugo kar brez dovoljenja staršev. Tudi Pribac je napravil tako. Sprva mu je oče zelo nasprotoval, potem pa mu je dal štiri hektarje zemlje, da jih je vložil v zadrugo.

Potem so razlagali, kaj vse že imajo. Prvo leto, ko so začeli, so imeli en sam plug. Zdaj imajo šest traktorskih plugov in osem navadnih, dva traktorja, kosilnico, mlatnico, s prešo, kamijon, motorno žago in še celo vrsto manjših strojev. Pa živina, kako se jim je pomnožila, človek skoraj ne bi verjel. Preje niso imeli niti enega vola, zdaj jih imajo toliko, da bi vse skupaj težko spravili v en hlev. Skupno imajo 70 glav goveje živine, 85 svinj in 6 konj. Toda številno živino se bo še povečalo. Jutri bodo pričeli graditi temelje za velik hlev, ki bo imel prostora za 50 glav živine. Pravi, da bodo temelje zgradili s prostovoljnim delom v okviru predvolivnega tekmovanja.

Velike stvari delajo zadrugniki. Komaj so izvedeli, da bodo volitve, pa so že izpolnili nekaj obveznosti. Pred dnevi so preorali zemljo, kjer bodo nasadili 30.000 novih trt. Takoj nato so začeli kopati jame za električne drogeve, preko katerih bo napeljana v Puče elektrika. Pravi: kulturni ljudje ne morejo biti brez elektrike. Oblast jim bo dala na razpolago ves potreben material. Kaj hočejo še več! Tudi na vodovod mislijo, vodnjak se lahko kdaj posuši. Zato bodo to leto napeljali elektriko in vodovod.

«Lansko leto», je dejal predsednik, «smo prekoračili naše obve-

nosti. Letos so še višje. Tudi te bomo prekoračili. In imeli bomo vse, kar je treba kulturnemu človeku».

«Ko bi le imeli dovolj delavcev, potem bi šla stvar mnogo lažje», je pripomnil tovariš iz židarske brigade. «To leto moramo popraviti stanovanja našim zadrugnikom in zgraditi nekaj novih stanovanj. Omenili so nam tudi, da bodo zgradili novo kovačnico. Zanimali smo se, kako zmorejo vse to».

«Uvedli smo pravilni sistem pri delu in tudi tekmujemo. Imamo dve brigadi, včasih je boljša prva, včasih druga. Zdaj je boljša druga brigada», je priznal brigadir prve. «Boljšo organizacijo dela imajo in nekaj več delovne sile».

Ko smo ga vprašali, zakaj ima druga brigada boljši sistem, nam je pojasnil, da je to zasluga brigadirja druge brigade, ki je odličen strokovnjak. Na vse se razume. V Koštaboni ni najti njemu enakega. Čeprav je izgubil eno nogo v partizanih, mu ni mar noben napor.

«Kako pa boste volili», smo se zanimali. «Vidimo, da se že sedaj pošteno pripravljate!»

Pri nas bomo vsi volili za Slovensko-italijansko ljudsko fronto, so odgovorili. «Vse ljudstvo je zanj, čeprav nekateri morda še ne želijo v zadrugo, vseeno vedo, da je Ljudska fronta prav za prav njihova organizacija. V vsem sledijo našim zgledom. Če gremo na prostovoljno delo zadrugniki, potem gredo tudi oni».

«Poizkusite tole vino, ne bojte se, imamo ga dovolj», so nam predlagali. Prvo leto ga ni bilo za-

to, ker smo vsega prodali in kupili tovorni avto. Z njegovo pomočjo smo se krepko postavili na noge. Zdaj smo ga prodali in kupili manjšega, ki je za nas bolj pripraven. Sedaj se nam ni treba več baviti s prevozništvom, ker nam daje zemlja dovolj zaslužka».

Predsednik je povedal, da so investirali visoke vsote, pa so imeli lansko leto kljub temu nekaj manj kot tri milijone dobička, ki so ga razdelili med zadrugnike. Vsak zadrugnik je dobil za opravljen delovni dan 149 dinarjev. To je že velika vsota in izračunal nam je, da je družina, ki je imela tri za delo sposobne člane, prejela ob koncu leta povprečno nad 100.000 dinarjev. Poleg tega pa so še veliko investirali. Samo lani so nasadili 35.000 trt, letos jih bodo 30.000. Čez nekaj let bodo tak dohodek, kot so ga dosegli letos, imeli samo od vina, so nam ponosno zagotavljali.

Te številke in velike investicije nam povedo, kako so zadrugniki iz Puče in Koštabone napredovali. Zato ni čudno, če zadrugniki pravi: «Ljudska oblast nam je omogočila, da smo si izboljšali življenje».

VANJA

Volivna propaganda v coni B daleč demokratičnejša kot v coni A

Sovinstišni in informbirojevski tisk je v svoji gonji proti volitvam v coni B očital ljudski oblasti tudi, da ni izdala nobenih določil glede volivne kampanje. Tem zlonamernim očitkom je dala najboljši odgovor odredba izvršilnega odbora IOLO o volivni kampanji. Ta odredba je globoko demokratična indaja vsem strankam, ki gredo na volitve, široke možnosti propagande.

V roku, ki prične tri tedne pred dnevom volitev in traja do dneva volitev, uživajo stranke in skupine, ki so predložile kandidatne liste, zaradi izvajanja volivnih priprav, propagande in agitacije enake pravice po predpisih odredbe.

Za razliko od volivne propagande v coni A ni v času volivne kampanje za javno napovedane shode in sestanke strank in skupin, ki se udeležujejo te kampanje potrebni nikakor dovoljenje niti prijava oblastvenim organom, če tak shod voči pooblaščen zastopnik take stranke ali skupine.

Za volivne shode in sestanke so v času volivne kampanje vsem strankam in skupinam na razpolago javni trgi, ulice, dvorane in drugi javni prostori. Volivni shodi na prostem se morajo zaključiti do 20. ure. Za prekoračenje tega časa kakor tudi za volivne shode in sestanke, ki se vršijo po 20. uri, je potrebno dovoljenje javnih organov.

Jamči se svoboda razširjanja in priobčevanja volivnih lepakov, letakov ter drugih tiskovin in objav. Volivni lepaki se smejo zlasti tudi nalepljati ali obešati na vseh zasebnih in javnih zgradbah ter prostorih z izjemo cerkva. Prepovedano je trganje ali snemanje volivnih lepakov, kakor tudi prekrivanje volivnih lepakov ene stranke ali skupine z lepaki druge stranke ali skupine. Vse stranke imajo tudi enako pravico do uporabe radia za volivne namene.

Odredba nato določa kazni za one, ki z nasilnim dejanjem ali z grožnjo preprečujejo ljudem dostop na volivni shod ali sestanek, ali jih na isti način silijo, da se ga udeležijo, kakor tudi za one, ki na isti način ovirajo njegov potek. Iste kazni seveda veljajo za one, ki trgajo, snemajo ali prekrivajo lepake in one, ki ovirajo priobčevanje volivnih objav in podobno.

Odredba je jasna in vsakdo, ki ni zlonamern, ji mora priznati njen širok demokratični značaj. Seveda tega ne moremo pričakovati od informbirojevcev in reakcionarjev. Ti namreč vedo, da nimajo demokratičnega ljudstva za seboj, sicer bi lahko nastopili na volitvah, kar jim volivni zakon popolnoma omogoča. V teh pogojih pa je seveda lažje igrati vlogo preganjalcev.

CVETKE iz tržaških listov

«Unità Operaia» je objavila 17. t. m. proglas kovinarskim delavcem, v katerem piše tudi tole: «Vsaki kovinar, ki še tega ni storil, naj pohiti in dvigne izkaznico svojega sindikata. Hkrati pa naj opravi propagandno in prepričevalno delo ter vzpodbuja svoje delovne tovariše in znance, naj dvignejo sindikalno izkaznico in aktivno sodelujejo v razrednem sindikatu svoje stroke».

Francesco Gasparini pa piše v istem listu v članku «Bitka za pridobivanje članov» takole: «Ni dovolj, da razne strokovne zveze dvignejo izkaznice; ni dovolj, da te izkaznice pošiljajo na kraje dela. Treba je, da izkaznice razdelijo vsem včlanjenim in nevčlanjenim delavcem».

Informbirojevci v Enotnih sindikatih se torej sami izpovedujejo, da delavci ne marajo njihovih članskih izkaznic. Delavci jih odklanjajo, ker so postali Enotni sindikati navadna agentura informbirojevcev in ker vedo, da se s samimi izkaznicami ne rešujejo njih socialni, politični in gospodarski problemi. Iz Gasparinijevih besed pa se prav dobro razume, kako mislijo te izkaznice «deliti», to je, jih delavcem enostavno vsiliti.

***

«Demokracija» se je tako silno navdušila za Tržaško ozemlje, da ga ima kar za pravi zemeljski raj. Zato pa kar tudi po svoje razlaga odpor Jugoslavije in našega ljudstva, da bi bil imenovan tak guverner, ki bi nato vse Tržaško ozemlje izročil Italiji. Ti gospodje silno fantazirajo in pravijo, da napredni demokrati modrujejo nekako na ta način: «Imenovanje guvernerja bi imelo za naše načrte nevarne posledice. Ne smemo dovoliti, da Slovenci kjer koli živijo svobodno. Z dneves je smatran Trst kot neka vrsta zemeljskega raja. Zelo nevarno za nas in za našo oblast v Sloveniji bi postalo dejstvo, da tukaj ob naši meji živi veja slovenskega naroda v svobodi. To luč svobode v Trstu je treba uničiti. Zato dajmo Trst Italiji in v skrajnem primeru celo cono A».

Za gospodo pri akcijskem odboru žari torej v Trstu luč svobode! Kakšna je ta svoboda, občutimo vsak dan tržaški Slovenci najbolj na svoji koži. Zato bi bilo odveč vsako naštevanje, kakor na primer o preganjanju slovenskih šol, zapostavljanju gledališča itd. Toda za «demokrate» in «akcioniste» je tu raj, ker jim je pač dopuščen neomejena «zasebna inicijativa».

Pravice Slovencev in vsega delovnega ljudstva so jim seveda deveta briga. Naše ljudstvo se jim za to «luč svobode» prav lepo zahvaljuje in jim jo rade volje prepušča. O nalivnosti in za lase pritegnjenih zaključkih glede stališča Jugoslavije in resničnih demokratov do Trsta, pa se sploh ne splača izgubljati besed, ker je vse to plod izredne možganske revščine.

***

«Delo» še nadalje pripisuje krivdo za gonjo proti slovenskim šolam v klerofašističnem listu «Giornale di Trieste», «titinoma». Glejte kaj zopet pravijo: «Prepuštili so jim koroske Slovence, ki jih avstrijski šovinistični krogi raznarodujejo, prepustili so jim v zadnjem času tudi tržaške Slovence, ki naj bi služili kot plačilo za gospodarjevo naklonenost in kot žrtev na oltarju «višjih atomskih interesov».

Se vrabci na strehah že čivkajo da je Sovjetska zveza prodala koroske Slovence za 150. milijonov dolarjev. Le Sikami tega še ne ve oziroma noče vedeti. Kako slabo mnenje ima možček o svojih bralcih! Le zakaj na ne po kaj misli o onem članku v «Unità», kjer je govor o «terra italiana» in «Madre Patria», oboje z veliko začetnico, seveda v duhu informbirojevskih patriotskih načel.

Čez 5 tednov bo

1. MAJ POZIV ODBORA za proslavo 1. maja 1950

Letošnji 1. maj veliki praznik dela, bomo praznovali v znamenju borbe proti imperializmu in revizionizmu, proti nasilju, za resnico in za pravico, za enakopravnost malih narodov in proti vsem silam, ki hočejo odločiti o naši usodi. Da bo uspeh prvomajskih sportnih, telovadnih in drugih prireditev ustrežal tej plemeniti vsebini, pozivamo demokratično ljudstvo, vse demokratične organizacije in posameznike, da zastavijo vse svoje sile za čimboli uspešno dovršitev nalog v zvezi s priprami za proslavo 1. maja.

V ta namen odbor razpisuje:

1. akcijo za prostovoljno delo na stadionu «Prvi maj» v Trstu in na drugih igriščih cone A;

2. akcijo za nabiranje prostovoljnih prispevkov v denarju in blagu.

Mobilizirajmo čim več prostovoljnih delavcev, izvršimo čim več prostovoljnih ur in se s tem najlepše pripravljajmo na naš največji praznik in dostojno uredimo ji praznik in dostojno uredimo prostor, kjer bodo tradicionalne fizkulture manifestacije.

Naberimo čim več prostovoljnih prispevkov, da bomo omogočili čim dostojnejšo proslavo letošnjega 1. maja.

Za čim uspešnejšo izvedbo mobilizacije prostovoljnih delavcev in za čim večji uspeh nabiralne akcije naj si okraj, vaši, organizacije in društva napovedo tekmovanja.

Na 1. maja bo odbor objavil rezultate akcij in nagradil najboljše in najzaslužnejše.

Zastavimo vse sile za 1. maj!

Odbor za proslavo 1. maja 1950

KRONIKA

Britanske sindikalne delavke L. Brett, E. Norris in V. Taylor so bile v Jugoslaviji in ob svojem odhodu iz FLRJ izjavile med drugim: «Vaša dežela je polna življenjske sile. Vaša borba za neodvisnost in enakopravnost nudi svetu velik zgleda».

Najboljše državno posestvo v Jugoslaviji je »Podunavje«. Imelo je 75 odst. planirane delovne moči, pa je oddalo državi za 58 odst. več pridelkov, kakor je določal odkupni plan.

V letošnjem letu bo začela obratovati v Lukavcu pri Tuzli prva koksarna na svetu, ki bo lignit predelovala v koks. To bo ena največjih koksarn v srednji Evropi.

Tov. Vida Tomšič je odprla v Novem mestu nov Dom igre in dela, ki nosi njeno ime. Dom spada med najlepše otroške ustanove v Sloveniji.

Delovni kolektiv tiskarne Ljudske pravice je kot najboljši grafični kolektiv Jugoslavije sprejel prehodno zastavo zvezne vlade. V tiskarni Ljudske pravice tiskajo tudi revijo »Jugoslavija«, ki dostojno predstavlja socialistično domovino po vsem svetu.

Maršal Tito je sprejel izrednega in pooblaščenega veleposlanika ZDA V. G. Allana.

Vsa država doblja slavnostno lice pred volitvami v Zvezno skupščino. Na Primorskem že postavljajo slavoloke.

Stirje delavci lokomotivske delavnice v Šiški pri Ljubljani so izpolnili petletko.

Društvo za angleško-jugoslovansko prijateljstvo je imelo sestanek v Londonu. Na tem sestanku so laboristični poslanci, ki so pred kratkim obiskali Jugoslavijo, popisali vtise s svojega potovanja. Izjavili so, da ima jugoslovansko stališče danes velik vpliv na napredne ljudi v zapadnem svetu, posebno pa na vse tiste, ki verujejo v socializem. Poleg članov društva so bili na sestanku navzoči tudi nekateri člani parlamenta.

V predvolivnem tekmovanju je Stancarjeva in Oepkova brigada visoko presegla Zagoriški rekord v Zagorju. Rudarji Stancarjeve brigade so izkopal po 178 ton premoga.

4 italijanske ribiške čolne, ki so bili v jugoslovanskih teritorialnih vodah, so zaplenile jugoslovanske oblasti.

Člani ljubljanske opere in študenti igralske akademije prirejajo na podeželju kulturne večere na čast volitev.

V Sarajevu je začelo s predstavi mlado delavsko gledališče.

Livarna železarne Sisak je 18. marca izpolnila petletni plan.

23.626 delavcev je bilo v enem letu vključenih v industrijo. Med njimi je 8550 žena.

38 udarikov je postalo med delavci za vzdrževanje proge v Novi Gorici v prvih dveh mesecih letošnjega leta. Vsi delavci pa so podpisali delovne pogodbe.

Orjeje in sejejo že po celi Vojvodini. Samo v Somborskem okraju so zorili okrog 10.000 oraloj zemlje in posejali blizu 1400 njiv.

V Crni gori krasno uspeva bombaž. Poskusne saditve pa so pokazale, da so v Crnogorskem Primorju odlični pogoji za gojitve krimsagiza, iz katerega pridobivajo kavčuk. Pod ugodnimi takojšnjimi pogoji daje rastlina seme dvakrat na leto.

Madžari severne Bačke so imeli tudi svoje predvolivno zborovanje. Govoril je Mihail Olajos, predsednik madžarske sekcije Zveze kulturnih in prosvetnih delavcev Vojvodine in poslanski kandidat Ljudske fronte. Poudaril je, da imajo nacionalne manjšine v Jugoslaviji vso možnost razvoja in pozval Madžare v Jugoslaviji, da enotno gredo na volitve ter s tem odgovorijo informbirojevski Madžarski.

Jugoslovanski izseljenci so poslali s svojega letnega zbora maršala Titu pozdravno brzojavko, v kateri mu čestitajo k borbosti in doslednosti v obrambi resnice. Obljubljajo, da bodo tudi letos poslali svoje sinove in hčere v mladinske brigade.

Notranja in zunanja politika FLRJ je politika miru in obrambe neodvisnosti

Sto in stotisoči državljani so prisostvovali velikim predvolivnim zborovanjem in na njih izražali zaupanje v svoje vodstvo

Velika predvolivna kampanja, ki je bila po vseh večjih krajih Jugoslavije, je zaključena. Zadnje zborovanje je bilo v Beogradu, na katerem sta govorila Moša Pijade in Vladimir Simić. To zborovanje je bilo največje v vsej volivni kampanji, kandidata za skupščino sta govorila pred 280.000 ljudmi. Moša Pijade je med drugim dejal, da vodstvo Sovjetske zveze že med vojno ni kazalo razumevanja za linijo jugoslovanske partije, ki je zasledovala osvoboditev države in istočasno socialno revolucijo. Zato pa tudi sovjetski voditelji niso hoteli nuditi nobene materialne pomoči, izgovarjajoč se na tehnične težave. Ko pa se je Jugoslavija uprla izkoriščenju Sovjetske zveze, kateri bi po dogovoru s Churchillom leta 1944 pripadalo v kontrolo 50 odst. jugoslovanskega ozemlja, je prišlo do resolucije Informacijskega urada, na katero pa jugoslovanski narodi odgovarjajo z vse večjo enotnostjo in delovnim poletom.

V Crnoljubi, središču Bele Krajine, mestu, ki ga je partizanska vojska osvobodila septembra 1943, in ki je ostalo svobodno vse do konca vojne, kljub neštetim nemškimi ofenzivam, je govoril minister Edvard Kardelj. V okraju Crnomelj kandidira maršal Tito. Osvobodilna fronta je kandidirala Tita prav v Beli Krajini, ker je

hotela dati priznanje tej slovenski pokrajini, ki je tako enotno in aktivno sodelovala v narodnoosvobodilni vojni. V svojem govoru je tov. Kardelj obširno govoril o notranji in zunanji politiki Jugoslavije, o liniji Komunistične partije ter o kominformistični propagandi proti FLRJ. Govoril je o komentarju moskovskega radia na izjavo maršala Tita, ki pravi, da vlada med socialističnimi deželami še vedno kapitalistični odnos. Moskovski radio razlaga Titovo izjavo, češ da zagotavlja »Titova klika« ogromne dobičke svojim gospodarjem iz Washingtona in Londona, češ da Jugoslavija prodaja baker in svinco Amerikancem po tako nizkih cenah, po kakršnih prodajajo te surovine tudi kolonialne dežele.

Kardelj ugotavlja, da prodaja Jugoslavija baker in svinco po tistih cenah, kakršne notirajo na newyorški borzi. Jasno je, da Jugoslavija ne more biti zadovoljna iz enostavnega razloga, ker so svetovne cene surovin po pravilu vedno v škodo industrijsko slabše razvitih držav. Toda po tej svetovni ceni trgujejo v svetu vsi, in Jugoslavija ne more na tem nič spremeniti. Toda moskovski komentator se ni spomnil, da je Jugoslavija prodajala po teh cenah baker in svinco tudi Sovjetski zvezi. Če naj bi potem kakor bilo res, da te cene za-

gotavljajo ogromne dobičke ameriškim kapitalistom, potem morajo te iste cene dajati ogromne dobičke na račun jugoslovanskih narodov tudi sovjetski vladi. Če naj jugoslovanski izvoz bakra in svinca v kapitalistične države predstavlja »kolonialno eksploatacijo« Jugoslavije, potem mora to isto veljati tudi za jugoslovanski izvoz teh surovin v Sovjetsko zvezo.

Tudi petletni plan nasprotnikom nove Jugoslavije ne gre v račun. Plan je resnično velik, toda ni nerealen. Doseženi so bili že veliki uspehi. Toda vsi ti veliki uspehi bi bili nemožni, če bi bila Jugoslavija kapitalistična dežela, če ne bi bila izvršena nacionalizacija industrije, bank, trgovine, če ne bi bila izvedena agrarna reforma, če ne bi bila vsa osnovna proizvodna sredstva združena v enih rokah, v ljudskih rokah, in če ne bi bili vsi naporji Jugoslavije načrtno usmerjeni in usmerjeni k enemu cilju: k osvoboditvi iz jarma zaostalosti.

Veliko predvolivno zborovanje je bilo tudi v Celju, na katerem je govoril kandidat, minister za težko industrijo Franc Leskovšek, ki je govoril predvsem o kapitalni izgradnji države, za katero so bile v teku let izdane ogromne vloge. Če vzamemo v stari Jugoslaviji investicije leta 1939, ki so znašale 13 milijard za 100, po-

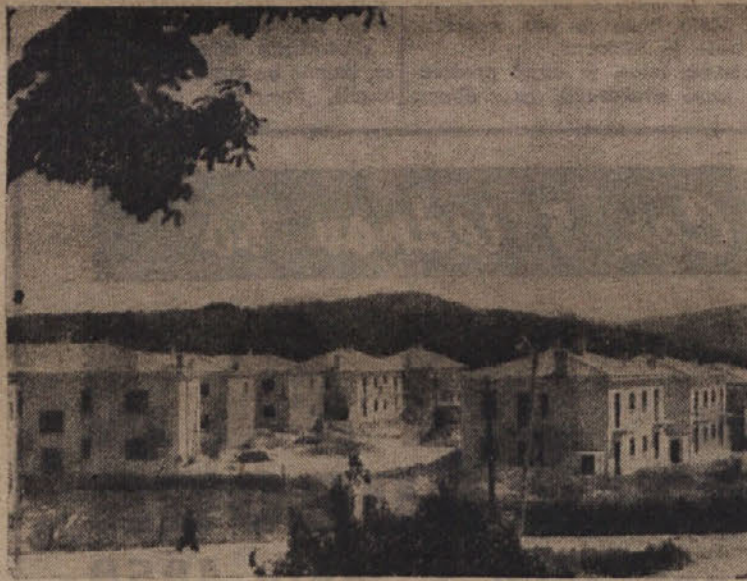
tem je bilo zgrajeno v letu 1946 za 17,2 milijard, t. j. 132 odst., v letu 1947 za 26,2 milijarde, t. j. 200 odst., v letu 1948 za 38,8 odst., t. j. 260 milijard, v letu 1949 za 40,5 milijarde, t. j. 311 odst. Za leto 1950 pa predvideva plan 45,7 milijard, t. j. 351 odst.

Pred svojim govorom je minister Leskovšek izročil delovnemu kolektivu železarne »Sora« prehodno zastavo kot najboljšemu v črni metalurgiji cele Jugoslavije. Kolektiv si je priložil zastavo že v tretje in je zato prešla v njegovo trajno last. Kovinarji iz Sora so se obvezali, da bodo letni plan izpolnili s 103 odst., napovedali pa so tudi tekmovanja obratom črne metalurgije v vsej državi, in to železarnam Jesenice, Guštanj, Zenica, Smederevo, Vrež, Sisač ter valjarni Zemun.

Pred veliko množico iz Ljubljane in okolice je govoril v Litostroju Boris Kidrič. Zborovanja so se udeležile tudi enote Jugoslovanske armade. Svojim volivcem so govorili še Miha Marinko, Boris Kraigher v Ajdovščini, Vida Tomšič, general Ivan Gošnjak pred 200.000 glavno množico v Zagrebu, Milovan Djilas pred študentsko mladino in profesorji v Beogradu, Dmitri Vlahov v Bitolju in mnogi drugi.

Na vseh zborovanjih so nastopali kandidati Ljudske fronte, ker edina Ljudska fronta nastopa kot stranka na volitvah. Reakcija bo imela skupno s petičico kominformistov skupno skrinjico brez listes, ker jugoslovansko ljudstvo ne potrebuje nobene stranke izven svoje Ljudske fronte, ki garantira resnični napredek države, ki zastopa interese delovnih ljudi. V nedeljo, 26. marca bodo volitve dokazale, da je jugoslovansko ljudstvo enotno in svoji težki, a častni in uspešni borbi za socializem.

150.000 novih stanovanj v letošnjem letu za delavce

V Vreži v Istri raste novo rudniško naselje

Vojno opustošenje ter dotok preko 900.000 ljudi iz vasi v mesta in industrijske centre je povzročilo veliko pomanjkanje stanovanj v državi. Zaradi tega je tudi država morala dati velike investicije za gradnjo stanovanj za delovne ljudi. V letu 1947 je bilo vloženih v izgradnjo stanovanjskih naselij štiri in pol milijarde, v letu 1948 6,1 milijarde, v letu 1949 sedem milijard, a v letošnjem letu je predvidena še višja vsota za stanovanjsko izgradnjo.

V vojni je bilo porušeno v Jugoslaviji 504.160 hiš, tako da je ostalo skoro štiri milijone ljudi brez strehe. Takoj po vojni, v času obnove je bilo postavljenih oz. obnovljenih 275 tisoč hiš, ki so bile popolnoma ali le deloma uničene. Prvo leto petletke pa je dalo izredne uspehe v izgradnji stanovanjskih poslopij. Ni bilo mesta v Jugoslaviji, kjer ne bi postavili novih stanovanjskih kolonij, delavskih naselij in posameznih stanovanjskih hiš. Dogradili so tudi veliko število stanovanj v industrijskih in rudniških središčih. V letu 1947 pa je bilo pokritih okrog 50.000 kmečkih hiš, kar pomeni, da se je v 8 mesecih gradbene sezone končalo dnevno po 200 vaških zgradb.

Vzporedno z industrializacijo Slovenije rastejo delavska naselja z najmodernejšimi družinskimi stanovanji in stanovanji za samce. V Ljubljani je bilo preteklo leto končanih 500 stanovanj, nova naselja pa grade ob naftinih poljih ter v industrijskih središčih. V Istri in Slovenskem Primorju je bilo lani obnovljenih 2.330 vaških hiš, a iz temeljev se dviguje Nova Gorica za 30.000 prebivalcev. S kreditom od 500 milijonov dinarjev bodo nadaljevali gradnjo v novoosvojenih krajih, gradili dalje Novo Gorico, Reko in obnovili Pulj.

V LR Hrvatski je bilo postavljenih

v letu 1949 1.000 stanovanjskih poslopij s preko 11.000 stanovanji na površini 310.000 kv. metrov. Gradbena podjetja so izkoristila tudi zimski mesec, da so dokončala 720 stanovanjskih hiš, ki v prejšnjem letu niso bile dokončane.

Ob velikih tovarnah »Prvomajskav«, »Rade Končar«, »Djuro Džakovič« in v železarni Sisak je bilo preteklo leto dokončanih okrog 1.200 modernih stanovanj. Prav tako grade tudi pri drugih številnih tovarnah stanovanjske

bloke, v Zagrebu pa študentsko naselje za 25.000 dijakov.

Tudi v drugih industrijskih središčih Hrvatske rastejo stanovanjske zgradbe. V rudarskem naselju Podlabinu v Istri je bilo lani dokončanih 50 hiš s 1000 stanovanji, v Splitu 30 hiš za delavce splitske ladjedelnice itd.

Republika Bosna in Hercegovina je bila po vojni veliko pogorišče, ker so bile vasi in celotni okraji požgani. Toda v prvih treh letih po vojni je zraslo s podporo najširših množic preko 90.000 hiš. Poleg tega je bilo sezidanih 1.284 šol, 194 bolnišnic in zdravstvenih ustanov ter 793 velikih javnih poslopij. Veliko skrb pa posvečajo v Bosni in Hercegovini delavskim naseljem. V Zenici, središču črne metalurgije, je postavljen celo novo naselje za delavce in namestečence, za kar je bilo potrošen okrog 200 milijonov dinarjev. Do konca petletke mora v Zenici stati še gimnazija, industrijska šola, bolnišnica, več otroških ustanov, fizikalni dom in Stadion za 10.000 gledalcev.

Velika delavska naselja grade tudi v drugih rudniških krajih kot Ljubljani, Brezi, Kreki, Kakanju ter pri železarni Vrež. Največje stanovanjsko naselje Bosne in Hercegovine pa grade v Sarajevu, v katerem bo novih stanovanj za 8.000 družin.

Tudi v Crni gori je bilo stanje po vojni porazno. Popolnoma uničenih je bilo preko 65.000 hiš, a okrog 100 tisoč ljudi brez strehe. V nekaj letih pa so vse, kar je bilo uničeno, obnovili, a zdaj grade že nova stanovanj-

ska poslopja. Samo do začetka lanskega leta je bilo zgrajenih 6.000 novih stanovanjskih poslopij, a letos bodo zgradili 70.000 kv. metrov površine. Največ stanovanjskih blokov grade v Titogradu, gospodarskem in političnem središču Crne gore. V letošnjem letu bo izpolnjenih 91 odst. celotnega plana izgradnje. Končana bo tudi tvornica za proizvodnjo montažnih hiš.

V LR Srbiji tudi naglo grade nova naselja. V lanskem letu so začeli z gradnjo 472.000 kv. metrov površine z delavskimi stanovanjskimi bloki predvsem pri Borskih rudnikih, v Timockem bazenu, za delavce novega rudnika »Kopaonik« pa grade delavsko mesto Belo Brdo.

Petletni plan določa, da mora biti v Beogradu dokončanih 25.000 stanovanj. V novem Beogradu je dokončano študentsko naselje za 4.000 študentov. Poleg kompleksov novega Beograda pa rastejo v glavnem mestu Jugoslavije številne posamezne stavbe.

V Ljudski republiki Makedoniji je bilo samo v letu 1947 zgrajenih 847 stanovanjskih poslopij, a leta 1948 novih 1.714. V letu 1949 je bilo v Skoplju in v rudarskih središčih Makedonije končanih 1.800 stanovanj na 150.000 kv. metrih površine.

570 milijonov dinarjev je letos vloženih za izgradnjo stanovanjskih blokov v Vojvodini. V glavnem mestu Vojvodine Novem Sadu dokončujejo 65 velikih stanovanjskih blokov, a letos imajo v načrtu novih 66.

Vprašanje izgradnje stanovanjskih poslopij je bilo eno izmed najvažnejših planskih nalog. V lanskem letu je bilo v Jugoslaviji popolnoma dokončanih 29.021 objektov na površini 6.070.643 kv. metrov, nedokončanih pa je ostalo 14.430 zgradb. Od tega je bilo za stanovanja popolnoma dokončanih 5.497 visokih zgradb, a nedokončanih je ostalo 1.869. Te številke obsegajo le novogradnje, brez raznih dozdanih in raznih manjših stanovanjskih poslopij.

K hitremu rešenju stanovanjskega problema bo mnogo pripomogla montažna tovarna stanovanjskih hiš v Zavidovičih, ki je do sedaj edina te vrste na Balkanu in po velikosti tretja v Evropi.

Petletni načrt predvideva, da bodo stanovanjske zgradbe pokrile 15 milijonov kv. metrov. Medtem ko je bilo v lanskem letu končanih stanovanj za 90.000 delavcev, bo letošnje leto dalo novih 150.000 stanovanj. Na tisoče delavcev že uživajo plodove svojega prizadevanja in svojega deleža pri izgradnji socializma v Jugoslaviji.

Po »Politika«

Zgrešeni računi vojnohujskaških italijanskih krogov

IZ GOVORA BORISA KRAIGHERJA

V svojem predvolivnem govoru v Ajdovščini je Boris Kraigher dejal: »Italijanski imperialistični vojnohujskaški krogi vodijo zadnji čas besno kampanjo proti naši državi in proti Slovincem v Trstu, Gorici in Beneški Sloveniji. Oni smatrajo, da je prišel ugoden čas, da bi izkoristili nasprotstva med nami in Informbirojem z ene strani ter nasprotstva med nami in zahodnimi silami z druge strani, zato da bi zase dobili kako drobtinico. Jasno je, da delajo zgrešen račun. Toda odločno jim moramo pokazati, da nas nobeno žuganje ne more ustrašiti. Oni računajo, da bodo v tem sporu morda dobili Trst in še kaj

drugega. Zaradi tega so tudi zadnji čas nastopili v italijanskem parlamentu stari znani predstavniki italijanskega imperializma, kakor so Orlando in njemu podobni. V italijanskem parlamentu so Orlando navdušeno aplaudirali na obeh straneh: De Gasperi in Togliatti, ko je Orlando v svojem govoru zahteval Trst, Reko in Zader za Italijo. Njemu danes aplaudira tudi Vatikan.

Politika vodstva Komunistične partije Italije je postala popolnoma breznačelna. To vodstvo ves čas, od zloma fašizma do danes duši revolucionarne sile italijanskega naroda.

PEČ

Mesto v Metohiji, ki z revolucionarno silo ruši sramotno preteklost in ustvarja naprednejšo bodočnost

V Metohijo sem potoval kakor v neznan deželo s predsodki. Vedel sem, da je rodovitna in naseljena po večini s Siptarji. V Lapovem, kjer se železnica cepi na Kragujevac, sem v restavraciji na postaji priselil k mizi, kjer sta samevala dva Pečana, cestar Crnogorec in lekarnar Srb iz Vojvodine. Zamudila sta vlak v Beograd in imel sem priliko, da sem dobil prve pojme o Peči. Kar sem pozneje slišal splošnega o naši etnični črti vzdolž Albanije še v Skopju, mi ni moglo ustvariti jasnih pojmov o krajih in ljudeh.

Ko si na poti, si svobodnejši, ne ovirajo te tiste majhne, včasih nepredhodne stene, ki jih družba pogosto umetno postavlja med ljudi. Če spregovorim odkrito s potnikom, boš dobil prijazno besedo, čeprav si tujec. Med Kosovim poljem in Pečjo sem skušal še na vlaku dobiti nekoliko drobnih informacij o mestu, kamor sem bil namenjen. Bil je peški domačin, mlad intelektualac, Siptar, ki sem ga nagovoril. Odkrito sem mu povedal, kar sem slišal na potovanju o Siptarskem ljudstvu, naj je bilo dobro ali slabo. Iskreno in močito mi je odgovoril kot človek, ki mu je resnica vse.

Srbska buržoazija je ljudstvo tlačila. Ni mu dovolila šol v materinem jeziku, nikalnih organizacij, niti kulturnih ne, preganjala je Siptarsko knjigo. Velebrski imperializem je zastrupil odnose med obema narodnostima do dna.

Ko so 1. 1941 okupirali Metohijo Italijani, je fašizem spretno izrabil, kar je bila zagrešena buržoazna Jugoslavija nad malim narodom. Oborožili so Siptarje ter jih pognali proti vsemu, kar je bilo srbskega. Igra, ki jo je fašizem ponavljal v bistveno enakih variantah, kamor koli je položil stopalo. A kakor povsod, kjer je nastopil fašizem, so se pojmi razčistili prav v borbi. Kmalu je ljudstvo spoznalo pravi obraz fašističnega okupatorja ter se je pričelo opredeljevati, iz vrenja in borbe pa so se vili novi tokovi, razvoj je določal proletarijat in zmagal. Sence preteklosti so se umaknile.

Bila je noč, ko smo prispeli v Peč. Mesto, ki ima 17 tisoč prebivalcev, nižjo Siptarsko in popolno srbsko gimnazijo, leži na robu plodovite kotline, ki so jo nanosile vode in ki jo dobro namakajo. Nisem razločil, kakšno je mesto, le skozi dolgo temno ulico, ki so ji nizke hišice po turškem običaju neprijazno obrnile hrbte, sem šel in dospel do bleščeče razsvetljenega hotela »Stalingrada«. Šele drugo jutro sem si ogledal naselbino. Leži ob vznožju gora, ki strazijo pot

v Crno goro. Na eni strani je vrh Moja Hasani na drugi planina Koprivnica, oba prekrita z nečisto lepim, svetlim zelenilom. Spomnil sem se nehoče na planinsko ozadje Kamnika v Sloveniji. In kakor pri teka izpod Kamniških planin Bistrice, tako prihaja iz višav tudi tukaj istoimenska reka. Vije se iz divjega skalovja in ob njej se skriva, zavarovana od bokov, starodavna peška patriarhija, še iz časov, ko ni bilo turške nevarnosti in ko se pravoslavni Srbiom še ni bilo treba izseljevati proti severu. Zdaj je stara cerkev z znamenitim umetninam iz trinajstega stoletja, s samostanom vred, zanemarjena, zob časa ji ni prizanesel.

Toda ko sem se razgledal, sem se čudil, kam sem prišel. Orient? Razen nekaterih stavb, ki služijo javnosti, ni tu ničesar, kar bi govorilo, da si v mestu, s tisoč in tisoč prebivalci. Ista obtožnica kakor v Bitoli in marsikje na našem jugu, samo še težja: v tridesetih letih buržoazne Jugoslavije ni Peč napravila koraka naprej.

Po mestu se vsekrižem razliva tokovi peške Bistrice, v umazanih vodah se igrajo otroci in se kopljejo račke. Pečanom ni niti do ulice niti do napisov na njih. S čopičem so napisali nekaj rdečih črk po zidovih, dvojezično. Res, čemu bi tiskali, čemu bi pribijali table na stene, ki so pogosto prav vegaste kot napisni sandi! Ali je sploh potrebno, da se ta ulica imenuje Metohiska, ona Lovčen? Tudi tlak ni potreben in vsaj ni treba mesta pometati. Za odpadke in nesnago pa vidiš sredi mesta nekaj večjih, pokritih zabojev. Če stopiš na periferijo, si na vasi; ob lužah se družijo otroci, gosli, prašički v neomejeni svobodi.

Jože Pahor

Naša južna mesta imajo redne sejmske dneve, na katerih se srečujejo mestni in kmečki človek. Toda kakšna razlika med sejmom n. p. v Kragujevcu in v Peči Siptarji, ki tvorijo v mestu samem do 80% prebivalstva, so zdravi ljudje, polni življenjske sile in prirodnosti. Vendar pogosto izmozgani. Fevdalni red je stoletja grešil nad njimi, jih potisnil v revščino in tudi sredi rodovitne zemlje izpodkopaval njihov fizični razvoj. Tudi v siromašnosti obleke je med kmečkim ljudstvom v Sumadiji in Metohiji kričeča razlika, da si ne bo prevelikega kontrasta med plodnostjo zemlje tam in tod. Sicer je res, da muslimani ne dajejo mnogo

na zunanost; posebno ženske so oblečene tako, da bi sodil o splošni revščini. A znano je dejstvo, da je pri zamenjavi dinarja po osvoboditvi 1.1945 imelo prav turško prebivalstvo za čudo mnogo denarja. Bile pa so na peškem sejmu še druge stvari, ki so govorile o siromaštvu in vpile o zaostalosti.

Stojnice za sejmko blago? Ni jih treba. Košare, vreče so na tleh, v debelem pesku je ruta in na njej starina, ključavnice, svečniki, cunje, reči, ki bi jih drugod že davno stresli na smetišče. Prodajalec prodaja in gruča kupcev se gneto okrog njega. Ob zidu ima deček dve košari pečene koruze, ki je razpočena podobna belemu cvetju. Praši se mu, kakor se prašijo češnje, ki jih ponujajo ženske. Spet drugje so slaščice po tleh — nisem opazil higienске kontrole živil, biča bi iluzorna. Vozovi so redki. Metohijci imajo svoje drobne konjiče, na njih jahajo na sejem, na njih prenašajo košare, drva in drugo; v mestu polegajo po travi, ki je ob poteh.

Kakor drugod, so cigani tudi tod še vedno raja. Na trgu sem našel spet enega, ki je snažil čevlje. Njegovi delovni rekviziti niso bili zadostni. Poleg njegovega snažilnega stola je položila ženska nekaj košaric pocobnega; iz umazanih krp je štrlelo črnovijolično ovčje meso. Naj počaka tu, dokler se sama ne vrne! Na drugi strani sedi na tleh ob zidu nekake delavnice — prodajalne mlada mati in doji neboljeno dete.

Da, te delavnice! Edinstvene so. Ne veš, ali so lesene ali papirnate, iz opeke ali lovice. Včasih tiskusa čopov, dati napis, kakšen rokodelc je tu, a zdi se ti, da nima niti potrebne oprave niti primerne orodja. Tesni so ti prostori, temni, papir ali lepenska nadomeščata omet, poleg vrat na ulico je tu še okenska odprtina. To ni le orient, to je stoletna zaostalost, košček srednjega veka, ki ga je izkoriščevalski red ohranil med zdravim, toda tlačnim ljudstvom do naših dni.

Pri mestnih podjetjih opaziš odločno voljo, ki se je spopadla s takimi razmerji, vidiš borbo, ki se je pričela s stoletno zaostalostjo, vidiš napredek, ki se ti zdijo Sisifovo delo spriču vseh nešteti grehov nad ljudstvom. Ob petih zjutraj sem že opazil skupine prostovoljcev, ki so se trudili z uravnavanjem Bistrice. Vendar so naloge, ki čakajo mestni ljudski odbor, tako obsežne in težke, da bo treba najboljših moči in podpore vse javnosti, da si napredek izbojuje svoje pot. Le nova, socialistična družba bo kos civilizacijskemu delu, ki se je pričelo in se bo izvedlo tudi v tem lepem predelu naše domovine.

Ko sem pozno popoldne opazoval življenje na peških ulicah, se je začelo ubrabo petje. Cez most so prihajali vojaki, vračali so se od boja, videlo se je po njihovi opravi. Sli so s počasnim a trdim korakom, morda že utrujeni, toda krepki, zagoreli, nasmejani. Tri čete. Z veselimi očmi so častniki, ki so korakali na čelu, pozdravljali na desno in levo.

Cujem, s Ceste bratstva in enotnosti prihajajo. Kako nenavaden je občutek, ko jih gledam! Ti nadi ljudje gradijo novo veliko zgradbo. Ni se še gradila taka. To je borba, žilava borba na široki delovni fronti. Režijo bo težke probleme, tudi te, ki jih je preteklost pustila tukaj, pod goro Moja Hasani.

Nečesa ne nisem mogel prav razumeti. To mesto je živo življenje, ki ni v skladu z bogato okolico. Se

manj pa s strukturo prebivalstva. Delavci so tu, žaga, opekarna, obrtniki, revni kmetje — ali ni nikdar posvetil žarek razredne misli v ta svet? Vsaj v mladini bi bile morale zdramiti te razmere, težki socialni in narodnostni pritiski, revolucionarno silo.

Zdrnil jo je, toda šele tik pred svetovno vojno. Mlad funkcionar ljudske mladine, delavčev sin, mi pripoveduje, da tudi Peč, mesto daleč pod gorami, ni moglo mimo razvoja, da si ga skušale sovražno sile ustaviti. Fevdalizem iz turških časov je ostal tudi v buržoazni Jugoslaviji nedotaknjen, Siptarski begi, lastniki najlepše zemlje so se s svojimi razrednimi interesi prilagodili vsem političnim spremembam in podpirali srbsko buržoazijo proti ljudskim množicam prav tako brez obziranja in pomislekov, kakor so po fašistični okupaciji Metohije skupno z italijanskim okupatorjem pobijali Siptarsko delavstvo, proletarijat.

Ze v letu 1939 so se pokazali revolucionarni plameni. Delavstvo je stavkalo, demonstriralo, pridružila se je mladina, saj je obstajal SKOJ v Peči že 1. 1936. Buržoazija je hotela zadušiti delavsko gibanje v kali, vrgla je proti delavcem žandarje, ki so z bajoneti navallili na neoboroženo ljudstvo. Tekla je kri, duhovi so se ločili, razredna misel je imela odsej posebno med mladino peške gimnazije močno postojanko. Ko so med okupacijo fašisti in njihovi Siptarski oprede, skupno s četniki zasledovali in pobijali borce za svobodo, je mladina odgovarjala z atentati in s sodelovanjem v osvobodilnih bojih. Peška mladina ima tri narodne heroje, ki so dali življenje za svoje ideale.

Po osvoboditvi se je Siptarska mladina množično organizirala, izkazala se je v delovnih brigadah in hili s kulturno - umetniškim delom v društvu »Perparim« (Napredek), ki ima že čez tisoč članov. Igralska skupina je pri tekmi v Pristini dosegla nagrado z Moljerovimi »Scapinovimi zvijačami«.

Dan ali dva, ki ju preživis v Peči, ti pokažeta, s kakšnimi težavami se mora napredek boriti med ljudstvom, ki so mu stoletja branili k svetlobi.

To je revolucionarno delo, ki pomenja v bistvu zrušenje stare Peči in zgradnje nove. Veliki ideji socializma nismo mogli zabraniti, da ne bi bila prodrla tudi v Metohijo. Ne bodo ji mogli zabraniti, da ne bi pome-la s sovražno preteklostjo. Strnjena mladina gre na delo z vsem svojim žarom, ker dela za lastno prihodnost.

LUIS ADAMIČ: Če bi Jugoslavija pokleknila pred sovjetskim pritiskom, bi se moral tok jugoslovanske revolucije spremeniti

Louis Adamič, ki je lansko leto del časa potoval po Jugoslaviji, je objavil v svojem časopisu nekatera pisma, ki jih je pisal svojim znancem in prijateljem iz Jugoslavije v Ameriko.

V teh pismih piše Adamič med drugim:

Ameriški tisk in radio govore čisto o terorju v Jugoslaviji in o težkih prilikah. Izjavljam, da te vesti o Jugoslaviji ne odgovarjajo resnici. Tito in KP, ki združuje idealne moze in žene, so dobili zaupanje ogromne večine ljudstva in zdaj delajo kot ljudski voditelji in ne kot diktatorji in nesilniki. Oni izpolnjujejo svoje obveznosti odločno toča brez nasilja. Bore se, da zavlada čim širša svoboda ter da so ekonomska bogastva Jugoslavije enakomerno porazdeljena po vsej državi.

Vse kar so govorili Tito, Kar-delj, Djilas, Pijade in Ranković je polno nečesa humanega in moralnega. Vse je vezano z idejo, da mora biti človek-človek, a ne mehanični robot.

V tem leži tudi eden glavnih razlogov, zakaj je prišlo do spora med KPJ in Kominformom, oz. sovjetskim vodstvom. V tem vprašanju je nekaj osnovnega, nekaj, kar ima svoj izvor že v letu 1941.

Tito in njegovi sodelavci so viš deli do nevarnosti. Če bi popustili pred Informburojem, če bi pokleknil pod sovjetskim pritiskom, bi se moral tok jugoslovanske revolucije izpremeniti. Jugoslavija bi danes bila v vrtnici kontrarevolucije namesto v današnjem procesu energičnih in planskih naporov v izgradnji socialističnega gospodarstva in kulture.

Jugoslovansko vodstvo je brez-kompromisno nasproti ideji sovjetskega vodstva, ki zahteva, da je treba oblike socialističnega razvoja prikriti po sovjetskem vzoru, pod sovjetskim vodstvom ali pritiskom v skladu z razpoloženjem, voljo in potrebami sovjetskega vodstva.

KOMINFORMIZEM V SSF

Sekretariat Svetovne sindikalne federacije hoče pod vplivom kominformističnih agentov razbiti enotnost Svetovne sindikalne federacije s tem, da kleveta in napada vodstvo sindikatov Jugoslavije in zahteva, da odzovane Izvršni odbor predsedniku jugoslovanskih sindikatov tov. Salaja naziva člana Izvršnega odbora Svetovne sindikalne organizacije.

Napad na Djura Salaja pomeni nov napad kominformistov na celotno jugoslovansko sindikato in na ves delavski razred Jugoslavije, kajti delavci so izvolili Djura Salaja za svojega predsednika, ker imajo vanj popolno zaupanje.

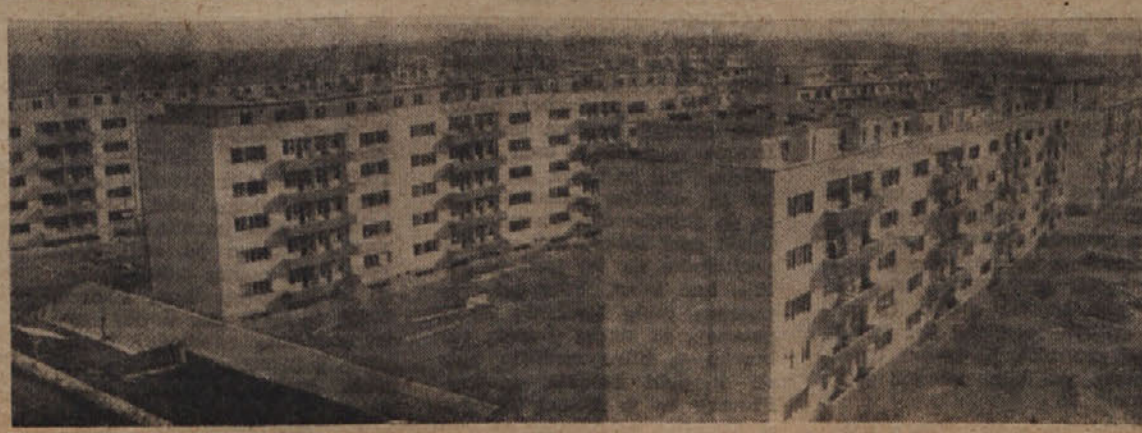
Djuro Salaj je borec za delavski razred že od leta 1906 in ves čas sindikalni funkcionar. 14 let emigracije je preživel v SZ in bil tudi član VKP(b). 1945 se je vrnil v Jugoslavijo in bil izvoljen za predsednika sindikatov, kar je še danes. Sodeloval je na svetovnih konferencah in bil kot predstavnik FLRJ, Romunije, Bolgarije, Albanije in Grčije izvoljen za člana Izvršnega odbora SSF.

Sekretariat SSF trdi, da ima dokumente, ki pričajo o aždajalski aktivnosti tov. Salaja in njegovih pomočnikov proti delavskemu razredu Jugoslavije in jugoslovanskim narodom, kakor tudi proti Svetovni sindikalni federaciji in mednarodni sindikalni enotnosti. Kljub tem ugovorom pa sekretariat SSF ni mogel narediti nobenih dejstev niti s čimer koli podpreti svoje trditve o aždajalski dejavnosti Salaja in njegovih

pomočnikov, ker takšne dejavnosti enostavno ni.

Zaradi tega novega napada je Centralni odbor Zveze sindikatov Jugoslavije pozval vse članice Svetovne sindikalne federacije in vse delavce, naj obsodijo ta nov razbijaški ukrep sekretariata SSF. ZSJ ugotavlja, da ima samo delavski razred Jugoslavije pravico dati kvalifikacijo svojemu vodstvu, sekretariat SSF pa tudi nima pravice odstranjevati ali postavljaljati osebe, preko katerih bo povezan z nacionalnimi centralami posameznih držav.

Jugoslovanski delavci so prepričani, da so vsi napadi lažni in obrekovni ter pošilja preko svojih občnih zbora, plenumov in proteste Svetovni sindikalni federaciji.

Veliki stanovanjski blok v Zagrebu imajo najmodernejša stanovanja.

Pometajo naj pred svojim pračom

Socializacija podeželja v državah pod informbirojevskim pritiskom

Ena izmed priljubljenih tem Informbiroja je ačanje kmetijskih bogatašev v Jugoslaviji in popolno zanikanje socialistične preobrazbe jugoslovanskih vasi. Napadi te vrste so posebno pogosti v romunskem tisku, ki je najmanj poklican za te vrste napadov zaradi tega, ker v Romuniji o socialistični preobrazbi vasi do pred kratkim ni bilo ne duha ne sluha. Jugoslovanska partija je začela takoj po končani vojni z organiziranjem kmetijskih obdelovalnih združenj in danes, pet let po osvoboditvi je že velik del gospodarstev vključenih v kolektivno obdelovalno zemljo.

Istočasno pa vodstvo romunske KP ni pozvelo niti enega ukrepa za socializacijo vasi. Govorili so si-

cer o življenju in delu sovjetskega kolhozika, toda le vaški bogataši, duhovniki in reakcionarji. Kako so prikazovali sovjetske kolhoze ljudje te vrste, si pač lahko predstavljamo.

KP Romunije je pri tem izjavljala, da je napredek delovnega kmeta mogoč le s krepitvijo njihove lastne posesti. V Romuniji pa imajo, po izjavi njihove partije, siromašni kmetje 57 odst. obdelovalne zemlje. Posedstva teh kmetov obsegajo po eden do dva ha zemlje brez vsakršnega inventarja, brez vprežne živine, brez strojev, semen itd. Zato so popolnoma odvisna od vaških bogatašev in že vnaprej obojena na propast. Romunski kmeti imajo po 50 ha zemlje, so pa tam tudi še veleposestniki, ki po firmo vzornih posestev goz spodarijo n a3 do 400 ha zemlje, medtem ko so redki lastniki v Jugoslaviji s 34 ha.

Marca 1949 je Romunija začela z naglo socializacijo vasi, čeprav je jugoslovanski partiji v svoji gonji očitala, da prehitro uvaja kolektivizacijo kmetijskih gospodarstev. V petih mesecih so organizirali 65 delovnih združenj, t. j. samo 7 več, kot jih ima en sam okraj LR Hrvatske (Beli Manastir).

Resolucija IU se v tem, prav tako kot v svojih drugih točkah ni obrnila na pravi naslov. Kritika bi morala zadeti partije drugih držav ljudskih demokracij, predvsem romunsko KP in ne KPJ, ki je socialistično politiko na vasi dosledno izvajala v korist malega kmeta.

„Kobol“

(Nadaljevanje in konec)

Zdaj sem od daleč gledal, kako so paglavčki navallili na nepričakovano darilo. V prav kratkem času so juho izpilili, kruh razdrobili in požrli, kostrunjo pečenko obrali do kosti, a steklenico s pijsko so jemali drug drugemu iz rok in pri tem kričali; kdor je ostal s praznimi usti, je jokal.

Ta prizor me je razvedril. Vstal sem in se pridružil trgačem. Zgovorna trgačka, enočka Mande, mi je tedaj rekla:

«Kako ste jih pogostili! Kaj takega ne okusijo niti na dan poštenja.»

«Mastna pečenka za suho slano ribo! Lepo ste se oddolžili, je vzklilni kumpar Jože.

Vzel sem koš in spet začel trgati. Sonce je polagoma spuščalo k zahodu in vetrič je pihal proti morju. Treba je bilo hiteti, čeprav se je v kadeh neprestano delal most in so gonjaki prihajali in odhajali.

Zenske so se zdaj med delom živahneje razgovarjale in se začele tudi pričkati. Najbolj je bilo slišati vreseči glas enočke Mande.

«Daj, je govorila, »daj sam najnesrečnejša vdova v vasi!«

«Morda zato, ker si slepa na eno oko!» ji je zakicala neka ženska.

«Jaz vidim bolje s tem ednim kakor ti z obema. A grdo je nekemu oponašati nesrečo.»

«Kakšna nesreča! Rajnik mož ti je izbil oko, ko si ga praskala kakor mačka. Vsi to vemo.»

Enočka pa je nadaljevala:

«Čeprav sem nesrečna, sem vendar močnejša in pridnejša od vas vseh.»

Do večera je bila trgatve končana.

Pršli so gonjaki, da dvignejo poslednji most in natočijo kad.

Prisel je tudi mežeg zame, da si ne bom lomil nog po tistih poteh.

A nisem ga zajahal; hotel sam biti »dinarac« do konca. Mezga sem obložil s polnim mehkom ter vzel v roke palico, da bi sam pogonjal žival. Ves sprevod se je spustil nizdol k vasi in k morju.

Jaz sem šel zadnji, poleg mene pa Lukre, ki je nesla v roki darovani kobol. Utrujen od dolgega dela, smo vsi molčali. Slišalo se je samo kramljanje pod mežgovini kopiti.

Ko smo prišli v vas, sem počakal, da se je služinčad razšla in so gonjaki nadaljevali pot nizdol, v našo lukko, kjer jih je mož oče čakal pred kletjo; ustavil sem se z olovorjeno živaljo in rekel Lukri:

«Vodi me k svoji hiši!»

Začuden me je pogledala. Ni se premaknila. Tedaj sem ji dejal:

«Naj mar koga pokličem?» in deklica me je vzel s seboj.

Na njenem majhnem dvorišču so bile koza, mačka in nekaj kokoši. Stari, bolehní oče, priverž z dolgim in težkim delom izrpanega človeka, je sedel na pragu pritišnega stanovanja.

Deklica me gleda, kakor da me vprašuje: «Kaj pa zdaj?» Rekel sem ji: «Najprej spravi to butaro vinske trte.»

Poslušala me je. Šla je v hišo, stopila na klopec in začela skrbno obešati kobol na gredo sajastega stropa. Medtem sem jaz s starčevjo pomočjo odrezal meš s sedla, ga raztovoril in postavil poleg vrata.

«Lukre,» sem ji zaklical, preden se je obrnila, »to je tvoje. Kumpar Jože ne bo mogel več reči, da nimam niti toliko grozjda, da bi mogla iz njega stisniti kozarec vina.»

Povzpel sem se na meza in odjahal.

Vrnil sem se v lukko še sredi zime, da preživim pri očetu božične praznike.

Na sveti večer nas je presenetila Lukre s svojim obiskom. Opravila se je najlepše in vsa vesela prinesla meni tisti kobol. Listje na butari je orumenelo, ovelo, a bilo je neposkodbeno: posušene jagode so bile še vedno mehke.

«Ne boš zavrnila, pravi, »tega daru. Slehera jagoda je kakor med. Hej, kako sem ga čuvala!»

«Cemu pa ti, Lukre?»

«Ker inamo v letošnjem božiču tudi na naši mizi dobro črno vino. Veste, tisto iz vašega meha.»

(Prevedel: Ivan Vouk)

Doslej smo zvedeli, kaj nas vse utegne zanimati v naših pogovorih o jeziku; pravopisna vprašanja in pravorečne oblike, rabo besed, zlasti tujk, in vezanje besed, Marsikoga pa utegne zanimati tudi pomen besed.

Nekaterim besedam ni težko izluščiti njih pomena. Če se kraj imenuje n. pr. Podgora ali Golj vrh, bo vsakdo razumel, zakaj mu tako pravimo. Če se pa imenuje Zalog, bomo morda dognali, da je to Zali log, a spraševal se bomo, kje je tista zalost, tista lepota, po kateri je kraj dobil ime. Sele če bomo izvedeli, da je beseda zali pomenila nekdo ne lep, čeden kakor danes, mamev hudooben hudič (saj je v njej isti koren kakor v besedi zel, zla, zlo), da gre torej za divjil, nepriljuden kraj, Hudi log, bomo razumeli pomen tega naziva, bomo razumeli, zakaj se ta kraj tako imenuje.

Ce hočemo dognati sedanjí pomen kaj besedi, si poiščemo najprej prvotni pomen, torej tisti, ki je vsem sorodnim besedam skupen.

Vendar se ta prvotni pomen čisto spreminja, tako namreč, da se prenaša zaradi kake podobnosti na druge predmete. Naj navedem naslednji primer: v besedah vrele, izvor, izvirati — vreti, vroč, vročina, variti, obara je koren vr — (ali ver — vir — var —), katerega prvotni pomen je vrtenje vode.

Lep zgled, kako se pomen lahko razvija in spreminja, naj pokaže besedica god. Prvotni pomen ji je bil; pravi, ugodni

ljude je strašno zanimajo, bo vojna ali ne. Bolj kot vse drugo jim gre po glavi to vprašanje. Za vojno pravilo je najboljše čitali časopise, to da ne samo na prvi strani, temveč tudi tam, kjer je govora o vrednosti denarja in zlata. Ba je le stvar taka, tako sem žul od ljudi, da je vojna blizu, kadar cena zlata raste, da se pa oddaljuje, ko cena zlata pada. Torej je zlato neke vrste termometer vojne.

Kaj pa je prav za prav zlato? Kovina, kot so kovine železo, baker, aluminij; razlika je le v tem, da je zlato lepo rumeno, zelo mehko, zelo težko in da na zraku in v vodi ne požari, ne porjavi, ostane neizpremenjeno in je od vseh kovin skraj najbolj redko. In zato tak lov za njim. Ne voda ne zrak mu ne škodita. Kjer hočeš, ga imaš, vedno bo ostalo enako. Zlato je ena izmed redkih kovin, ki jo najdemo v naravi čisto. Železo kopljejo kot ručo, aluminij in baker tudi, zlato pa ne mara nobenega spremstva, ampak se blešči ponosno, navezano samo nase.

Ce kopljejo stare, najstarejše človeške grobove, pridemo do zaključka, da je od vseh kovin spoznal človek najprej zlato. Kdaj šele je človek doumel, da se da iz železne rude dobiti železo ali iz bakrene baker, zlato pa se mu je smehljalo že kot čista kovina v naravi sami. Zlato dobimo v naravi v rečnih strugah, v rečnem pesku in pa v hribinah.

Si predstavljate, one naše rudnike, ki so živeli po jama-h? Davno je že tega. Tudi blizu rek so bile njih jame; v njih pa niso živeli le možki, tudi ženske, med temi pa niso bile samo stare, pač pa tudi mlade. Če je taka mlada jamaška mis iztaknila kje v reki lepo blestečo kopico, si jo je obesila za vrat ali pa privezala okoli zapestja, da je bila lepše od drugih. Da so potem možki to zlato preizkušali in ugotovili, da je mehko, da se da rado kovati in oblikovati, bo tudi verjetno. Tako ali na podoben način je človek spoznal zlato.

Mi pravimo, da je zlato zlahtna kovina predvsem zato, ker je zlato ni stvar, ki bi namjo vplivala in jo izpremenila. To je eno izmed davnih človeških spoznanj. Zlahtne predmete, nakit in razne posode, je človek oblikoval iz zlata. Kdor je bil bolj bogat, si je imel zlate reze, kdor je bil revnej, pa nič. Bogati so se težko ločili od svojega zlata, še v grob so jim ga dajali. O teh mrtvih ni danes nobenega sle-du več, niti o njih kosteh ne, ostalo pa je zlato, ki so si ga dali spraviti v grob, tega zlo časa ni našel.

Kralji so se bojevali zoper kralje, umirali so ubogi po-kralje, kralji pa so premagovali kralje in jim ropali zlato, da ko so imeli dovolj zlata, so

menili oče in mati? To je prvotno primernik (2. stopnja) privednika star starejši. Iz starejši je nastalo stariši (tako se piše v 16. stol.) in se je sklanjalo, stariši, 2. skl. stariših s starišimi, torej kakor privednik. Pozneje je iz stariši nastalo stari ter se začelo sklanjati kakor samostalni-k; stariš, starišev, staršem itd. Kako pa to, da imajo vsi drugi slovanski jeziki besedo iz glagola roditi (n. pr. srbohrv. roditi), samo pri nas (in v Dolnji Lužici) rabijo besedo stariš? Pri nas in pri Luž. Srbih je vplivala nemščina. Nemci pravijo Eltern in to je tudi primernik (2. stopnja) privednika alt (kar pomeni star).

Poglejmo si še besedo brod. Brod je sorodno z brest in beseda brod je pomenila najprej plitvo mesto v reki, kjer so ljudje vodo lahko prebrdili; prvotno je torej brod pomenil isto kakor prehod (preko vode). Nekateri so prehajali peš (so bredli), drugi pa so si napravili preprosto prevozno sredstvo ki so mu tudi rekli brod. Tako se še danes imenuje brod tisti velik ploh, s katerim prevažajo brodniki ljudi preko reke. Ko pa so si omislili imenitnejše prevozno sredstvo po vodi, najprej čoln, potem lačjo, so tu-jdi to imenovali brod. Vidimo, da je ime (brod) enega preselila (prehoda) zame-njelo z imenom drugega pred-sti v dobi turških vplovov. Prevezli so jo Nemci, Madžari, Turki in vsi Slovani.

Od kod beseda stariš (v po-metoni-mije,

menju oče in mati)? To je prvotno primernik (2. stopnja) privednika star starejši. Iz starejši je nastalo stariši (tako se piše v 16. stol.) in se je sklanjalo, stariši, 2. skl. stariših s starišimi, torej kakor privednik. Pozneje je iz stariši nastalo stari ter se začelo sklanjati kakor samostalni-k; stariš, starišev, staršem itd. Kako pa to, da imajo vsi drugi slovanski jeziki besedo iz glagola roditi (n. pr. srbohrv. roditi), samo pri nas (in v Dolnji Lužici) rabijo besedo stariš? Pri nas in pri Luž. Srbih je vplivala nemščina. Nemci pravijo Eltern in to je tudi primernik (2. stopnja) privednika alt (kar pomeni star).

Poglejmo si še besedo brod. Brod je sorodno z brest in beseda brod je pomenila najprej plitvo mesto v reki, kjer so ljudje vodo lahko prebrdili; prvotno je torej brod pomenil isto kakor prehod (preko vode). Nekateri so prehajali peš (so bredli), drugi pa so si napravili preprosto prevozno sredstvo ki so mu tudi rekli brod. Tako se še danes imenuje brod tisti velik ploh, s katerim prevažajo brodniki ljudi preko reke. Ko pa so si omislili imenitnejše prevozno sredstvo po vodi, najprej čoln, potem lačjo, so tu-jdi to imenovali brod. Vidimo, da je ime (brod) enega preselila (prehoda) zame-njelo z imenom drugega pred-sti v dobi turških vplovov. Prevezli so jo Nemci, Madžari, Turki in vsi Slovani.

Od kod beseda stariš (v po-metoni-mije,

menju oče in mati)? To je prvotno primernik (2. stopnja) privednika star starejši. Iz starejši je nastalo stariši (tako se piše v 16. stol.) in se je sklanjalo, stariši, 2. skl. stariših s starišimi, torej kakor privednik. Pozneje je iz stariši nastalo stari ter se začelo sklanjati kakor samostalni-k; stariš, starišev, staršem itd. Kako pa to, da imajo vsi drugi slovanski jeziki besedo iz glagola roditi (n. pr. srbohrv. roditi), samo pri nas (in v Dolnji Lužici) rabijo besedo stariš? Pri nas in pri Luž. Srbih je vplivala nemščina. Nemci pravijo Eltern in to je tudi primernik (2. stopnja) privednika alt (kar pomeni star).

Poglejmo si še besedo brod. Brod je sorodno z brest in beseda brod je pomenila najprej plitvo mesto v reki, kjer so ljudje vodo lahko prebrdili; prvotno je torej brod pomenil isto kakor prehod (preko vode). Nekateri so prehajali peš (so bredli), drugi pa so si napravili preprosto prevozno sredstvo ki so mu tudi rekli brod. Tako se še danes imenuje brod tisti velik ploh, s katerim prevažajo brodniki ljudi preko reke. Ko pa so si omislili imenitnejše prevozno sredstvo po vodi, najprej čoln, potem lačjo, so tu-jdi to imenovali brod. Vidimo, da je ime (brod) enega preselila (prehoda) zame-njelo z imenom drugega pred-sti v dobi turških vplovov. Prevezli so jo Nemci, Madžari, Turki in vsi Slovani.

Od kod beseda stariš (v po-metoni-mije,

menju oče in mati)? To je prvotno primernik (2. stopnja) privednika star starejši. Iz starejši je nastalo stariši (tako se piše v 16. stol.) in se je sklanjalo, stariši, 2. skl. stariših s starišimi, torej kakor privednik. Pozneje je iz stariši nastalo stari ter se začelo sklanjati kakor samostalni-k; stariš, starišev, staršem itd. Kako pa to, da imajo vsi drugi slovanski jeziki besedo iz glagola roditi (n. pr. srbohrv. roditi), samo pri nas (in v Dolnji Lužici) rabijo besedo stariš? Pri nas in pri Luž. Srbih je vplivala nemščina. Nemci pravijo Eltern in to je tudi primernik (2. stopnja) privednika alt (kar pomeni star).

Poglejmo si še besedo brod. Brod je sorodno z brest in beseda brod je pomenila najprej plitvo mesto v reki, kjer so ljudje vodo lahko prebrdili; prvotno je torej brod pomenil isto kakor prehod (preko vode). Nekateri so prehajali peš (so bredli), drugi pa so si napravili preprosto prevozno sredstvo ki so mu tudi rekli brod. Tako se še danes imenuje brod tisti velik ploh, s katerim prevažajo brodniki ljudi preko reke. Ko pa so si omislili imenitnejše prevozno sredstvo po vodi, najprej čoln, potem lačjo, so tu-jdi to imenovali brod. Vidimo, da je ime (brod) enega preselila (prehoda) zame-njelo z imenom drugega pred-sti v dobi turških vplovov. Prevezli so jo Nemci, Madžari, Turki in vsi Slovani.

Od kod beseda stariš (v po-metoni-mije,

menju oče in mati)? To je prvotno primernik (2. stopnja) privednika star starejši. Iz starejši je nastalo stariši (tako se piše v 16. stol.) in se je sklanjalo, stariši, 2. skl. stariših s starišimi, torej kakor privednik. Pozneje je iz stariši nastalo stari ter se začelo sklanjati kakor samostalni-k; stariš, starišev, staršem itd. Kako pa to, da imajo vsi drugi slovanski jeziki besedo iz glagola roditi (n. pr. srbohrv. roditi), samo pri nas (in v Dolnji Lužici) rabijo besedo stariš? Pri nas in pri Luž. Srbih je vplivala nemščina. Nemci pravijo Eltern in to je tudi primernik (2. stopnja) privednika alt (kar pomeni star).

Poglejmo si še besedo brod. Brod je sorodno z brest in beseda brod je pomenila najprej plitvo mesto v reki, kjer so ljudje vodo lahko prebrdili; prvotno je torej brod pomenil isto kakor prehod (preko vode). Nekateri so prehajali peš (so bredli), drugi pa so si napravili preprosto prevozno sredstvo ki so mu tudi rekli brod. Tako se še danes imenuje brod tisti velik ploh, s katerim prevažajo brodniki ljudi preko reke. Ko pa so si omislili imenitnejše prevozno sredstvo po vodi, najprej čoln, potem lačjo, so tu-jdi to imenovali brod. Vidimo, da je ime (brod) enega preselila (prehoda) zame-njelo z imenom drugega pred-sti v dobi turških vplovov. Prevezli so jo Nemci, Madžari, Turki in vsi Slovani.

Od kod beseda stariš (v po-metoni-mije,

menju oče in mati)? To je prvotno primernik (2. stopnja) privednika star starejši. Iz starejši je nastalo stariši (tako se piše v 16. stol.) in se je sklanjalo, stariši, 2. skl. stariših s starišimi, torej kakor privednik. Pozneje je iz stariši nastalo stari ter se začelo sklanjati kakor samostalni-k; stariš, starišev, staršem itd. Kako pa to, da imajo vsi drugi slovanski jeziki besedo iz glagola roditi (n. pr. srbohrv. roditi), samo pri nas (in v Dolnji Lužici) rabijo besedo stariš? Pri nas in pri Luž. Srbih je vplivala nemščina. Nemci pravijo Eltern in to je tudi primernik (2. stopnja) privednika alt (kar pomeni star).

Poglejmo si še besedo brod. Brod je sorodno z brest in beseda brod je pomenila najprej plitvo mesto v reki, kjer so ljudje vodo lahko prebrdili; prvotno je torej brod pomenil isto kakor prehod (preko vode). Nekateri so prehajali peš (so bredli), drugi pa so si napravili preprosto prevozno sredstvo ki so mu tudi rekli brod. Tako se še danes imenuje brod tisti velik ploh, s katerim prevažajo brodniki ljudi preko reke. Ko pa so si omislili imenitnejše prevozno sredstvo po vodi, najprej čoln, potem lačjo, so tu-jdi to imenovali brod. Vidimo, da je ime (brod) enega preselila (prehoda) zame-njelo z imenom drugega pred-sti v dobi turških vplovov. Prevezli so jo Nemci, Madžari, Turki in vsi Slovani.

Od kod beseda stariš (v po-metoni-mije,

menju oče in mati)? To je prvotno primernik (2. stopnja) privednika star starejši. Iz starejši je nastalo stariši (tako se piše v 16. stol.) in se je sklanjalo, stariši, 2. skl. stariših s starišimi, torej kakor privednik. Pozneje je iz stariši nastalo stari ter se začelo sklanjati kakor samostalni-k; stariš, starišev, staršem itd. Kako pa to, da imajo vsi drugi slovanski jeziki besedo iz glagola roditi (n. pr. srbohrv. roditi), samo pri nas (in v Dolnji Lužici) rabijo besedo stariš? Pri nas in pri Luž. Srbih je vplivala nemščina. Nemci pravijo Eltern in to je tudi primernik (2. stopnja) privednika alt (kar pomeni star).

Poglejmo si še besedo brod. Brod je sorodno z brest in beseda brod je pomenila najprej plitvo mesto v reki, kjer so ljudje vodo lahko prebrdili; prvotno je torej brod pomenil isto kakor prehod (preko vode). Nekateri so prehajali peš (so bredli), drugi pa so si napravili preprosto prevozno sredstvo ki so mu tudi rekli brod. Tako se še danes imenuje brod tisti velik ploh, s katerim prevažajo brodniki ljudi preko reke. Ko pa so si omislili imenitnejše prevozno sredstvo po vodi, najprej čoln, potem lačjo, so tu-jdi to imenovali brod. Vidimo, da je ime (brod) enega preselila (prehoda) zame-njelo z imenom drugega pred-sti v dobi turških vplovov. Prevezli so jo Nemci, Madžari, Turki in vsi Slovani.

Od kod beseda stariš (v po-metoni-mije,

menju oče in mati)? To je prvotno primernik (2. stopnja) privednika star starejši. Iz starejši je nastalo stariši (tako se piše v 16. stol.) in se je sklanjalo, stariši, 2. skl. stariših s starišimi, torej kakor privednik. Pozneje je iz stariši nastalo stari ter se začelo sklanjati kakor samostalni-k; stariš, starišev, staršem itd. Kako pa to, da imajo vsi drugi slovanski jeziki besedo iz glagola roditi (n. pr. srbohrv. roditi), samo pri nas (in v Dolnji Lužici) rabijo besedo stariš? Pri nas in pri Luž. Srbih je vplivala nemščina. Nemci pravijo Eltern in to je tudi primernik (2. stopnja) privednika alt (kar pomeni star).

Poglejmo si še besedo brod. Brod je sorodno z brest in beseda brod je pomenila najprej plitvo mesto v reki, kjer so ljudje vodo lahko prebrdili; prvotno je torej brod pomenil isto kakor prehod (preko vode). Nekateri so prehajali peš (so bredli), drugi pa so si napravili preprosto prevozno sredstvo ki so mu tudi rekli brod. Tako se še danes imenuje brod tisti velik ploh, s katerim prevažajo brodniki ljudi preko reke. Ko pa so si omislili imenitnejše prevozno sredstvo po vodi, najprej čoln, potem lačjo, so tu-jdi to imenovali brod. Vidimo, da je ime (brod) enega preselila (prehoda) zame-njelo z imenom drugega pred-sti v dobi turških vplovov. Prevezli so jo Nemci, Madžari, Turki in vsi Slovani.

Od kod beseda stariš (v po-metoni-mije,

menju oče in mati)? To je prvotno primernik (2. stopnja) privednika star starejši. Iz starejši je nastalo stariši (tako se piše v 16. stol.) in se je sklanjalo, stariši, 2. skl. stariših s starišimi, torej kakor privednik. Pozneje je iz stariši nastalo stari ter se začelo sklanjati kakor samostalni-k; stariš, starišev, staršem itd. Kako pa to, da imajo vsi drugi slovanski jeziki besedo iz glagola roditi (n. pr. srbohrv. roditi), samo pri nas (in v Dolnji Lužici) rabijo besedo stariš? Pri nas in pri Luž. Srbih je vplivala nemščina. Nemci pravijo Eltern in to je tudi primernik (2. stopnja) privednika alt (kar pomeni star).

Poglejmo si še besedo brod. Brod je sorodno z brest in beseda brod je pomenila najprej plitvo mesto v reki, kjer so ljudje vodo lahko prebrdili; prvotno je torej brod pomenil isto kakor prehod (preko vode). Nekateri so prehajali peš (so bredli), drugi pa so si napravili preprosto prevozno sredstvo ki so mu tudi rekli brod. Tako se še danes imenuje brod tisti velik ploh, s katerim prevažajo brodniki ljudi preko reke. Ko pa so si omislili imenitnejše prevozno sredstvo po vodi, najprej čoln, potem lačjo, so tu-jdi to imenovali brod. Vidimo, da je ime (brod) enega preselila (prehoda) zame-njelo z imenom drugega pred-sti v dobi turških vplovov. Prevezli so jo Nemci, Madžari, Turki in vsi Slovani.

Od kod beseda stariš (v po-metoni-mije,

menju oče in mati)? To je prvotno primernik (2. stopnja) privednika star starejši. Iz starejši je nastalo stariši (tako se piše v 16. stol.) in se je sklanjalo, stariši, 2. skl. stariših s starišimi, torej kakor privednik. Pozneje je iz stariši nastalo stari ter se začelo sklanjati kakor samostalni-k; stariš, starišev, staršem itd. Kako pa to, da imajo vsi drugi slovanski jeziki besedo iz glagola roditi (n. pr. srbohrv. roditi), samo pri nas (in v Dolnji Lužici) rabijo besedo stariš? Pri nas in pri Luž. Srbih je vplivala nemščina. Nemci pravijo Eltern in to je tudi primernik (2. stopnja) privednika alt (kar pomeni star).

Poglejmo si še besedo brod. Brod je sorodno z brest in beseda brod je pomenila najprej plitvo mesto v reki, kjer so ljudje vodo lahko prebrdili; prvotno je torej brod pomenil isto kakor prehod (preko vode). Nekateri so prehajali peš (so bredli), drugi pa so si napravili preprosto prevozno sredstvo ki so mu tudi rekli brod. Tako se še danes imenuje brod tisti velik ploh, s katerim prevažajo brodniki ljudi preko reke. Ko pa so si omislili imenitnejše prevozno sredstvo po vodi, najprej čoln, potem lačjo, so tu-jdi to imenovali brod. Vidimo, da je ime (brod) enega preselila (prehoda) zame-njelo z imenom drugega pred-sti v dobi turških vplovov. Prevezli so jo Nemci, Madžari, Turki in vsi Slovani.

Od kod beseda stariš (v po-metoni-mije,

menju oče in mati)? To je prvotno primernik (2. stopnja) privednika star starejši. Iz starejši je nastalo stariši (tako se piše v 16. stol.) in se je sklanjalo, stariši, 2. skl. stariših s starišimi, torej kakor privednik. Pozneje je iz stariši nastalo stari ter se začelo sklanjati kakor samostalni-k; stariš, starišev, staršem itd. Kako pa to, da imajo vsi drugi slovanski jeziki besedo iz glagola roditi (n. pr. srbohrv. roditi), samo pri nas (in v Dolnji Lužici) rabijo besedo stariš? Pri nas in pri Luž. Srbih je vplivala nemščina. Nemci pravijo Eltern in to je tudi primernik (2. stopnja) privednika alt (kar pomeni star).

Poglejmo si še besedo brod. Brod je sorodno z brest in beseda brod je pomenila najprej plitvo mesto v reki, kjer so ljudje vodo lahko prebrdili; prvotno je torej brod pomenil isto kakor prehod (preko vode). Nekateri so prehajali peš (so bredli), drugi pa so si napravili preprosto prevozno sredstvo ki so mu tudi rekli brod. Tako se še danes imenuje brod tisti velik ploh, s katerim prevažajo brodniki ljudi preko reke. Ko pa so si omislili imenitnejše prevozno sredstvo po vodi, najprej čoln, potem lačjo, so tu-jdi to imenovali brod. Vidimo, da je ime (brod) enega preselila (prehoda) zame-njelo z imenom drugega pred-sti v dobi turških vplovov. Prevezli so jo Nemci, Madžari, Turki in vsi Slovani.

Od kod beseda stariš (v po-metoni-mije,

menju oče in mati)? To je prvotno primernik (2. stopnja) privednika star starejši. Iz starejši je nastalo stariši (tako se piše v 16. stol.) in se je sklanjalo, stariši, 2. skl. stariših s starišimi, torej kakor privednik. Pozneje je iz stariši nastalo stari ter se začelo sklanjati kakor samostalni-k; stariš, starišev, staršem itd. Kako pa to, da imajo vsi drugi slovanski jeziki besedo iz glagola roditi (n. pr. srbohrv. roditi), samo pri nas (in v Dolnji Lužici) rabijo besedo stariš? Pri nas in pri Luž. Srbih je vplivala nemščina. Nemci pravijo Eltern in to je tudi primernik (2. stopnja) privednika alt (kar pomeni star).

Poglejmo si še besedo brod. Brod je sorodno z brest in beseda brod je pomenila najprej plitvo mesto v reki, kjer so ljudje vodo lahko prebrdili; prvotno je torej brod pomenil isto kakor prehod (preko vode). Nekateri so prehajali peš (so bredli), drugi pa so si napravili preprosto prevozno sredstvo ki so mu tudi rekli brod. Tako se še danes imenuje brod tisti velik ploh, s katerim prevažajo brodniki ljudi preko reke. Ko pa so si omislili imenitnejše prevozno sredstvo po vodi, najprej čoln, potem lačjo, so tu-jdi to imenovali brod. Vidimo, da je ime (brod) enega preselila (prehoda) zame-njelo z imenom drugega pred-sti v dobi turških vplovov. Prevezli so jo Nemci, Madžari, Turki in vsi Slovani.

Od kod beseda stariš (v po-metoni-mije,

menju oče in mati)? To je prvotno primernik (2. stopnja) privednika star starejši. Iz starejši je nastalo stariši (tako se piše v 16. stol.) in se je sklanjalo, stariši, 2. skl. stariših s starišimi, torej kakor privednik. Pozneje je iz stariši nastalo stari ter se začelo sklanjati kakor samostalni-k; stariš, starišev, staršem itd. Kako pa to, da imajo vsi drugi slovanski jeziki besedo iz glagola roditi (n. pr. srbohrv. roditi), samo pri nas (in v Dolnji Lužici) rabijo besedo stariš? Pri nas in pri Luž. Srbih je vplivala nemščina. Nemci pravijo Eltern in to je tudi primernik (2. stopnja) privednika alt (kar pomeni star).

Poglejmo si še besedo brod. Brod je sorodno z brest in beseda brod je pomenila najprej plitvo mesto v reki, kjer so ljudje vodo lahko prebrdili; prvotno je torej brod pomenil isto kakor prehod (preko vode). Nekateri so prehajali peš (so bredli), drugi pa so si napravili preprosto prevozno sredstvo ki so mu tudi rekli brod. Tako se še danes imenuje brod tisti velik ploh, s katerim prevažajo brodniki ljudi preko reke. Ko pa so si omislili imenitnejše prevozno sredstvo po vodi, najprej čoln, potem lačjo, so tu-jdi to imenovali brod. Vidimo, da je ime (brod) enega preselila (prehoda) zame-njelo z imenom drugega pred-sti v dobi turških vplovov. Prevezli so jo Nemci, Madžari, Turki in vsi Slovani.

Od kod beseda stariš (v po-metoni-mije,

menju oče in mati)? To je prvotno primernik (2. stopnja) privednika star starejši. Iz starejši je nastalo stariši (tako se piše v 16. stol.) in se je sklanjalo, stariši, 2. skl. stariših s starišimi, torej kakor privednik. Pozneje je iz stariši nastalo stari ter se začelo sklanjati kakor samostalni-k; stariš, starišev, staršem itd. Kako pa to, da imajo vsi drugi slovanski jeziki besedo iz glagola roditi (n. pr. srbohrv. roditi), samo pri nas (in v Dolnji Lužici) rabijo besedo stariš? Pri nas in pri Luž. Srbih je vplivala nemščina. Nemci pravijo Eltern in to je tudi primernik (2. stopnja) privednika alt (kar pomeni star).

Poglejmo si še besedo brod. Brod je sorodno z brest in beseda brod je pomenila najprej plitvo mesto v reki, kjer so ljudje vodo lahko prebrdili; prvotno je torej brod pomenil isto kakor prehod (preko vode). Nekateri so prehajali peš (so bredli), drugi pa so si napravili preprosto prevozno sredstvo ki so mu tudi rekli brod. Tako se še danes imenuje brod tisti velik ploh, s katerim prevažajo brodniki ljudi preko reke. Ko pa so si omislili imenitnejše prevozno sredstvo po vodi, najprej čoln, potem lačjo, so tu-jdi to imenovali brod. Vidimo, da je ime (brod) enega preselila (prehoda) zame-njelo z imenom drugega pred-sti v dobi turških vplovov. Prevezli so jo Nemci, Madžari, Turki in vsi Slovani.

HIGIENA V NOSEČNOSTI

Dandanes vsaka žena dobro ve, da se ne način življenja z nosečnostjo ne bo bistveno izpremenil. Bodoča mamica opraviža ista dela kakor prej, le težkih se izogiblje. Tako živiš prav gotovo tudi ti. Zjutraj ko vstaneš, najprej odpreš okno in napraviš nekaj dihalnih vaj. Z zdravnikom si se pomenila in ker si zdrava, ti je priporočal nekoliko jutranje telovadbe, ki ti bo okrepila mišice, kite in sklepe ter vzbudila v duši prijetno razpoloženje. Kar se tiče snage, si v tem oziru še bolj natančna. Mnogo se kopelješ v zmerno topli vodi, ki jo sešda v prvem času nosečnosti naliješ v kad, proti koncu pa se boš raje kopala pod prho. Umazana voda v kad bi lahko prišla v nožnico in tam naplavila razne kili, ki povzročijo otroški posteljni otročniško bolezen. Da je najprimernejši čas za kopel zvečer, ker lahko po njej takoj ležeš v posteljo, veš že sama. Sedecih kopeli se izogibaš, v morju, jezerih in rekah pa se poleti kar kopaj, samo zmerno in ne predolgo. Če pa si že proti koncu nosečnosti, se temu užitku moraš odreči. Vnanja spolovila si umivaš vsak dan z milom in vodo. Glej pa, da boš imela pred tem poslom roke popolnoma čiste in nikar ne uporabljaš za to umivalne gobe, ki je nesnažna, ampak vzemi raje svežo platneno krpo. Nožnice si ne smeš izpirati, ker je ta posel v nosečnosti zelo škodljiv. Z izpiranjem naneseš bakterije, lahko pa tudi raniš nožnično sluznico. Obrab si boš negovala kakor poprej, samo glej, da ne boš pretiravala. Noseča žena z nalepčičnim obrazom je zelo neokusna in vzbuja samo pomilovanje. Če uporabljaš rdečilo, si ustnice prav rahlo pordeči. Lase si zjutraj dobro okračaj, umivaš si jih redno, tudi k frizerju stopi, da ti spravi la-

se v red, da ne boš hodila okoli z razmršenimi lasmi. Oblači se preprosto, vsa teža obleke naj bo na ramenih in ne na trebuhu; steznikov in modrčkov ne uporabljaš, razen če ti jih zdravnik predpiše. Posebno nego posveti dojkam, ki jih večkrat umivaš in dobro otri s frotirko, zlasti bradavice, da se okrepe. Bradavice namaži po vsaki negi z glicerinom, ki si mu dodala nekaj alkohola. Hodi mnogo na zrak, napornim izletom z vlakom ali avtomobilom pa se odpovej. Ne polegaj in spi pri odprtem oknu. Hrana naj bo zadostna in zdrava, pač taka, ki ima mnogo hranilnih in mineralnih snovi ter vitaminov. Mnogo sadja in zelenjave in čim manj mastnega mesa, mastne omake, slanine in masti. In še nekaj! Bodi vedra in se ne boj poroda, ki je nekaj naravnega. V primernem berilu in delu išči duševno razvedrilo.

Ribji trg

Ovčica

Ko stopimo na ribji trg, prav vlečejo naš pogled nase, ribe-ovčice, ki se ti zde, kot bi bile iz pisanega marmora in ki jim tudi italijanska govornica pravi marmore. Po trupu se od hrbtne strani do trebušne vleče 13 do 14 povprečnih temnejših širokih poti, med njimi svetlejši prameni. Pa to še ne bi bilo nekaj posebnega, toda te barve pramenov, to prelivanje barv pa odboj svetlobe na luskah navlažene ribe mora za hip ustaviti tvoj pogled.

Ce bi ribe ne poznal ali o njej še ne sišal, bi gotovo stopil do prodajalca in ga pobaral po imenu. Saj ovčica ni ravno pogosta na našem ribjem trgu, vendar ti je le nekam domača, čim jo zagledaš. Oblika je tista, ki se ti zdi, da si jo že tolikokrat videl. Brskaš po možganih: «Kje sem že neki videl tako ribo?» Seveda prelepa zlatovrata je prav taka, samo ta je temna in svetlo prepasana, ona pa rdeča. Da, da, in še in še se spomniš podobnih po obliki: telo stisnjeno, jasne črte, oblika telesa široko eliptična, usta koničasta in potegnjena, daleč naprej srednji del glave ima lep kovinski blešč. Trebušna in repna plavut sta rdeče rumeni. Repna plavut je obrobljena s črnim robom.

Pravijo, da je ovčica skromna riba. Saj že samo ime pove, da ne bo kaj posebnega z njo. Drži se dna in zadovoljuje se s školjkami in rakli. Da laže hrusta trde dele ima dobro razvite meljake. Le odprite ji usta, boste že videli in se takoj spomnili teh zob meljakov.

Ta riba ni tako znana. Le tu pa tam jo vidimo na ribjem trgu. Mnogo naših gospodinj je ne pozna in ne ve, kaj bi z njo, zato tudi vlada mnenje, da ni to kaj prida riba. Vendar na ribjem trgu kaj kmalu izgine z miz prodajalcev, znamenje, da oni, ki so jo enkrat kupili le še radi sežejo po njej, če že ne zaradi drugega, vsaj zato, ker ima dosti mesa. Seveda oni, ki imajo denarja, hočejo pač ribico, ki ima vse okuse in se stopi v ustih. To pa naša ovčica ni.

Mnogi jih pečejo na olju, toda večina pa le pripravi ovčico v omaki. Ni vse za vse. Odčica je v glavnem riba za omako.

P. M. T.P.

MODA

Dva mladostna pomladanska kostima iz volnenega pepita blaga

Modni zapiski

PREVIDNOST je vedno potrebna

V vseh časopisih vidimo fotografije novih oblek in vedno bolj se prepričujemo, da je moda letos posebnost. Zahteva od nas čim lepšo postavo in zelo negovano kožo. Če so sedanje obleke skrbno izbrane, so lahko lep okras žene, bolj pa se je, da bodo mnoge pogrešile. Oglejmo si pobliže najvažnejše točke, na katere je treba paziti: moda zahteva kratka krila (40 ali celo 50 cm od tal) in vsaka žena naj sama presodi, ali ji je dovoljeno nositi najkrajšo mero.

Predebele - kakor tudi presuhe noge niso za to primerne, v tem primeru je bolje pustiti dosedanje dolžino krila. (30 ali 35 cm od tal). Ozka krila so posebno nevarna. Nemara ste opazile že same, da tudi nekaterim najlepšim postavam bolje pristaja zvončasto kot pa ozko krilo. Močnih bokov in stegen ne smemo tesno oviti v ravno krilo, ne samo ker ni estetično, ampak tudi ni praktično.

Sedaj pa nekaj važnega: nekatere obleke so tepe, kadar osebe, ki jih nosijo, stoje, ko pa sedejo, zleže krilo nad kolena, za katere bi bilo bolje, da bi ostala skrita in ko oseba vstane, nastane zadaj na krilu nelep vzboklina. Vse te stvari je treba pred premislit in se temu izogniti. Dokler so obleke imele rokave, se za roke nismo toliko zanimali. Ali sedaj bo tudi to potrebno, kajti poleti je obleka brez rokavov praktična. Treba si je pazljivo ogledati nadlehti, za njih velja isto kot za noge: ne smejo biti ne predebele ne presuhe.

Mogoče smo preveč strogo pokazali na napake. Važno je, da si previdno izbirate obleke; ne dajte se zavesti ob pogledu na lepe slike, upoštevajte svojo postavo, njih vrline in napake in kadar je potrebno, izberite raje rahlo zvončasto krilo, majhne kratke rokave, zato si pa privoščite večji in lepši izrez, če vam ta pristaja. Nič ne de; ne boste oblečene točno po naj-

novjši modi, a vendar boste s svojimi majhnimi izpremembami sebi v korist poudarile osebni okus.

Torej vzdignimo prst v opozorilo in ponovimo: previdnost je tudi tu potrebna. Ako ne boste previdno premislile izbire obleke, se vam bo pripetilo, da se bo marsikomu prikadel nasmeh na usta, ko se bo ozrl za vami.

SONJA

NASVETI

in odgovori
ljudskega zdravnika

V. R. iz Krizja: Imam nekoliko golše, ki je včasih večja, včasih manjša. Ali se ta bolezen ne da odpraviti? In kaj primanjkuje telesu; poskusila sem že z jodovo tinkturo, svetovali pa so mi tudi naj jemljem neko sol.

Odgovor: Golšo povzroča povečanje vratne žleze ščitnice (tiroide). Njene izločine (hormoni) vplivajo v otroški dobi na telesni in duševni razvoj, pozneje pa na delovanje cellega organizma.

Povečana žleza proizvaja pri odraslem človeku lahko preveč ali premalo hormonov; v prvem primeru povzroča močno živčno razdražljivost in druge motnje, posebno na srcu, v drugem primeru pa umsko otupelost, ki privede lahko do bebovosti. Ker je delovanje ščitnice povezano z delovanjem drugih žlez, posebno pa z jajniki, se pri ženi pred menstruacijo skoraj vedno pojavi malo golše. Iz tega razvidite, da edini nasvet, katerega vam lahko dam, je ta, da greste na pregled k vašemu zdravniku, ki bo ugotovil, kakšnega značaja je vaša golša in vam predpisal ustrežajoča zdravila.

K. A. iz Boljunca: Sem še zelo mlada (22 let), a sem že vsa obupana opazila drobne krčne žilice pod kolonom. Odkod to in kaj naj storim, da jih odpravim? Prosim za pojasnilo.

Odgovor: Mislim, da tisto, kar ste vi opazili, sploh niso krčne žilice, ampak navadne žilice, ki se razpredajo zelo na površju kože, posebno na mestih, kjer je bila kakšna podkožna krvavitev zaradi udarca.

Lipe iz Skednja: Imam 49 let, zaradi močne pljučnice (v otroški dobi) sem postal kratkoviden, nosim naočnike, in sicer na levem očesu steklo št. 16, na desnem št. 9. Kljub temu imam (zlasti v levem očesu) močne motnje v obliki letčih mušic in tudi ko imam zaprte oči se mi zdi, da mi pred očmi neprenehoma krožijo mušice in da se mi pojavljajo neke figure v obliki krompirjeve korenine. Bil sem že mnogo pri zdravnikih, vendar pa prosim za nasvet, kaj naj storim, da si vsaj delno ozdravim oči.

Odgovor: Zaradi močne kratkovidnosti, nastanejo sčasoma tudi v drugih sestavnih delih očesa okvare. Ker pa so te lahko zelo nevarne, vam svetujem, da ste pod stalnim zdravniškim nadzorstvom. Ne utrujajte si oči brez potrebe in varujte se padcev, udarcev in težakih del.

***

Limona da mnogo soka, ako jo ostrgaš in pustiš čez noč ali pa jo daš v toplo pečico.

***

Nove glavničke namaži z olivnim oljem, da bodo bolj odporne.

SRCE IN BOLEZEN

Večkrat slišiš, da je nek tvoj znanec nenadoma umrl. Kako je to mogoče? se vprašuješ. Saj je imel šele 55 let in včeraj, ko sem ga srečala, je bil kot vedno vesel, energičen in mladosten. Kaj je povzročilo njegovo smrt? Hipna omotica, slabost, stisnilo ga je v prsih; vzrok je bilo seveda srce.

Današnje življenje je mnogo bolj naporno, kot nekdanje, zato tudi številni bolniki na srcu stalno naraščajo. Zanimivo pa je, da se je povprečna življenjska doba z raznimi medicinskimi iznajdbami precej zvišala.

Nevarna doba za bolezni srca nastopi pri moškem pri 50 in 55 letih, to je v dobi, ki je nekoč veljala že za starostno. Med 50 letnimi moškimi jih je na srcu bolnih 8 odst., med 75 letnimi pa že 29 odst. Vidimo torej, da postaja srčna bolezen tipičen starostni pojav našega časa, statistike pa kažejo, da so ljudje v starosti, v katerih jih sedaj napadajo srčne bolezni, v prejšnjih časih umirali za infarktskimi boleznimi, ki jih današnja doba zna premagati.

Ugotovili so, da 44 mož, starih 44 - 60 let, umre 1 leto po prvem srčnem napadu, od 44 odst. pa jih 9 odst. umre v 24 urah. Mlajši pa bolj redko umro po prvem napadu. Važno vlogo pri srčnih boleznih ima temperatura. V ZDA so

nedavno ugotovili, da imamo poleg dvakrat večjo možnost izogniti se srčnim napadom kot pozni.

Statistike tudi ugotavljajo, da so žene bolj podvržene srčnim boleznim kot mošče. Je pa zopet zanimivo, da so žene bolj odporne in tako hitro ne podležejo kot mošče. Več kakor polovica srčno bolnih žena trpi na prevelikem krvnem pritisku; ta srčna bolezen je manj nevarna kot organska srčna napaka, bolezn srčnih žil ali srčna nervoza. Sicer je res, da so mladi ljudje manj podvrženi srčnim boleznim kot stari, vendar pa statistike trdijo, da so otroci stari od 5 - 19 let v večji meri žrtve srčnih bolezni kot pa menengitis, ohromelost, škrlatinke, ošpic in oslovskega kašlja. Kljub vsem mračnim podatkom pa vse kaže, da je v zadnjem času ofenziva proti srčnim boleznim uspešno napredovala. V kirurgiji srca kažejo mnogo uspehov Rusi, ameriški znanstveniki pa trde, da bo atomska energija s pomočjo radio-aktivnih izotopov mnogo pripomogla k boljšemu razumevanju delovanja srca, s čimer bo zdravljenje mnogo olajšano.

Medicina, ki se je v prejšnji polovici stoletja borila proti infarktskim boleznim, se bori danes predvsem proti boleznim srca.

NASVETI

BELJAKE, KI SO TI OSTALI

lahko koristno uporabiš: 1. Kuhaj v ožkem lončku vodo s kisom, soljo in koščkom masla ter vlij vanjo vse beljake hkrati. Čez 3-4 minute so kuhani. Vodo nato odcedi, beljake sesekljaj in jih prikladi krompirjevi ali zeleni solati ali radiču, z njimi krasiš tudi nadevane kruške. 2. Beljake stepi v sneg, jih osoli ter nalivaj po žlicah na vročo mast. Ti vlivanci so okusen dodatek špinaci. 3. Stepelj beljake v sneg, zmešaj jih s sladkorjem ter namaži z njimi površino riževga narastka ali torte in biškote.

MAHARADZEVI KEKSI

Napravi iz 40 dkg moke, 20 dkg sladkorja, 10 dkg masla, 3 jajc in vrečice vanilijinega sladkorja testo in ga pusti, da počiva pod toplo posodo nekaj ur; potem ga v sredi razširi, vmešaj vanj pečilni prašek, ga zgneti in razvaljaj na 1 cm debelo, izreži kekse poljubne oblike in jih speci, hlajene pa pomakaj v razredčeno čokolado

za tržaško kuhinjo

ter jih potresi z zmletimi mandeljni ali orehi.

JETRCA V VREČICI

Telečja jetra nareži na rezine (2 na osebo) in jih hitro prepraži na maslu. Namaži s poljubno masčobo pergamentni papir, ki si ga razrežala na kvadrate. Na vsak kvadrat daj rezino slanin, potresi s sesekljanim peteršiljem in čebulo, položi nanjo rezino jetric, spet potresi s peteršiljem in čebulo in pokrij s slanino. Sklopi vogale papirja in peci v srednje topli pečici. Ponudi v vrečicah.

VALJENJE

NAJUGODNEJSI ČAS

Za valjenje je najugodnejši čas zgodnja pomlad, to sta mesec marec in april. Piščanci se morajo izvaliti najpozneje prve dni maja. Najbolje je, da se zvalijo konec marca ali v aprilu. Če bi nasadili poprej, se nam piščanci izvalijo v zelo hladnem vremenu. Imeli bi sitnosti, morali bi jih bolj krmiliti, ker se ni paše. Taki zelo zgodnji piščanci nam že avgusta ali septembra dorastejo in jardiče začnejo nesti v času, ko ni pomanjkanja jajc in niso cene najvišje. V pozni jeseni take jardiče prenehajo nesti in ponavadi vso zimo nič ne nesejo.

Ce se nam piščanci izvalijo kasno, n. pr. šele maja ali junija, imamo z njimi mnogo sitnosti. Ko se izvalijo, je že vroče; zaradi tega je mnogo mrčesa, ki mladi rod napada in ugonablja. Razne hranilne snovi se v vročini razkrajajo. Vse to odraslim živalim ne škoduje; v nežnih, mladih prebavilih pa povzroča drisko, ki je najnevarnejša, dostikrat smrtonosna bolezen pri najmlajših. Če pa piščanci vse te nevarnosti srečno prebrodijo, nam vendar do začetka zime ne dorastejo. Tedaj preneha paša, začne se drago zimsko krmiljenje, dohodkov od jardič pa še ni. Šele po novem letu ali pozneje dozorevajo in začno nesti. Takrat pa tudi pričenejo nesti starejše kokoši, ki so čez zimo počivale. Na trgu je vsak dan več jajc, cene hitro padajo.

Tako vidimo, da niti prezgodnji niti prepozni čas valjenja ni primeren za vzrejo donosnih jardič. Drugače pa je s piščanci, ki se ob pravilnem času izvalijo, recimo meseca aprila. Takrat je najugodnejša toplota. Zimski mrz poneha, prav tako pa še ni nastopila škodljiva poletna vročina. Paša je kar najobilnejša. Mladi, sočni poganjki travic so polni beljakovin, lahko prebavljivi in mnogo bolj redilni. V mesecu aprilu in maju dobivajo mladi piščanci tudi obilno mesne hrane v obliki žuželk, ki jih je v tem času največ. Ko nastopi pozneje za piščance nevarna vročina, so najhujše že davno prebrodili, postali krepki in utrjeni; škodljivci jim ne morejo več do živga. Paša je še prav dobra tja v jesen, piščanci vidno rastejo, do jeseni so godni. Ko nastopi zima brez paše in z njo drago krmiljenje, so jardiče popolnoma zrele. Če jih količkar pravilno krmimo in nimamo prehladnih kokošnjakov, nam prido nesejo vso zimo, to je v mesecih novembra, decembra in januarja, ko so jajca najdražja.

Zapomnimo si torej važno načelo: nasadimo jajca le v zgodnji pomladi! Tako vzredimo do jeseni prav poceni dobro razvite jardiče, ki nam prido nesejo pozimi.

KOKLJA

Razlikujemo med naravno, prisiljeno in umetno kokljo, oziroma valilnim strojem. Pri nas na kmetih prihaja v poštev naravna koklja in po potrebi prisiljena koklja. Za naravno kokljo smatramo ono kokoš, ki je sarna prenehala nesti in pričela kokljati. Iz previdnosti vzamemo vedno rajši starejšo kokoš za kokljo, ker je mnogo bolj zanesljiva kakor mlada. Vedno vzamemo žival, ki je mirne narave. Plašljive ptice so slabe valilke. Posebno važna pa je čistota koklje. Uši in pršice so najboljše razlog, da nam koklja gnezdo prehitro zapusti.

Z valjenjem ter z vzrejo piščancev imamo zelo mnogo posla, mnogo več kakor z odraslimi kokošmi, zato je potrebno, da vedno več kokelj istočasno nasadimo. Če je mogoče, opravimo obenem valjenje za vse leto. S tem si prihranimo zelo veliko dela, pridemo pa tudi na kokljah valilkah in kokljah vodnicah. Na žalost nam primanjkuje kokelj prav v času, ko jih potrebujemo, medtem ko jih je poleti preveč. To je velika težkoča, ki jo da moramo premagati. Veliko že pomagamo medsebojna pomoč sosedov. Če se n. pr. štirje sosedje dogovorijo, da bodo valile v štirih zaporednih razdobjih spomladi in si druga drugi posojale vse koklje, ki jih imajo, je s tem doseženo že to, da v ugodnem valilnem času niti ena koklja ne ostane neizvaljena. Toda ta pomoč ne bo vedno zadostovala. Vedno si lahko pomagamo s prisilno kokljo, v kateri smo umetno vzbudili valilni nagon.

K valjenju lahko prisilimo samo tako ptico, ki v tistem času ne nese. Ker pa kokoši spomladi redno nesejo, si moramo polskati drugo valilko iz vrst domače perutnine. Imamo prav odlično žival na razpolago. To je pura, ki je naravnost živvalni stroj. Pura, ki potem, ko sede,

sedi tako vztrajno, da ji lahko po vrsti poverimo dvojce ali celo troje nasadov jajc. Važno je, da jo lahko k valjenju vsak čas tudi prisilimo. Celotno mlado purico, ki še ni nesla, lahko prisilimo za kokljo. Edino taka pura ne pride v poštev, ki nese ali se nato pripravlja. Toda to traja le malo časa. Pura je v tem pogledu podobna divjim pticam, ki spomladaj dan za dnem znesejo po eno jajce in to toliko časa, da je za eno gnezdo. Pred in po tem času ne nesejo skoro nič. Tako je vedno lahko dobiti primerno puro.

No, kako pa puro spreobrnemo v kokljo? Vzamemo primeren zaboj, uredimo v njem gnezdišče in položimo vanj nekoliko umetnih jajc. Te napravimo tako, da jajčno lupino na toplem in ostrem koncu prederemo, vsebino izplhnemo in napolnimo prazno lupino s peskom. Takih jajc vložimo nekaj v gnezdo in posadimo nanj puro. Zaboj nato pokrijemo s pokrovom, ki ga obtežimo s kamenjem, da žival ne more pokrova privzdigniti. Gnezdo moramo prirediti tako, da se pura dotika s trebuhom jajc, ne da bi ji delali prevelike sile, ali celo povzročali bolečine. Hočemo samo preprečiti, da vstane, in jo prisiliti, da na jajcih leži. Žival pustimo v tem nekoliko neprijetnem položaju polnih 48 ur, to je dva dni in dve noči, ne da bi jo sploh kaj pogledali. Po tem času odstranimo pokrov in rešimo jetnico, ki ji damo jesti in piti in 1/4 ure časa, da se osnaži. Med tem uredimo gnezdo, katerega smo našli v največjem neredu.

Ko smo uredili žival in gnezdo, se neprostovoljna ječa podaljša za nadaljnih 48 ur, med katerimi ne smemo živali motiti. Ko zopet pridemo, najdemo puro navadno že zadovoljno s svojo vlogo in gnezdo je kolikor toliko v redu. Puri postrežemo zopet kakor prvič, gnezdo po potrebi uredimo in nato raztegnemo iz previdnosti pripravljeno dobo še za tretjih 48 ur. Na koncu tega časa, to je po šestih dneh, je pura postala koklja. Če

Pomladanska nega 111

pa ne bi hotela kokljati, je vsak nadaljni trud odveč, ker bo pura začela nesti.

Naj omenim še umetno valjenje v valilnem stroju. Umetno pripravljena toplota v stroju nam lahko izvali po velikosti stroja več piščancev hkrati. Valilni stroj zahteva izredno pozorno oskrbovanje noč in dan ves čas

valjenja. Kljub temu so uspehi nekoliko slabši, kakor pri kokljah. Za kmečke razmere valilni stroji sploh ne prihajajo v poštev. Tudi rejska središča naj bi se jih ne posluževala, ker z umetnim valjenjem le s povečanjem nesnosti polagoma uničimo valilni nagon.

(Se nadaljuje)

Povečanje donosnosti zemlje z apnenjem (peskanjem) kislih zemljišč

Spoznavanje tal igra v naprednem kmetijstvu, lahko rečemo, glavno vlogo pri dviganju produkcije. Zdravnik predpiše bolniku lahko pravo zdravljenje edino le na podlagi ugotovitve, kaj mu primanjkuje. Enako hoče kmet doseči od svojega zemljišča maksimalni donos, mora poznati fizično, kemijsko in biološko strukturo tal.

Zemlja, katero kmet obdeluje, je sestavljena iz zmesi kamena, ki se je skozi stoletja razdrobilo, iz rudnin, organskih ostankov (izumrle živali in rastlinski odpadki), vode, zraka in bakterij. Bakterije so drobna prostim očesom nevidljiva bitja, ki so za rodovitnost zemlje odločilnega pomena. Brez teh bitij ni v zemlji življenja in s tem v zvezi obstanka rastlinam. Bakterije razkrajajo organske in rudninske snovi v bolj enostavne sestavine, ki jih le kot take rastline izkoriščajo. Bakterije morajo imeti za svoj razvoj posebne življenjske pogoje. Te pogoje jim daje predvsem ugodna struktura zemljišča.

KAKO JE SESTAVLJENA ZEMLJA, KI JO OBDELUJEMO?

Omenili smo, da je zemlja sestavljena iz različnih snovi. Torej imamo opraviti z različno fizično strukturo zemlje. V glavnem razlikujemo lahko, srednje težko in težko zemljo. Na ta sestav zemlje vpliva predvsem količina humusa, (črvice), gline, peska in apna. Če v zemlji prevladuje pesek in apno, imamo opraviti z lahki-

mi (rahlimi) zemljišči. Če prevladuje glina, imamo zemljišča težjega sestava. Ilovnata zemlja je sestavljena iz zmesi gline in peska ali apna. Če imamo v ilovnati zemlji več kot 70 odst. peska, imamo peščeno — ilovnato zemljo (prhlčo). Zemlja, ki vsebuje več kot 50% apna, je — apnena zemlja. Najbolj važna ugotovitev za nas pa je, da na zemlji enakega sestava ne uspevajo vse rastline enako. Enim prija težje, drugim pa lažje tlo. Brez apna pa rastline težko ali sploh ne uspevajo.

VLOGA APNA PRI IZBOLJŠANJU KAKOVOSTI ZEMLJE IN V PREHRANI RASTLIN

Apno ima predvsem zelo važno vlogo pri izboljšanju nekaterih slabih lastnosti zemlje. Težko ilovnato ali glinasto zemljo rahlija tako, da se lažje obdeluje. Rahlo peščeno zemljo pa veže, tako da ta laže vpija večje količine vlage. Ti svojstvi apna sta zelo važni za kraška zemljišča, ki so v poletnem času podvržena škodljivemu vplivu suše. Apno pospešuje razkrajanje rudninskih in organskih snovi v zemlji, brez razkrajanja pa ne bi mogle rastline izkoristiti hrane, ki jim jo podajemo v obliki umetnih ali naravnih gnojil. Izkušstva so namreč pokazala, da je zastoj gnojil nekaterim zemljiščem z umetnimi gnojili in hlevskim gnojem, če zemlji primanjkuje apna. Hranilne snovi v zemlji so podvržene izpiranju. Voda deževnica namreč odnaša iz gornje plasti zemlje hranilne snovi v dolnje sloje. Te snovi ostanejo na ta način neizkoriščene za veliko število kulturnih rastlin. Apno ima to lastnost, da zadržuje hranilne snovi v gornji plasti zemlje in jih obvaruje pred izpiranjem.

Kemijska analiza je dokazala, da je v pepelu rastlin določena količina apna. Brez apna rastline zelo težko uspevajo. Apno pri dušiku, fosforju, kaliju in še nekaterih drugih snoveh spada med elemente, brez katerih rastline ne morejo živeti in dati zaželenega pridelka.

ZNACILNOSTI KISLIH ZEMLJISC

Tla postanejo »kislá«, če voda deževnica izpere iz njih apno (v manjši meri magnezij). To so tako imenovane »bazične« snovi. Nima pomena, če so dolnje plasti zemlje sestavljene večkrat iz apnenca (primer pri nas na Krasu in v Brkinih). Nato primanjkuje apna zemljiščem, ki so nastala iz razkrajanja neapnenega materiala. V posebno kategorijo kislih zemljišč pa spadajo preveč, vlažna — močvirnata tla, v katere ne more prodrati zrak; brez zraku pa ne morejo rastline živeti. Kisle narave pa so lahko: težka, ilovnata, rahla peščena — kraška in vlažna tla. Vlažna zemljišča moramo predvsem izboljšati s presuševanjem (kanalizacija ali drenaža). Za vsa kislá zemljišča na splošno pa je edino zdravilo le apno.

Večina kulturnih rastlin uspeva dobro na nekislih in nebazicnih, torej na nevtralnih tleh. Le krompir, oves in rž lahko uspevajo na malo kislih tleh. Na njivah se izpiranje apna in hranilnih snovi lahko popravi z globokim oranjem; teže pa je s stalnimi travniki in pašniki. Ti so pri nas v večini primerov popolnoma izžrpani. Tipična kislá zemljišča v Istri so rdeča kraška zemlje (terra rossa) in travniki v višinskih legah ter kraška polja. Rdeča kraška zemlja vsebuje do 99 odst. apnenih snovi in je vendar kislá narave. Pomanjkanje apna v teh zemljah povzroča velike neprijetnosti: Ze pri manjši suši zemlja razpoka. Na površju se stvori trda skorja, ki preprečuje rast rastlinam. Obenem pa zaradi posebne fizične strukture, ki jo ustvarja (kapilarnost), pospešuje izhlapevanje vlage iz zemlje. Ob večji plohi zemlja ne vpija deževnice, ki odteka, posebno če je zemljišče nagnjeno, po trdi skorji in se gubi v jarkih, razpoklinah in drugih votlinah, katerih je mnogo na Krasu. Zemlja, ki ji primanjkuje apna, se že pri manjši suši strdi in jo je zaradi tega težko obdelovati.

IZBOLJŠEVANJE (MELIORACIJA) KISLIH ZEMLJISC

Ce je zemljišče vlažno, ga moramo prej osušiti (melioracija). Na splošno

KOMPOST

Z apnenim cianamidom nadomesti dušična gnojila

Problem organskih gnojil in umetnih dušičnih gnojil postaja zaradi pomanjkanja hlevskega gnoja in zaradi previsoke cene dušičnih gnojil pri nas z dneva v dan vse bolj pereč. Ne moremo si misliti naprednega kmetijstva posebno pa ne vrtnarstva brez gnoja in dušičnih gnojil. Napredno kmetijstvo se v poslednjih letih vse več poslužuje umetno pripravljenega komposta, ki nadomesti vsako dušično gnojilo in obenem nadomesti hlevski gnoj.

Za pripravljenje »komposta« uporabimo vse mogoče odpadke kot slamo, listje, koruznico, smeti, tro-pine, manj vredni gnoj iz svinjakov itd. Ko imamo dovoljno količino teh odpadkov, pripravimo mesto, kjer bomo kompostirali. Za podlago komposta moramo predvsem zemljo dobro potlačiti, da ne proupušča. Ko izberemo mesto, moramo na podlago stlačiti na 30 cm debelo kup odpadkov. Na te odpadke potrosimo na vsak m² površine 1,5 kg navadnega apnenega cianamida. Če nimamo več pripravljene odpadkov, pokrijemo to plast s tenko plastjo zemlje in nato začnemo z drugo plastjo. Na vsako plast odpadkov debelo 30 cm in zloženo na 1 m² potrosimo 1,5 kg apnenega cianamida. Apneni cianamid moramo pred trosenjem vedno pomešati z zemljo. Višina komposta lahko doseže 2 m. Kmetovalci, ki imajo možnost priti do morske trave (alge), lahko primešajo kompostu ali manjše količine te z apnom in kalijem zelo bogate snovi. Kompost ne sme biti suh. Če ni dovolj vlage, ne dozori in apneni cianamid se ne pretvori v snov, ki jo rastline lahko izkoristijo (asimilirajo). Da se kompost ne posuši, ga moramo namočiti večkrat z vodo nikdar pa ne toliko, da voda stagnira. Ko je kup komposta dograjen, ga obložimo z zemljo, da se ne posuši in da dozori. Kompost dozori, torej je uporaben za gnojenje, po 5 mesecih.

Tako pripravljen kompost je izvrstno gnojilo za vse kulturne rastline posebno pa za postrtnine. Uporabljamo ga lahko tik pred setvijo ali sajenjem. Apneni cianamid sa v kompostu tako predela, da ni več škodljiv razvoj rastlin. Apnenega cianamida ne smemo trositi rastlinam ob setvi, temveč vsaj 10-15 dni pred setvijo. Važno je pri kompostu, da se ne sme nikdar posušiti. Vlaga v njem je potrebna, da se razvijejo bakterije, ki presnavljajo organske snovi v humus (črna zemlja) in dušik apnenega cianamida v tako obliko, da jo rastline lahko sprejemajo.

Vredno je omeniti, da uniči apneni cianamid v kompostu vse ličinke muh in drugih škodljivcev ter pleševne rastline, ki pridejo, prav z gnojem na njivo.

pa zdravimo kislá zemljišča z apnenjem. Apno ali apneni material moramo vedno trositi pred setvijo. Če uporabljamo živo apno (CaO), se mora to povezati z ogljikovo kislino, ki je v zemlji in se na ta način pretvori v apneni karbonat. Apneni karbonat pa se veže s kislinskimi v zemlji in zemljo nevtralizira. Apneni prah se mora pravilno razdeliti (potrositi) po vsej površini. Če nismo gotovi, da zemlji primanjkuje apna, jo preizkusimo s solno kislino (acido cloridrico). Vzorček zemlje za preizkušnjo osušimo in denemo v kozarec in polijemo z omejenjo kislino. Če se zemlja peni, pomeni da vsebuje apno. V nasprotnem primeru ji apna primanjkuje. Namesto živega apna lahko uporabimo gašeno apno ali drugi apneni material (lapi, por, ali mavec (sadrž - gips). Poslednjega materiala moramo uporabiti seveda mnogo več. V Jugoslaviji je gnojenje z apnom dalo v več krajih zelo dobre uspehe. Ljudska oblast je spoznala ogromni gospodarski pomen te akcije in gre v tem oziru ljudstvu zelo naroko. Tudi naši kmetje lahko zasledujejo, kako bujno rase trava na travnikih pri cestah in poteh, posebno če priden gospodar napelje jarek s ceste ali poti na travnik ali njivo. Njive in travniki postanejo rodovitni in bolj odporni proti suši. Lahko pa rečemo, da so redki kmetje, ki bi bili prepričani, da je le pesek — apno tisti element, ki izboljšuje zemljišča.

(Nadaljevanje prihodnjik)

**Mladinci
mladinke!**
*Mislite na
1. maj*

DOBERDOB

PREŽIHOV VORANČ

IV.

Vojni roman slovenskega naroda

«Kaj se boš delal?» ga je zlobno zaustavil Segal, ki je s svojega pograda zvesto požiral Kalivodino pripovedovanje. «Prste si boš oblizal, če te bo še hoteli».

Kalivoda mu ni odgovoril, le pogledal ga je z divjimi očmi.

«Da, da, vlačuga je vlačuga. Pri nas je bila tudi neka taka cafuta...»

Nato je prišel na vrsto Janoda. Njegova povest je bila mnogo bolj preprosta, brez vsake romantike, kratka in suha.

«Sarajevski atentat bi me lahko v uho pihnil, če bi mi ravno ob tem času ne umrl oče in bi ne bil tudi že dvakrat oklican» je pripovedoval Janoda. «Tako pa je bila tri tedne po moji poroki mobilizacija in moral sem v Olomuc, odkoder smo odrinili v Galicijo. Na ruski fronti sem zaporedoma dobil dve neznatni praski, tretjič me je zasula granata, in sicer pri Novem Mlastu. Izkopali so me šele čez tri ure. Z menoj vred je zasulo še dva druga, toda ta dva so izkopali mrtva. Imel sem izvržena oba komolca, razen tega dve rebri zlomljeni.

Bil sem dva meseca v bolnišnici, nato so me za božič poslali na dopust. Toda bil sem šele tretji teden doma, ko so nekega jutra nenadoma prišli žandarji in me meni nič tebi nič odpeljali v Olomuc. Tam so me zaprli v garnizijski zapor. Potem so pričeli delati zapisnike. Najprej so me izpraševali, če sem res dezertiral s fronte, kdaj in zakaj sem dezertiral. Trdil sem, da nisem nikoli dezertiral in sem pripovedoval, kako je prav za prav bilo. Teda niso niti z besedico omenili dezertacije, temveč so me izpraševali, pri katerem spopadu sem bil ranjen in kako sem si zaslužil bronasto svetinjo — Nato so me spet pustili nekaj dni v miru, a natančno četrty dan so me spet poklicali. Zdaj me niso izpraševali niti o dezertaciji niti o mojem odklikovanju, temveč so me najmanj desetkrat zaporedoma vprašali, če sem res Janoda Jan, rojen tega in tega in pristojen v Sušice blizu Olomucu. Vprašali so me, če imam kake papirje. Naposled sem moral podpisati, da sem res Janoda Jan iz Sušice pri Olomucu. Kakor hitro pa so imeli moj podpis, me niso več vtaknili v zapor, temveč so mi vrnili moj bajonet ter me poslali k bataljonu št. 100...»

Na pograda je legla težka mora. Prvi je vzdihnil Almer, ker je zaman skušal umakniti oči pred vročim, zaupljivim, široko razprtim pogledom Janode, ki se je delal, kakor bi pri njem iskal zavetja. Rainerju, Amunu in ostalim je znoj curkoma lil izpod las. Celo pod pogradom, kjer je ves čas vladal mir, se je začelo neko sumljivo pregibanje. Minulo je nekaj napetih trenutkov, potem pa se je nekdo zasmejal s tenkim, značilnim glasom:

«Ha, ha, ha...!»

Odrešilni smeh je pregal moro, poslušalci so se spogledovali. Held pa je proti Segalu delal znamenja in si s prstom desne roke vrtal po čelu.

Janoda je vse to videl. Njegov obraz je postal še bolj goreč in njegove oči so še obupneje hlastale za zavetjem.

Naposled je rekel s prepričevalnim glasom:

«Vi mislite, da se norčujem, toda pri moji veri je vse res, kar ste slišali...!»

Poslušalci so se spet spogledovali, le da so bili pogledi zdaj jasnejši, odločnejši. Prvi, ki se je upal na dan, je bil Rainer:

«Da, da! — Dandanes je vse mogoče — vojna je vojna...»

Segal se je naravnost zaničljivo zakrohotal:

«Lepa druščina! Dober tek» In že se je pokrtil z odo-
jo čez glavo.

Ko so tovariši drug za drugim zapuščali Janodin pograd, je Holcman poltiho rekel Barfussu:

«Jutri grem k raportu, da spravijo tega norca na spodnji pograd.» Oba sta pomilovalno pogledala Amuna, ki je spal kraj Janode.

Vojaki so resnično in vsi brez izjeme mislili, da pri Janodi nekaj ni v redu; toda v primeri z Romom, ki je dopoldne tistega dne, ko so se oni po trebuhu plazili čez vezbaljšice, študiral Janodin akt, so bili še v zavidičljivem položaju.

Pri Kalivodi je bila stvar jasna: očitno, a zakrknjen revolucionar, rdečkar! Pazi, fante, če te niso zlomili na sodišču, te bomo naučili mi, pri bataljonu št. 100! Akt Janoda. Ceh seveda! Rom je začel pazljivo prebirati stran za stranjo. Ko je po dolgem času obrnil zadnji list, je ugotovil, da ima moko čelo, razen tega se mu je zdelo, da ga bole oči in da proti svoji navadi ne vidi dobro. Obenem ga je stresel strah, da ga morebiti zapuša spomin, tisti njegov slajni spomin, ki mu je omogočal, da je na pamet znal biografije vsega moštva. Zato se je sklonil še nižje in se ponovno lotil študija papirjev. Od vsega, kar je prebral, ni razumel ničesar.

Kakšna protislovja! Zdelo se mu je, da se mu ježijo lasje, čeprav jih je imel že čisto malo na itak obriti glavi.

«Ali spim ali kaj je danes z menoj?» je zamrmral ter si začel menčati oči. In ravno danes je bil spočit, saj je prišel domov že opolnoči.

Spomnil se je, da ima v omari steklenico prave bosanske slivovke. Napravil je za korporalovim hrbtom nekaj krepkih požikov. Od branja tega akta je bil tako zdelan, da niti opazil ni, kako je slivovka postala mnogo slabša, ker jo je korporal Zugast že dvakrat srkal in popito količino nadomestil z vodo. Zugast je z utripajočim srcem pričakoval narednikovega izbruha, toda njegov strah je bil danes nepotreben. Rom je postavil steklenico na prejšnje mesto, se z vzdihom spustil nazaj na svoj sedež in začel v tretje študirati Janodin akt.

Najprej so bili tu dokumenti o dezertaciji infanterista Janode, prijava stotnijske komande in povelje komande v Olomucu za njegovo takojšnjo aretacijo. Zatem so bili priloženi dokumenti bolnišnice, ki so pričali o njegovih ranah. Koj nato je sledilo poročilo stotnijskega poveljnika o Janodinem hrabrem zadržanju pred sovražnikom v bitki pri Novem Mlastu ter predlog za odliko-

vanje. Poleg tega poročila je bilo poročilo okrajnega glavarstva v Olomucu, ki je Janodo označevalo kot panslavistično usmerjenega Ceha, ker je bil znan sokolskega društva v Sušicah. Zraven tega poročila pravstveno spridevalo občine Sušice, ki je trdilo, da je bil mlinar Janoda Jan vsekdar vzoren občan... Potem je sledila uradna izjava pristojnega župnega urada, da se je Janoda Jan dne 7. julija 1914 oženil z Ano Beledovo, a tej izjavi dolg seznam vojnih žrtev, ker je bil Anton Janoda vpisan pod št. 47.451, da je padel za domovino. Čisto na kraju pa dopisnica centralnega urada Rdečega križa na Dunaju, kjer je bilo zapisano, da je Janoda v bitki pri Novem Mlastu ostal izgubljen in je skoraj gotovo ujet...»

Rom je končal. Hipoma se je odločil, vstal, pograbil Janodino mapo in jo vrnil pred korporala Zugasta:

«Preglejte ta akt. Če se znajdete, kaj stoji tu notri, lahko takoj oblečete mojo naredniško blüzo z distinkcijami vred, jaz bom pa vašo. Časa imate dve uri».

S temi besedami je zaloputnil durj za seboj. Točno čez dve uri se je vrnil in že med vrati vprašal:

«No, kaj je?»

Zugast pa je mirno odgovoril:

«Nič drugega ni, kot da se v centralnem nadzornem uradu kaka krava norca dela iz nas. Seveda spet kak Ceh... Najbolje bi bilo, napraviti prijavo!»

Kakor je bil Rom neizprosno proti podrejenim, tako previden, obziren in prožen je bil proti nadrejenim. Da bi tu vrtal s prijavi navzgor, mu ni dišalo. Kdo ve, kdo vse sedi v teh centralnih uradih...? Se je premisljeval, ko so se odprla vrata in je vstopil četovodja Erdkönig.

«Ha, ravno prav!» je vzkliknil z zlobnim glasom. «Odklikovane, imetnik bronaste svetinje — neki Janoda. Kakor nalašč zate...!»

Pri četah, kakršen je bil bataljon št. 100, je bila teoretična, moralna in politična vzgoja zelo važna, če ne poglavitna stvar. Tega se je zavedala tudi komanda in zato je tej vzgoji posvečala največjo pozornost. Dva popoldneva na teden sta bila redno namenjena šoli, razen tega je bila šola še ob slabem vremenu, ki ni dopuščalo vezbanja na prostem. Te šole so bile kovačnice avstro-ogrškega patriotizma in hrabrosti, obenem pa tribune za pobijanje čedfizma, malomarnosti, mlačnosti in veleizdajništva. Ker je že sama sestava kazenskih enot zahtevala posebno delikatno odbiranje častnikov in podčastnikov, ni manjkalo tem šolam sposobnih moči.

Pri prvi stotnji je navadno vodil šolo komandant prvega voda, lajtnat Hergott. Kadar je bil zadržan, je priskočil na pomoč feldeibel Rom, ki je bil sploh rezervna za vse stotnje in je imel za vojaško vzgojo posebno veselje.

Rezervni lajtnat Hergott je bil doma nekje iz Sude-
tov in je bil pred vojno gimnazijski suplent v Opavi v Sleziji. Dasi je govoril le nemški, so vojaki trdili, da prav tako gladko govori tudi češki in poljski. Zaradi tega ni nihče vedel, kateri narodnosti prav za prav pripada. So-
deč po neizmernem sovraštvu, ki ga je gojil do Cehov in Židov, so nekateri upravičeno sklepali, da se v njegovih žilah pretaka tudi nekaj češke ali židovske krvi. Na obra-
zu je imel dve grdi brazgotini burševanja na praški vi-
soki šoli. Razen tega je imel kurji pogled in je nosil zlat
ščipalnik. Ker je bil suhljat, oglatega obraza in svetlika-
stih, že redkih las, je bil grde zunanosti in glava je bila
podobna puhli repli. Od svojih tovarišev, med katerimi ni
bil prav nič priljubljen, se je razlikoval v tem, da ni bil
babjek. Živel je samotarsko življenje in je vedno čital v
knjigah in časnikih, ki jih je nosil na vaje s seboj. Več-
krat se je zagledal v knjige in pustil moštvo po cele ure
zmrzovati. Kljub temu da se ga je moštvo balo in ga
sovržilo, so bili nekateri, ki so glasno trdili, da bi poleti
ne bilo napačno imeti njega za komandanta.

Po garniziji pa je bil znan že zaradi tega, ker si je
za slugo vzel nekega Sudeca, odsluženega kaznjenca, ki
je menda deset let presedel v kaznilnici v Kartouzih na
Češkem, ker je pri roparskem napadu neki starki z no-
žem prerezal vrat. Vsa garnizija je namreč vedela, da ga
sluga tudi brije.

Bataljonska komanda ni posebno cenila lajtnanta
Hergotta kot vzgojitelja v vojnotehničnih vedah, tem-
bolj pa je bil v časteh kot vzgojitelj vojaškega duha, mo-
rale, discipline, vdanosti. V tem je veljal za pravega špe-
cialista.

Popoldne je v oddelku prvega vođa bila zbrana vsa
prva stotinja. Ko je četovodja Erdkönig sporočil lajtnatu
Hergottu, koliko mož prisostvuje, je Hergott zapovedal z
odrevenim glasom:

«Seditel! Kdor hoče, lahko kadla».

Bil je edini izmed vseh častnikov, ki so med poukom
dovoljevali moštvu kajenje. Vojaki so molče posedli po
pogradih, lajtnant si je pa izbral prostor na spodnjem
pogradu, kjer so ležali Talerhofovci.

Za pouk je imel svoj poseben sistem in poseben učni
red. Najprej je prišlo na vrsto poročilo o vojnem polo-
žaju na frontah. Po tem poročilu so bile centralne vele-
sile seveda povsod na boljšem, če že ne očitne zmago-
valke. Dejstva, da so Rusji bili na Karpatih da so na za-
hodni fronti Nemci običali pred Francozi in da so
Avstrijci bili vrženi iz Beograda, so bila zanj gola taktika,
strategija in podobno.

Temu poročilu, ki je vojakom takega sestava, kakršen
je bil bataljon št. 100, nazorno pokazalo brezupnost vseh,
centralnim silam nasprotnih težej, skrivajočih se mo-
goče tudi v sredi navzočih posameznikov, je sledil apel
za pravo spoznanje in izpodbujo patriotizma. Govoril je o
vodilnih idejah in ciljih centralnih velesil: pri tem je
izkoristil ideje avstrijske vsenemške stranke Schoenarjan-
cev, katere pristaš je bil. Nato je govoril o vojaškem duhu,
o morali, o tovarštvu, nadalje o barbarstvu ruske in srbs-
ke vojske, ki ne delata ujetnikov, temveč vse pokoljeja,
kar da je posebna specialiteta srbske vojske. Slednjič pa
se je obrnil k osumljenemu ter jih prepričeval, kakšno
milost jim izkazuje avstrijska armada, ker jim daje pri-
ložnost, da izbišejo svoje grehe a hrabrostjo in s častno

smrtjo na bojiščih, namesto da bi sedeli po zaporih, kar
bi mnogi prav za prav zaslužili.

Govoril je bruhajoče, precej zmedeno in pri tem gle-
dal večno v eno in isto smer, ne da bi tam, kamor je
gledal, kar koli videl. Vojaki so medtem na vse kriplje
kadili, da je dim napolnil vse kote barake. Skozi dim so
se svetili nepremični, dolgi obrazi, kakor bi si mislili:

«Oh, ti ubogi sirotej, kako si neumen!...»

S tem je bil končan prvi del. Drugi del je bil posve-
čen osebnemu vzgajanju. Lajtnant je moštvo stavljal
vprašanja ter je na ta način lahko nadziraj ne le pazil-
nost med poukom, temveč tudi napredek. Ker večina ni
znala nemški, sta tolmačila infanterista Held in Segal.
Medtem ko med predavanjem Hergott ni razločeval po-
sameznih vojakov, se je v drugem delu to takoj spreme-
nilo. Njegove oči so se ostro zapile po pogradih in iska-
le posameznikov. Hergott ni imel spomina za dejanja, za
dogodke in podobno, imel pa je spomin za osebe. Zagle-
dal se je naravnost v Talerhofovca, Poljaka Zinko.

«Katera je edina želja pravega avstrijskega vojaka?»
je vprašal.

Zinka je skočil pokanci in proseče pogledal Helda na
nasprotnem pogradu, kar je pomenilo, da ga prosi za
tolmača.

«Želja vsakega avstrijskega vojaka je, dati na polju
slave in časti svoje življenje za cesarja in domovino».

Zinki je bilo lahko, ker je na to vprašanje danes
menda že petič odgovarjal, odkar je bil pri bataljonu.

«Kaj pravi?» je strogo vprašal lajtnant.

«Pravi, da je želja vsakega vojaka pasti na fronti,
namesto da bi rekel, da je želja vsakega pravega vojaka,
priboriti centralnim velesilam častno zmago». Held je bil
danes malo zloben in se ni zadovoljil z mehaničnimi od-
govori svojih naučenih klientov.

Lajtnant je vidno osupnil, toda kmalu se je izkopal
iz zagate.

«Oba imata prav», je razsodil, «toda Zinko ima bolj
prav. Željo pravega vojaka je označil v zvezi z zmago,
seveda. Bravo, Zinko!» Zinko je smel sesti.

«Kaj je puška?» je vprašal lajtnant infanterista Ada-
ma, ki ga je našel nekje v ozadju spodnjega pograda.

«Puška je vojaški bog!» se je odrezal Adam, ki je
znan nemški.

Lajtnant Hergott ni imel kaj pripomniti. Spet so
iskale njegove oči v gmoti pred seboj. Zagledal je Dorna.

«Kaj je vojaški duh?» S tem vprašanjem ga je izne-
nadil; Dorn je mislil, da ne bo prišel na vrsto, vsaj tako
hitro ne, ker je sedel preblizu učitelja.

Bil je v zadregi. Doslej je sicer že slišal lajtnanta
kvantati o vojaškem duhu, vendar ni mogel iz tega pri-
povedovanja posneti tako enotne slike, ki bi mu poma-
gala odgovoriti na tako vprašanje. Nepremično je stal na
mestu in hrkal. Zada je na koncu pograda je nekdo po-
redno zašepetal:

«Segal...»

Nekaj vojakov je s silo dušilo smeh in tudi Dorn se
je moral hrabro držati, da ni prasnul z njimi v smeh.
Segal je namreč zaradi množice raznih škatel, ki jih je
dobival vsak dan, neprenehoma spuščal sapo iz vseh
svojih lukenj. Najbrž bi bil nastal škandal, da se Dorn
hitro nečesa domisli in reče:

«Vojaški duh je duh vojaštva».

Lajtnant Hergott je izbulil oči. Prišlo bi bilo do iz-
bruha, če ne bi posegel vmes vedno na pomoč priprav-
ljen Segal.

«Gospod lajtnant, Dorn tega ne more dobro povedati»,
se je oglasil brez dovoljenja. «Vojaški duh je duh zmago-
željnosti in solidarnosti».

Odgovor je Hergottu tako ugajal, da se je takoj po-
mirlil. Dorn je smel sesti. Takih kratkih, napornih vpra-
šanj večasih ni hotelo biti konec, danes pa jih je bilo ne-
navadno hitro. Vzrok je bil Talerhofovec Petrika. Petrika
je bil v civilu gozdni asistent na veleposestvu nekega
poljskega plemiča in nevaren clinic, ki se je vsemu rogala.
Odkar se je pouk začel, ni umikal svojih izzivalnih oči
z lajtnantovih lic. To je bilo Hergottu naposled le preveč.

«Kaj ste vi?» je nenadoma izbruhnil in pokazal na
Petriko s pasjim bičem, ki ga je vedno nosil s seboj.

Petrika je mirno stal in še mirneje odgovoril:

«Pokorno javljam, gospod lajtnant, bivši veleizda-
jalec».

Ali je bil Petrikov glas tako razorožljiv, ali pa nje-
gove oči, najbrž pa je bilo oboje hkrati, da se je lajtnant
temu odgovoru bridko nasmehnil. Na taka vprašanja so
mu vojaki navadno odgovarjali: «Pokorno javljam, sem
infanterist ta in ta, v prvem vodu, prvi stotnji, bataljon
ta in ta». Nato je sledila po navadi razlaga vojaške
hierarhije, počastnik, potem častnik od lajtnanta pa
gor do vrhovnega komandanta, samega cesarja. Lajtnant
Hergott je zadušil nasmeh in saj začel razlagati vrsto
činov.

Komaj je bil ta del končan, je infanterista Popoviča
napadel zajedljiv kašelj. S tem je opozoril lajtnanta nase.
Tako mu je zastavil vprašanje:

«Kaj ste vi, infanterist Popović?»

Toda Popović je dobro razumel smisel vprašanja.
«Bosanec!» je odgovoril z votlim, jetičnim glasom.
«Zelo dobro!» ga je pohvalil Hergott, ki ni vedel,
da je moral Popović dobre štiri mesece ležati na goli
zemlji, v trdnjavi Aradu na Madžarskem, dokler se na
podobna vprašanja ni odvalil odgovarjati: «Jaz sem
Srbin iz Bosne».

Popovičev odgovor je sprožil kratko jezikoslovno pre-
davanje o narodnostih v Bosni in sploh na jugu monar-
hije. Po Hergottovem prepričanju niso živeli v Bosni niti
Srbi niti Hrvati, temveč pravil in čisti Bosanci. Bosanec
je hvalil kot vzorne vojaške, srbski irendentizem pa je ži-
gosal kot veleizdajo in vzrok svetovne vojne.

(Nadaljevanje prihodnj)

FRANCÉ PAULOVEC

razstavlja v galeriji „Scorpione“

Pavlovčeva razstava je prav za prav prva osebna razstava slikarja iz Slovenije. In ni dvoma, da je izbor zelo posrečen: zelena Slovenija in njena zimska pokrajina diha iz teh platen kakor iz malokaterih. Rahlo valovita pokrajina Posavja z zelenimi logi, s pisanimi polji, z nenadno vzpetino Smarne gore ali Kamniških planin v ozadju, z mogočno Savo ali potočkom ob belih hišicah in vasicah ali vsa bela pod snežno odejo in s skalnatimi ali belimi vrhovi Gorenjske: to je svet našega umetnika. To je izraziti in značilni svet tega dela Slovenije, ki ga ni mogoče zamenjati z nobenim drugim, niti s stafrskim ali koroškim, še manj s primorsko-kraškim pa bodisi pozimi v snegu bodisi v meglenem predpomladnem razpoloženju, s cvetočimi jablanami bodisi v brezkrainem letnem zelenju ali pa tudi v jesensko kromasto-oranžastem ajdovem polju. Pesnik Posavja in Gorenjske...

Pa je prav za prav Pavlovčev doseljen Primorec, ki se je rodil v Trnovem pri Ilirski Bistrici 1. 1897. Po priselitvi v Ljubljano mu življenje ni bilo lahko. Takoj po izbruhu svetovne vojne je bil vpoklican in je preko galitskih bojišč prišel v rusko ujetništvo in s koroškimi dobrovoljci na solunsko fronto. Po vojni je vstopil v železničarsko službo in šele razstava v Jakopičevem paviljonu 1. 1920, mu je dala prvo spodbudo k resnemu pravemu slikanju. Vpisal se je na slikarsko šolo „Probuja“ v Ljubljani in nekaj let kasneje na umetnostno akademijo v Zagrebu. Po končani študiji se je vrnil v Ljubljano, kjer tudi danes živi in dela.

Odtlej je razstavljal kakih dvajsetkrat na raznih razstavah v Ljubljani, Zagrebu, Beogradu, Rimu, Parizu in Londonu.

V galeriji „Scorpione“ je razstavil 15 oljnih krajin, kar je le manjši izbor del iz njegove retrospektivne razstave v Moderni galeriji v Ljubljani, ki je obsegala okrog 300 del. To število nam da

Dolenjska pokrajina FRANCE PAVLOVEC

približen pojem o ogromnem umetniškem delu, ki ga je opravil v 25 letih. So to po ogromni večini krajine, le skromen del je tihožitij,

portretov in kompozicij, h katerim se je nekoč zdelo, da se bo nagnil. Jakopič, patriarh slovenske moderne upodabljačije umetnosti, je

bil dal mnogo pobude mlademu slikarju in s slikovito prispodobo lahko trdimo, da je bil slovenski impresionizem materinsko mleko, s katerim je vzrastle in impresionizmu je ostal zvest z neko lastno svojsko noto. Ali je bil razvoj zapadne pocessanske likovne umetnosti, ki ji je bil vrniti smisel za obliko, plastičnost in prostornost, ki je dal Pavlovču ostrejšje obrise in telesnost, ali je bila občutena ostrejša potreba po čim večji ekspresivnosti brez kakih neposrednih zunanjih vplivov? Ali je povročil enostavni povratek h krepkemu slikovitemu realizmu, ki ga je vodil, da je zapuščal strogo umetnostno programsko shematičnost impresionizma, ali morda je vplivalo več teh činiteljev skupaj? Vsekakor, sinteza, ki jo je izzorela krepka umetniška individualnost, nam je dala krasnih umetnin, ki nam dajejo večsah vtis starih kitajskih ali japonskih slikarskih mojstrov (prim. dve zimski pokrajini 1938. ali cvetoča jablana itd.). Mehka lirika diha iz teh krajin, ki bi se zdele enolične po tematiki, mnoge podobne druga drugi, ako ne bi bile tako različne po sočnih čustvenih razpoloženjih (prim. razne zimske krajine n. pr. ono vedro z izčezliranimi vejami ali ono mračno s temnim potokom v ospredju ali te čudovite zelene opojnosti tisočerihi odtenkov, barv in z njimi — čustvenih).

Neprestan obisk razstave in komentarji obiskovalcev, neglede na njihovo narodnost, kažejo, kako jim je blizu in razumljiva ta sveža, spontana umetnost, ki zato neposredno učinkuje na preprostega in tudi na prefinjenega gledalca.

JELINCIC

Letošnji operni repertoar tržaškega gledališča „Verdi“

Morda bi nam kdo oporekal pravico pisati o delovanju tržaškega gledališča „Verdi“, češ saj se ta ustanova, eden od svetilnikov Trsta (italianissimi), Slovencev prav nič ne tiče. Pa teh, ki so v resnici takega mnenja prav za prav ni toliko, kajti že med njimi samimi jih je dosti, ki izražajo to mnenje le na ukaz svojih gospodarjev — čuvarjev dvatisočletne kulture, ki se je v Trstu izrodila še bolj kakor kjer koli drugje. Samo ne Slovencev v Verdi — to je njihova parola, morabit v Fenice, če so zahteve teh nadežnih s'ciavov le preveč upravičene; nerodno je le to, da ostane ob takih prilikah toliko ljudstva zunaj. Sicer pa to končno ni važno — pravica uporabljanja gledaliških dvoran in kon-

certnih prostorov je itak trdno v rokah kompetentnih krogov in s tem je zadeva zanje rešena. Ali pa je tudi za nas — Slovence? Nikakor ne. Naša pravica, pravica tržaških občanov do uživanja vseh prostorov, ki so občinski odnosno od občine odvisni, je ne izpodbitna in za njeno uveljavljanje se bomo Slovenci dosledno, vztrajno in do konca borili.

Omenjena politika pa ne uveljavlja samo prepovedi vstopa slovenskim kulturnim ustanovam v Verdi, ona tudi svojo kulturno politiko vodi na način, ki je čisto vse graje vreden, in zato naj nam ne zamerijo, če podamo kot tržaški občani in obiskovalci opernih predstav v Verdiju kratko kritiko letošnjega opernega repertoarja.

Ze kratek pregled repertoarja nam pokaže, da je izbira precej enostranska — od 12 oper jih je kar osem italijanskih avtorjev. Nikar pa sedaj ne mislite, da smo zaradi gornje opazke nasprotniki italijanske kulture, — se dolgo ne in upravičeno bi nas lahko obsojali, če ne bi upoštevali skladateljev in dežele, ki je opero prav za prav rodila. Vedno pa smo proti pristranosti, zlasti če tudi med italijanskimi operami izbira ni vedno najboljša. Konkretno mislimo tu predvsem na dve operni deli, ki bi ju gledališka uprava prav lahko zadržala v arhivu in sicer Donizettijeva „Linda“ iz Chamonixa in Catalinijeva „Wally“. Če je že treba v vsakoletni operni repertoar vstaviti tudi eno Donizettijev delo, bi pač lahko našli kaj kvalitetnejšega od „Linde“, čeprav je število del tega skladatelja, ki so še danes ohranjali svojo vrednost precej omejeno. Obdržale so se v glavnem naslednje njegove opere: „Lucia di Lamermoor“ (kot najboljša), „Don Pasquale“, „Ljubavni napoj“ in „Favorita“. Vsa Donizettijeva operna dela namreč označuje stilna neenotnost in površna izdelanost, k čemur se pridruži še suha instrumentacija in banalna ritmika. Nekaj podobnega bi lahko rekli za Catalinijev „Wally“ — operno delo polno solzave romantike in cenenih dramskih efektov. Deloma se je Cataliniju posrečilo glasbeno slikanje gorske pokrajine, vendar pa je pri tem uporabljal preskromna orkestralna sredstva, zlasti če pomislimo na novejšje glasbene struje, ki so se že uveljavile v času nastanka te opere.

Z zgodovinskega vidika je bila zanimiva uprizoritev „Tajne poroke“ skladatelja Domenica Cimarose, ki je pisal svoja operna dela v drugi polovici 18. stoletja, in med njimi je to

delo najboljše. Dasi njegov kakor tudi del njegovih vrstnikov ne moremo vzporejati s poznejšimi mojstrovini Mozarta, ki spadajo sicer stilno v isto smer, je vendar „Tajna poroka“ še do danes ohranila svojo privlačnost zaradi obilja melodične invencije in posrečene situacijske komike.

Namesto prvotno napovedane Verdijeve opere „Otello“, so postavili na oder redkeje izvajano delo istega skladatelja „Simon Boccanegra“ — opero, ki po svojih muzikalnih vrednotah zasluži večjo pozornost in se lahko stavi v isto vrsto z najboljšimi Verdijevimi stvaritvami (Falstaff, Otello). V tej operi slavnega italijanskega mojstra ni več poudarka na čustvenih scenah (tako značilnih za romantiko), marveč na dramskem, poteku, katerega že uspešno pomaga tolmačiti bogateje instrumentirani orkestralni stavek.

Iz italijanskega „verzizma“ t. j. glasbene struje, ki je črpala snov iz realnega življenja z vsemi človeškimi sta-

Bednjanič: INFEKCIJA BOLEZNI, platno Lir. 600; Mokuljski: MOLIERE, brošura Lir. 80; Tolstoj: SMRT IVANA ILJIČA, polplatno Lir. 90; Rupel: TEHNIKA LOKA, brošura Lir. 120; SLOVENSKO BERILO ZA VISJE RAZREDE SREDNJIH SOL VII., brošura Lir. 270; Kozlov: KAKO JE NASTAL KAPITALISTIČNI NACIN PROIZVODNJE, brošura Lir. 40; Zavarika: VULKANI, brošura Lir. 80.

Dobite jih v slovenskih knjigarnah v TRSTU IN V GORICI.

II. št. Komunista

Izšla je druga številka „Komunist“, revije Komunistične partije Tržaškega ozemlja, ki izhaja v italijanski. Revija prinaša govor Borisa Mraka „Ob ena in tridesetletnici smrti V. I. Lenina“, ki ga je gov. Mrak imel na komemoraciji obletnice Leninove smrti, dalje članek B. Babiča „O nekaterih platih revizionizma IU“, M. Džilas „Lenin in odnosi med socialističnimi državami“ ter D. Hreščaka „Razumska in moralna sorodnost med kominformizmom in katolicizmom“. Poleg člankov prinaša „Komunist“ odprto pismo Akcijskega sindikalnega odbora za obnovo razrednih sindikatov TO predstavniku SSZ in inozemskim delegatom na kongresu ES.

bostmi in strastmi, smo slišali Glordanijevo „Fedoro“, svežo in muzikalno še dovolj zanimivo glasbeno dramo, Seveda nista smeli manjkati v repertoarju tudi Puccinijeva „Manon Lescaut“ in „Boheme“, ki dosežata s spretno izkoriščenimi orkestralnimi efekti in bogato liriko vedno velike uspeh, ki jima sicer s strogo muzikalnega vidika ne bi šel.

Ob zaključku operne sezone je bilo uprizorjena še Illersbergova trodelna opera „Trittico“, katere krstno predstavo smo slišali v lanskim zimski operni sezoni. Tudi letos je „Trittico“ žel obilo odobravanja in ponovno potrdil velike skladateljske sposobnosti tržaškega rojaka Antonia Illersberga.

Z operama „Carmen“ in „Ribiči bisserov“ je bil zastopan francoski skladatelj George Bizet. Kakor so „Ribiči bisserov“ še prav začetno Bizetovo delo, v katerem se skladatelj še ni otreseel tujih vplivov, tako žanje danes Carmen (ki se spoočetka ni mogla uveljaviti) po vsem svetu zaslužen uspeh in to po pravici, tako glede na vsebinsko zanimivo realistično dogajanje, kakor glede na izvirno in sugestivno glasbo.

Wagnerjevi operni umetnosti so se oddolžili s „Tristanom in Izoldo“, v kateri se je nemški mojster najbolj približal svoji konceptiji glasbene drame ter delo napolnil z liriko in bogato melodijo.

Iz slovenskega opernega repertoarja so vprizorili le eno operno delo — „Soročinski sejem“ Modesta Musorgskega, ki ga danes štejemo med najznamenitejše ruske skladatelje in ustanovitelje ruske narodne opere (z njegovim „Borisom Godunovim“ na tekst istoimenske Puškinove tragedije). „Soročinski sejem“ je poln pristenega kmečkega humora in Musorgski se je v tem delu pokazal nenačrkljivega glasbenega folklorista in mojstra v obdelavi preproste ljudske popevke.

Na splošno lahko rečemo, da repertoarna politika tržaške opere ni ravno progresivna in se poslušalcem le redko nudi prilika slišati kakšno zanimivo operno novost.

Poleg že omenjene pripombe o pristranosti pri izbiri sporeda naj ponovno izrečemo svoje začudenje ob neuvidevnosti gledališkega vodstva, ki se ne „potrudi“, da bi vzela v svoj repertoar vsaj eno delo jugoslovanskega avtorja. Kaj zares ni mogoče, da ne bi n. pr. Gotovčev „Ero iz onega sveta“, ki se je uveljavil že širno po svetu, našel poti tudi na deske gledališča Verdi? Saj to ne bi italijanski vodstvi prav nič škodovalo, samo pripomoglo bi k pomirjenju duhov in zbližanju obeh narodov. Sicer pa naj bo dovolj o tem problemu, ki postaja itak vsak dan bolj nujen in se bo moral tudi brez naših pripomb prej ali slej rešiti.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

Kulturna kronika

NEMSKI PISATELJ HENRICH MANN JE UMRL

Henrich Mann je umrl 13. marca v kraju Santa Monica v Kaliforniji ob Tihem oceanu. Henrich Mann je v svojih pripovednih delih razčlenjeval in prikazoval gospodovne strasti in duhovne zablode svoje dobe ter razkrajajoče se družbene sisteme in s tem oznanjeval prizadevanje novih sil za ustanovitev novega boljšega sveta na podlagi človečnosti. Predvsem je prikazoval bahavost nemškega malomeščanstva in pogubo, ki je pretela po negativnih, razkrajalnih silah med Nemci. V slovensčino je prevedel leta 1935 Fr. Bradac njegov roman „Professor Unrat“ („Professor nesnaga“). Leta 1933 je izšel slovenski prevod njegovega romana „Die grosse Sache“ (Velika stvar).

SNG-TRST

Pretekli teden je SNG priredilo re-prize odrskih del, ki jih je naštudij ralo v letošnji sezoni, v naslednjih krajih:

V soboto 18. t. m. ob 20. uri je gostovalo v Marezigah z Ostrovskega „Donosno službo“.

V nedeljo 19. t. m. ob 16. uri je nastopilo z isto komedijo v Piranu.

V torek 21. t. m. je bila ob 20. uri v Nabrežini repriza Nušičeve „Sumljive osebe“.

PROSVETA MED LJUDSTVOM

KULturna PRIREDITEV V VIZOVLJAH

V nedeljo 19. t. m. je priredilo prosvetno društvo „Morje“ iz Sestljana glasbeno-dramatično prireditev v Vizovljah, na kateri so sodelovali zbor iz Nabrežine in Sempolaja pod vodstvom tov. Zidarčiča ter dramska družina iz Barkovelj. Najprej je nastopil, dobri moški oktet iz Sempolaja, nato sta pa skupaj pela zbor iz Nabrežine in Sempolaja. Iz ostalega sporeda tega dela prireditve so prav posebno izstopile pesmi „Zdravo“, narodne „Sem bil na vasi“, „Moj deklič“, „Prelepa je Selška dolina“, „Leži, leži ravno polje“, in „Ladja, meni domovje“.

Za primerno in prijetno zabavo in razvedrilo, je poskrbela dramska družina iz Barkovelj z enodejanskama „Postranski zaslužek“ in „Lov za službo“. V prvi igri je nosil vso težo dejanja tov. Vodopivec Vladimir. V drugi igri pa so bili dobri vsi, ki so nastopili, in sicer Vodopivec Vladimir, Vodopivčeva Ani, Pertotovi Marj in Olga in Srečko Zupan. Igra se je razvijala neprisiljeno. Omeniti je treba še dobro izgovarjavo.

Prireditve so zaključili pevci iz Nabrežine in Sempolaja, ki so tudi v tem delu sporeda peli ubrano, čisto in občuteno.

RAZSTAVA DARIL PEVSKEGA ZBORA „SKAMPERLE“

Pevski zbor „Slavko Skamperle“ od Sv. Ivana, ki ga vodi že peto leto z vso ljubeznijo tov. Venturini, spada vsekakor med prvovrstne pevske zborove v naši pokrajini. Za seboj ima brez

števila odlično uspeh samostojnih nastopov doma, v naši ožji domovini in preko meje. Na turnejah po Sloveniji, in sicer v Ljubljani, Kranju in Trzinu ter v Beogradu, Kragujevcu, Subotici in lansko leto po vsej Dalmaciji v Zadru, Biogradu na moru, Sibeniku, Splitu, Dubrovniku i. dr. si je zbor pridobil toliko lepih in dragocenih daril, da je hotel sedaj, ko ima kosček strehe, da se lahko sestaja, pokazati tudi javnosti sad svojega dela! Zato je zbor pretekli petek razstavil vsa ta svoja darila, ki so neprecenljive vrednosti! Razstava je bila prav okusno urejena po načrtu akadem. slikarja Bambiča in občinstvo ni moglo zadostno izraziti svojega priznanja! Odgovor je bil udeležilo nad 200 oseb. Po pozdravu preds. tov. Milčeta Skrabca in po lepih besedah priznanja predsednika SHPZ tov. Budala je tov. Venturini v obširnem in zanimivem govoru podal lepo sliko o delovanju pevskega zbora od ustanovitve pa skozi vse uspele turnee do danes. Zaključil je z zahvalo in priznanjem jugoslov. oblastem in sindikatom, ki so šle zboru v vsakem pogledu na roko, da bodo turnee ostale vsem članom v neizbrisnem spominu! Priznanje in zahvalo je izrekel tudi znanemu organizatorju in velikemu prijatelju tržaških Slovencev tov. Mahkoti, končno pa tudi priznanje vsem pevcem in pevkam za vzorno disciplino! Nato je pevski zbor poklonil tov. Venturiniju krasno diploma v spomin, delo našega akademkega slikarja Bambiča. Razstava je bila še v soboto in nedeljo ter si jo je ogledalo številno občinstvo.

PO TRŽAŠKIH KINEMATOGRAFIH

Meč v puščavi

Smo v letu 1947. Mike Dillon, ameriški pomorski kapitan, vozi Zide begunce iz Barija v Palestino. Okoliščine ga prisilijo, da se pridruži židovskim upornikom, ki se bore za svobodno državo Izrael. Na poti v notranjost dežele srečajo vodjo izpore Kurta in deklet Sabro, ki sporoča vsak dan po radiu Židom o vojaških premikih Angležev. Dillon, ki ga skrbi njegova ladja, sporoči svojemu moštvu po radiu, naj ladjo umaknejo pred Angleži, pri čemer pa nehoti izdati skrivališče Židov. Angleži jih obkolijo, toda vsi uidejo razen Sabro. Vogel, ki ljubi Sabro očita Dillonu neprevideznost. Toda Kurta jih miri. Po Voglovih zasluzi nekde reši Sabro, kmalu nato pa zajamejo Angleži vse Zide razen Vogla in jih odpeljejo v koncentracijsko taborišče. Toda Zidje ne obupajo in si z odpornostjo in iznajdlivostjo zopet pribore svobodo.

Film je izredno zanimiv, ker nam prikazuje dogodke, ki so nam še v živem spominu, in sicer politični spor med Veliko Britanijo in nastajajočo državo Izrael. Palestinske dogodke nam orisuje precej objektivno, predvsem mu pa gre za to, da poudari junštvo Židov, njihov odločno voljo in neustrašnost v borbi za pridobitev državne samostojnosti. Manj naklonjen je film seveda Angležem, ter jih na rahlo smeši, sicer jih pa prikazuje kot ljudi, ki nastopajo dosojnot in ne kažejo prevelike vneme, da bi ostro ravnali z Zidi. Film se mimogrede dotakne tudi nasprotja med Iraci in Angleži. Ladijskega kapitana Američana pokaže kot v bistvu dobrega človeka, vendar pa ni v njegovem ravnanju prav nič značilno ameriškega in bi tako kot on delal vsak pošteni kakršne koli narodnosti.

Dejanje poteka zelo živahno in ne manjka življenjsko zelo utemeljenih scen, ki smo jih tudi sami doživljali v borbi za svobodo. Velika prednost filma so odlični igralci kakor Dana Andrews, Marta Toren in Stephen, Mac Nalley. Zlasti nepozabna je švedska igralka Marta Toren, ki jo Sabro poosebila ljubljeno svojega naroda do razrešenja svojega meščanskega življenja in njega meščanskega življenja in njega meščanskega življenja in njega meščanskega življenja.

Filmska KRONIKA

IZ SVETA

V Italiji pravkar izdelujejo v režiji De Sice film «Dobri Toti»; v njem nastopata Emma Gramatica in Francesco Golisano.

Iza Miranda bo nastopila v filmu, ki bo prikazoval njeno življenje. Film bo režiral Zavattini, ki bo na osnovi pripovedovanja Igralke napisal tudi scenarij.

Italijansko filmsko podjetje se pogaja v Ameriki za film o «Carusu» po romanu Franka Thiessa. Slavnega pevca bo predstavljal Ferruccio Tagliavini.

Na kongresu filmskih proizvajalcev v Cannesu od 17. februarja do 3. marca t. l. je angleški zastopnik Duff Cooper predlagal, naj bi se omejilo število filmskih festivalov. Odločili so, da letos v Cannesu festivala ne bo, so pa v okviru kongresa predvaja nekaj pravkar izdelanih francoskih filmov. Dogodek posebne vrste je predstavljal film Orfeji, ki ga je režiral Jean Cocteau. Pravi čar filma predstavlja prepletanje realizma in surrealizma. Smrt n. p. igra odlična in lepa igralka Maria Casares, Jean Marais pa Orfeja današnjih dni, ki piše svoje pesmi v duhu današnjega časa. Kritika pravi, da je Orfej eden najzanimivejših filmov zadnjih let.

Dvesto oseb srednje starosti, ki so zaposlene v Hollywoodu, so naprosi-

li, naj povedo svoje mnenje o kinematografskih uspehih v preteklih letih. Ti so odgovorili takole: «Najboljši film vseh časov je bil: «Proč z vrom»; najboljši igralec: Charlie Chaplin; najboljša igralka: Greta Garbo; najboljši režiser umrlj David Wark Griffith; najboljši proizvajalec: umrlj Irving Thalberg.

Isto vprašanje so zadali starejšim hollywoodskim uslužbencem, tistim, ki ne morejo pozabiti nemega filma. Ti so proglasili Griffitha tudi za najboljšega proizvajalca in njegov film: «Rojstvo nekega naroda» za najboljši nemj film. Med zvočnimi filmi pa zasluži po njih mnenju največje priznanje film: «Najboljša leta našega življenja», ki sta ga ustvarila William Wyler ter Samuel Goldwyn. Najboljša igralka pa se jim zdita Spencer Tracy (ki je le z nekaj glasovi prekosil Lavrenca Oliviera) ter Ingrid Bergman.

800 km znaša največja razdalja, ki so jo dosegle televizijske oddaje največje postaje, ki veže Boston, New York in Washington.

Še ena partija z dvoboja ZDA-FLRJ

Na nedavno igranem radio-machu ZDA-Jugoslavija so igrali na 4. deski tole krasno pozicijsko partijo:

Beli: Denker (ZDA) Crni: Rabar
1. c2-c4 Sg8-f6
2. Sg1-f3 c7-c5
To je značilna pozicija za angleško otvoritev.

3. d2-d4 c5-d4
4. Sf3-d4 g7-g6
Do ostre igre vodi poteza 4. d4. Igrana poteza ima za namen razviti lovca na glavno diagonalo, od koder naj lovec napada središče.

5. Sb1-c3 Lf8-g7
6. g2-g3
Tudi beli lovec hoče na polju g2 zavzeti najboljše mesto.

7. Lf1-g2 Sb8-c6
8. 0-0 Sc6-d4

Ta poteza je že sumljiva, ker belema popolnoma prepušča točko d4. Crni ni našel boljšega nadaljevanja, po katerem bi mogel razviti lovca c8.

9. Dd1-d4 d7-d6
10. Dd4-d2
Z namenom, da lovca postavi na glav-

no diagonalo a1-h8.
10. Dd8-e7
11. b2-b3 Le8-d7
12. Lc1-b2 Ld7-c6
13. e2-e4 b7-b6
14. f2-f4 Ta8-d8
15. Tal-e1 Sf6-d7

Razvoj je s tem končan. Beli je v otvoritvi dosegel lepo pozicijsko prednost. Črna igra večji del središča in že more pričeti z napadom e ali f kmetom. Doim črni nima dovolj prostora za svobodnejše zibanje lahkkih in težkih figur. Črna pozicija je slaba, ker bo težko prišel do protinapada. Prisiljen je na mučno obrambo.

16. Tf1-f2 Sd7-e5
17. Sc3-d5! Le6-d5

Druge izbire črni že nima. Na Db7 sledi 18. Lg7: Kg7: 19. b4 Ld5: (ne Sa6 20. b5: Ld5: 21. ba6: s figuro več ali Sd7 20. Se7: itd.) 20. e5: Sa6 (na Sa4 bi bil skakač preveč odmak njen od igre) 21. Tf2 s pritiskom na slabo točko e7 podobno kot v partiji. Tudi 17. — Dd7 ne gre, ker bi sledilo 18. Lh3 Dh3: 19. Se7: Kh8 20. Lg7: 21. Sc6: z dobljeno igro. Po

IZ JUGOSLAVIJE

Jugoslovansko filmsko podjetje «Avala film» dokončuje snemanje najnovejšega jugoslovanskega filma «Ujetniki». Scenarij za film sta napisala Oto Bihaly in Sima Karaoglanović po romanu Oto Bihalyja «Na svidenje v oktobru». Oto Bihaly je v svojem romanu opisal življenje jugoslovanskih ujetnikov v Nemčiji. Film kaže, kako so bili ujetniki ves čas povezani z domovino in z osvobodilno borbo svojega naroda proti okupatorju. Iz filma bomo tudi spoznali, kakšno vlogo je v koncentracijskih taboriščih imela Partija in s kakšnimi težavami se je morala boriti pri svojem ilegalnem delu. Film bo režiral Gustav Gavril, ki ga poznamo že iz dokumentarnega filma «Brško-Banovići» in iz umetni-

Ma Zetterling bo igrala v filmu «Gospa z morja», ki je posnet po istoimenski Ibsenovi drami. Film bo režiral Edward Dmytryk; snemali pa ga bodo deloma na Norveškem, deloma na Angleškem.

Velika filmska družba iz Rima je prevzela nadaljevanje snemanja filma «Nero in Mesalina», ki ga zaradi pomanjkanja sredstev niso mogli dokončati. Slabšo usodo pa sta doživela filma «Buffalo Bill» in «Glej naša», ki nista do danes prešla še nobene pomoči, vendar upajo, da v prihodnji sezoni ne bo več podobnih nezdor.

Skega filma «Ziviljenje je naš». Da bi scene iz ujetništva prikazali čim bolj realno, so v vasi Krnjači zgradili ujetniško taborišče s 14 barakami na prostoru 9.000 kv. km. Beg nekega ujetnika iz koncentracijskega taborišča so snemali v Bohinju in na Vršču. Scene iz porušenega Berlina pa v Zadru. Važno je, da so vse taboriščne življenje rekonstruirali po pripovedovanju bivših ujetnikov. Pri filmu sodelujejo najboljši jugoslovanski dramski umetniki: Milivoje Zivanović, Bojan Stupica, Viktor Starič, Mata Milošević itd.; snema M. Marković.

Po scenariju Oskarja Daviča pripravlja režiser Radoš Novaković nov jugoslovanski umetniški film «Deček Mita». Film nam bo prikazoval življenje nekega vajenca, ki se vključuje v osvobodilno borbo. Zanimivo je, da nam bo film ob tem orisal življenje v bivši Jugoslaviji ter nam predstavil celo vrsto ljudi, ki so se kakor koli udeleževali pri osvobojevanju svoje domovine. Film snema Aleksander Sekulović.

Slovensko filmsko podjetje «Triglav film» se pripravlja na snemanje novega slovenskega umetniškega filma «Visoška kronika» po istoimenskem Tavčarjevem romanu. Scenarij je napisal Drago Seg, režiral pa bo Bojan Stupica.

Prizor iz ameriškega filma «Meč v puščavi»

RADIO JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA
SPORED ODDAJ V TEDNU
od 24.3.50. do 30.3.50.

Poročila v slovenščini vsak dan ob 7,00 (ob nedeljah ob 7,30) 13,00 14,45 19,30 in 23,05.

Poročila v italijanščini vsak dan ob 6,45 (ob nedeljah ob 7,15) 12,45 14,30 19,45 in 23,00.

Poročila v hrvaščini vsak dan ob 18,45. Pregled tiska v slovenščini vsak dan ob 14,45. Pregled tiska v italijanščini vsak dan ob 14,30. Politične aktualnosti v italijanščini vsak torek, sredo, četrtek in petek ob 17,30. Vsak dan od 19,45 do 20,15 volivne oddaje Slovansko - italijanske ljudske fronte.

Petek: 24.3.50.: 13,15 Glasbene slike; 13,45 Ljudska univerza (slov.) 14,00 Igra vaški sekstet; 18,15 Komorna glasba; 20,15 Uganite, kaj igramo (ital.); 20,45 Slušna igra (ital.); 22,00 Iz življenja jugoslovanskih narodov (slov.); 22,20 Partizanski napevi.

Sobota: 25.3.50.: 12,00 Blizet: Simfonija v C-duru; 13,15 Pevski koncert Štuke Anice; 14,00 Zabavni orkester; 18,00 Pionirska ura (ital.); 18,30 Italijanske pesmi; 20,15 Hrvatski kulturni prispevek; 20,30 Hrvatske pesmi; 21,00 Veder sobotni večer: 21,30 Operetna in filmska glasba.

Nedelja: 26.3.50.: 7,00 Jutranja glasba; 7,45 Jutranja glasba; 8,15 Poljudne orkestralne skladbe; 9,00 Kmetijska ura (slov.); 9,30 Kmetijska ura (ital.); 10,00 Glasbena folklor; 10,45 Oddaja za Bujšino; 11,15 Solistična glasba; 12,00 Glasba po željah (slov.); 13,15 Poje pevski zbor «Tine Rožanc»; 13,00 Oddaja za pionirje (slov.); 14,00 Glasba po željah (ital.); 17,00 Oddaja za podoželje (slov.); 20,15 Pester koncert orkestralne glasbe; 20,45 Folie d'inverno; 22,10 Dueti iz oper.

Ponedeljek: 27.3.50.: 12,00 Glazunov: Simfonija št. 4 v F-duru; 13,15 Pevski koncert basista Staneta Raztresena; 13,50 Jezikovni pogovori (slov.); 14,00 Koncert violinista Srečka Zalekara; 17,00 Pester popoldanski spored; 17,30 Sportni pregled (slov.); 18,00 Iz Bellini-jevih in Donizetti-jevih oper; 20,15 Chopin: Koncert za klavir in orkester v e-molu op. 11; 20,45 Iz tržaškega ozemlja (slov.); 22,00 Ziviljenje jugoslovanskih narodov (ital).

Torek: 28.3.50.: 13,15 Odlomki iz violinskih koncertov; 13,45 Kulturni pregled (ital.); 14,00 Pojeje «Fantje na vasi»; 18,15 Klavirski koncert Pavla Sivica; 20,15 Rossini: Seviljski brivec - opera v treh dejanjih.

Sreda: 29.3.50.: 12,00 Schubert: Simfonija št. 8 v h-molu; 13,15 Iz romantične glasbene zakladnice; 13,45 Gospodarski pregled (slov.); 14,00 Igra veseli kvintet; 18,15 Violinski koncert Uroša Prevorska; 20,45 Slovenske samospve poje basist Milan Pertot; 22,00 Iz življenja jugoslovanskih narodov (hrv); 22,20 Večerna orkestralna glasba.

Četrtek: 30.3.50.: 12,00 Operna glasba; 13,15 Glasbene slike; 13,45 Našim ženam (ital); 18,00 Slovenski samospvi; 18,20 Znanje uverture; 20,15 Jezikovni pogovori (slov.); 20,30 Komorni zbor iz Trsta; 21,00 Radijski obzornik (slov); 21,15 Solistični koncert Bojana Adamiča in Andreja Struklja; 22,00 Ziviljenje jugoslovanskih narodov (ital); 22,20 Pojeje italijanski pevski zbor.

18. Lh e6 pa sledi 19. Lg7: Kg7: 20. b4 Sa4 (na Sa6 21. b5 Ld5: 22. e5: in kmet na e6 pade) 21. f5 s hudim napadom že preti f6+ in Dh6. Skakača pa ne sme črni vzeti radi e6+ in dama pade. Zato se je črni odločil za gornjo potezo.

18. Lb2-g7: Kg8-g7:
19. e4-d5: Td8-e8

Kmet na e7 je izrazilo slab. Obramba za črnega je zelo težka.

20. Tf2-e2 f7-f6

Z e6 črni ne more rešiti igre, ker bi po b4 izgubil kmeta.

21. h2-h4 De7-d7

22. b3-b4 Sc5-b7

23. Kgl-h2 Dd7-c7

Črni je prisiljen čakati na glavni napad belih figur. Do protigre nikakor ne more priti.
24. Dd2-d4 Tf8-f7
25. Lg2-h3 a7-a5
26. a2-a3 a5-b4
27. a3-b4 Td8-a8
28. Lh3-e6 Tf7-f8
29. g3-g4

Beli stalno bolj in bolj stiska obroč okrog črnega kralja.

29. — Kg7-h8
30. g4-g5 Ta8-a4

Izgubljena poteza.
31. g5-f6 e7-f6

Končno sta bela stolpa dobila odprto linijo.

32. Lh3-h3 De7-g7

Črni je že izgubljen. Proti napadu, ki ga beli pripravlja, nima obrambe.

Izpad črne dame pa prihaja prepozno.
33. Te2-e7 Ta4-a2+
34. Kh2-g1 Dg7-h6

Ne gre Tf7 zaradi 35. Te8+ Tf8 36. Te7-e8

Te7 in dobi najmanj figuro.
35. Te7-e8 Dh6-h4
36. Te8-f8: Kh8-g7
37. Dd4-e3 Ta2-a3

Tu je beli napovedal mat v 4 potezah.

38. De3-e7+ črni se je vdal, ker preti Kh6 39. Dh+ Kh7: 40. Te7+ Hh6 in mat 41. Th8.

Denker je partijo izredno lepo igral.

Mednarodni turnir v Mar la Plati

V Braziliji je v teku velik mednarodni šahovski turnir, na katerem sodelujejo poleg drugih svetovno znanih mojstrov tudi trije Jugoslavlani: Gligorič, Pirc in Trifunović. Doslej so od igrali že devet kol, ker pa je več partij še vedno prekinjenih, trenutni plasman posameznih udeležencev še ni znan. Iz posameznih poročil je razvidno, da so vsi jugoslovanski igralci precej uspešni in je edini poraz doslej utrpel samo Pirc.

Velemojster dr. ing. Milan Vidmar v Kopru

Sahovski velemojster dr. ing. Milan Vidmar je 21. marca odigral v Kopru simultanko proti 25 koprskim šahistom. Dobil je 18-partij, pet remiziral dve pa sta domačina odločila v svojo korist. V sredo zvečer pa igra simultanko proti 30 šahistom iz Portoroža in Pirana v Portorožu.

Dr. Milan Vidmar je imel tudi predavanje o šahu v goprskem radlu ter v Portorožu: «Šah v zadnjih sto letih».

LJUDSKI TEDNIK

LJUDSKI TEDNIK STANE:

v coni A in v Italiji:
posamezna številka ltr 20
mesečno ltr 80

v coni B
posamezna številka Din 8
mesečno Din 30

v Jugoslaviji
posamezna številka Din 15
mesečno Din 60

Vsaka posamezna stara številka stane dvojno.

PLANICA je spet ponesla v svet slavo jugoslovanskega zimskega športa

Prvi v smuku Mulej, v slalomu Lukanc, Kordež v teku. Polda in Finžgar skočila 114 m. Norvežani prvi na 80m. skakalnici

Na 800 m dolgi progi s 50 vrati se je v sredo 15. t.m. razvila ostra borba za prva mesta v slalomu za moške med Jugoslavlani in Avstrijci. V splošno presenečenje je dosegel najboljši čas 2:26,4 Jugoslovane Matevž Lukanc, drugo in tretje mesto pa sta zasedla Avstrijca Neuhuber Karli in Bruckner Karl. Lukanc je bil svoje zmage zelo vesel in je dejal: «Tako težke tekmovalne proge letos še nismo imeli. Bila pa je skrbno in strokovno urejena.» Naslednjega dne je bilo tekmovaljevanje v smuku za moške. Proga je bila dolga 2.300 m z višinsko razliko 460 m in 3 obveznimi vrati. Tudi to pot je bila zmaga na strani jugoslovanskih tekmovalcev. Za celih 7 sekund je Jugoslovane Tine Mulej prehitel svojega avstrijskega sotekmeca Stoecklmayerja Aloisa in se tako plasiral na prvo mesto. Dosegel je čas 1:58,2. S to svojo zmago se je uvrstil med najboljša svetovna tekmovalca v smuku. Kakor Lukanc je bil tudi on vesel svojega uspeha in je na vprašanje, kakšna je bila proga v Aspenju, odgovoril, da je bila sestavljena iz samih težkih nalog, katerih je bilo v Planici razmeroma manj.

17. marca je bil tek na 18 km s startom in ciljem blizu velike skakalnice. Spet so se kot zmagovalci izkazali Jugoslavlani. Matevž Kordež je zasedel prvo mesto, za njim se je plasiral Avstrijec Schueberger Sepp, tretji pa je bil zopet Jugoslovane — Knific Jože. Kordež je skromno izjavil, da ni nikakor boljši od drugih in da bi prvo mesto prav tako lahko zasedel Norvežan, ki je bil peti.

Potez tekmovalca v slalomu, teku in smuku, so bili na veliki in na 80 m skakalnici poskusni skoki. Vreme je bilo ves čas zelo lepo, le proti koncu tedna je postajal sneg mehak, kar je zlasti motilo skakalce na zaključnem tekmovalju, kjer bi sicer dosegli daljše skoke. Na teh poskusnih skokih je dosegel na veliki skakalnici najdaljši skok Polda Janez, ki je skočil 114 m in postavil nov državni rekord; najboljši pa je bil ocenjen Norvežan Kronvold. Na 80 m skakalnici je skočil najdalj Rogelj (76). V soboto so imeli tekmovalci odmor, da bi se lahko odpočili za zaključno tekmovaljevanje in so izvedli samo nekaj skokov.

Ze navedenogodaj so v nedeljo pripejli na planiško postajo vlak polni radovednih ljubiteljev športa iz vseh krajev Jugoslavije. Prišli so tudi koroški in tržaški gostje.

Prvi del skokov je bil na veliki skakalnici. Ob vsakem skoku je zavladala tišina in ljudje so napeto sledili skakalčevemu letu v vrtočavi višini. Ob njegovem doskoku je gledalcem kar nekam odleglo, potem pa so ga nagradili s sploskanjem in glasnim odobravanjem.

Prvi se je pognal z naleta Norvežan dr. Thorleif Schjelderup in dosegel 106 m, za njim se je spustil Avstrijec Groemmer, ki je pristal na 110 m. Najdaljši skok je postavil dr. Rudi Finžgar. Njegovega skoka 114 m ni potem nihče od tekmovalcev presejal in je bil tako najdaljši skok dneva. Janez Polda ni bil dobro razpoložen in je skočil le 111 m. Kakor je sam izjavil, je bil nekoliko utrujen od dolgega potovanja in napornih tekmovaljv in inozemstvu. Vsekakor pa je še vedno najboljši med Jugoslavlani. Močno je presenetil mladi Rogelj Albin, ki obeta še velik napredek. Njegov slog je zelo lep. Prvič je skočil na veliki skakalnici Zidar in dosegel daljavo 100 m, pri doskoku pa je padel. Norvežani so skočili: Kronvold 109 m, Stenersen 112 m, Haekonsen pa 105 m.

S skoki na 80m. skakalnici je bilo mednarodno tekmovaljevanje na planiškem tednu zaključeno. Skokov niso ocenjevali samo po dolžini, ampak tudi po slogu. Najboljši in neprekosljivi so bili Norvežani. Prvo mesto je zasedel Stenersen z 220,5 točkami, krepko se je pognal z mostu in dosegel najdaljši skok dneva 80,5 m. V slogu pa ga nadkriljuje Kronvold. Njegov skok je prelep, v zraku plava mirno kakor ptica. Med Jugoslavlani je bil najboljši Polda

211, takoj za njim pa mladi Rogelj 208,5 in nato Finžgar 207 točk. Stenersenu so sledili še ostali Norvežani, ki so tako zasedli prvih pet mest, Haekonsen 219,5, Kronvold 217,5 in Schjelderup 214. Avstrijci so zasedli 9. in 12. mesto, Italijani pa 15. in 16.

Občinstvo je do zadnjega spremljalo z navdušenimi vzkliki drzne skakalce in se po končanih tekmah zadovoljno razšlo po sončni planiški dolini. Na zaključnem večeru planiškega tedna so najboljši tekmovalci prejeli častne in praktične nagrade.

Tako se je v inozemstvu zopet dvignil ugled Planice, o kateri so se gostje pohvalno izrazili. Dr. Thorleif Schjelderup je med drugim dejal, da so bili skoki na 80m. skakalnici najlepši v njegovem življenju. Skakalnica sama pa je po svoji izdelavi popolna. Pohvalil je

tudi organizacijo planiškega tedna in veselje nad povabilom Jugoslovancev. S takimi športnimi prireditvami se namreč utrjujejo prijatelj, ske vezi. Isto je povedal tudi vodja italijanskih tekmovalcev, ko je dejal, da je organizacija dovršena, da občuduje športno jugoslovansko ljudstvo, še posebej pa lepoto Gorenjske. Tudi Avstrijec Bildstein ni štedil s pohvalo, italijanski skakalec Da Cola pa se je izrazil: «Skakalnica na 80 m je ena najboljših, kar sem jih poskusil. Za skoke na 120 m pa je treba imeti veliko rutine. Kar se tiče organizacije se lahko meri s švicarsko, le da je tu športni duh bolj živahen. Mi Italijani bomo na teh tekmah mnogo pridobili».

Planica je letos ponovno dokazala, da je v jugoslovanskem smučarskem športu že velik napredek. Nov duh vzgaja mlade smučarje, ki že zelo zgodaj kažejo zanimanje in ljubezen do te lepe zimske panoge. Na tekmah je bilo opaziti med številno množico vse polno mladega naraščaja, ki je napeto sledilo skakanju in se prav dobro razumelo na dolžino in lepoto skoka. Ti mladi nadobudneži so si med jugoslovanskimi tekmovalci izbrali svoje ljubljence, med katerimi je zlasti Polda zelo popularen. Mladi šolarji so ga gledali z

Rogelj se je letos zelo popravil in se s svojim stilom zelo približuje najboljšim jugoslovanskim skakalcem: Poldi in Klančniku

velikim spoštovanjem tu in tam pa se je kateri izmed njih opogumil in zaprosil resnega Poldo za avtoogram na razglednici. Odrasli pa združujejo vrline treh najboljših jugoslovanskih skakalcev in menijo, da bi bil skakalec, ki bi imel Finžgarjev pogum, Klančnikov stil in Poldov odziv popoln in bi se mu ne bilo treba bati konkurence.

Tržaška športna nedelja

Arrigoni še vedno vodi Montebello se popravlja

V nedeljo je bilo že sedmo nadaljevanje povratnih tekem za prvenstvo Tržaškega ozemlja. Moštvo Arrigonija še vedno vodi in si nikakor ne pusti vzeti prvega mesta na lestvici. To nedeljo so igrali v Umagu in premagali tamkajšnje moštvo s pretiranim šte-

vilom golov. V Piranu je bila poražena Brtonigla, ne da bi vsaj zabeležila častnega gola. Nova Gorica je igrala s Sv. Ivanom na lastnem igrišču, zaslužno zmago pa so morali odstopiti Svetolvančanom. Ponzianina je imela za svojega nasprotnika moštvo Montebello, ki je svoje vrste zboljšalo in zato tudi zmagalo. Moštvo Opčin se je moralo to pot zelo potruditi, da je iz tekme odšlo kot zmagovalce. Borba je bila precej huda, saj so se igralci Gorice zelo vztrajno branili, kar nam dokazuje stanje po prvem polčasu 2:2. Sele pred koncem igre so Openci zabili zmagovalni gol. Zelo zanimiva tekma je bila med Meduzo in moštvom Aurore, ki je sicer zmagal, a mu je Meduza ugrabila eno točko in mu s tem odvzela možnost prvenstva.

Proga tekme v hitri hoji je to nedeljo tekla po cestah in poljskih stezicah na Krasu. Dolžina proge 10 km je precej naporna in zahteva prožnost in vzdržljivost tekmece. Te prednosti je imel Svetolvančan Govorčin in v kratki borbi s sotekmecem Sabadinom iz Ankarana prvi prispel na cilj. Tudi Corsi Ezio, kljub temu, da je že bolj v zrelih letih, ni hotel tekme izgubiti in je zasedel tretje mesto.

Mnogo obeta njegov sin. Kot ekipa je zasedel prvo mesto Sv. Ivan (Govorčin 53'39"), drugo Rdeča zvezda (Sabadin 53'13"), tretja pa je bila Sv. Ana (Meneghetti).

Koprčani so imeli tudi svoj užitek. V nedeljo so bile namreč kolesarske krožne dirke okoli Semečele. Zanimanje je bilo zelo veliko. Vodeča mesta so zasedli najboljši kolesarji Colja, Pontanot, Grič itd. Tekma je bila ostra in je v njej močno presenetil svoje sotekmece Colja, ko je v zadnjih 100 metrih pustil za seboj petorico najboljših, med njimi tudi nevarnega Fontanota. Colja je namreč nepričakovano prišel s sprintom in tako zasedel prvo mesto, ker ostali tekmeči niso mogli reagirati in so lepo zaostali.

JUGOSLOVANSKO PRVENSTVO

Rdeča zvezda je v nedeljo po odločeni tekmi premagala Partizana s 3:1 in tako zasedla prvo mesto. Partizan se je moral zadovoljiti s šestim mestom na kvalifikacijski lestvici. Dinamo, ki je na drugem mestu, je premagal Budućnost z 2:0, Hajduk, ki je igral s Sarajevom in je sedaj na tretjem mestu pa je dosegel neodločen rezultat 1:1. V nadaljnjih tekmah je Metalac premagal Naša krila s 3:2, Spartak pa Lokomotivo z 2:1. V II. ligi je ljubljanski Odred zasedel prvo mesto z zmago nad Slogo 2:0.

22. novembra bo v Londonu nogometna tekma med Jugoslavijo in Anglijo. Poleg nastopa v Braziliji bodo Jugoslavlani odigrali nogometne tekme 28. maja v Beogradu proti Danski, 11. junija v Bernu proti Švici, 3. julija v Stockholmu proti Švedski, 10. julija proti Danski v Kopenhagenu, 3. oktobra proti Avstriji na Dunaju in 5. novembra proti Norveški v Beogradu.

V Stockholmu se je pričelo tekmovaljevanje za prvenstvo Evrope v rokoborbi v grško rimskem slogu. V dosedanjih srečanjih so bili doseženi naslednji rezultati: mušja kategorija: Libanonec Sidani je premagal Vukova (Jugoslavija) po točkah. Vukov pa je premagal Klausena (Norveška) s tušem. Bantam kategorija: Italijan Pietro Libarti je premagal Jugoslavana Alojza Moguljaka s tušem. V pero lahki kategoriji je jugoslovanski tekmovalce premagal Norvežana Huseba po točkah.

LJUDSKI TEDNIK

Odgovorni urednik
KAUS FRANC

Tiska z dovoljenjem AIS-a
Tržaški tiskarski zavod
v Trstu, ulica Montecchi 6

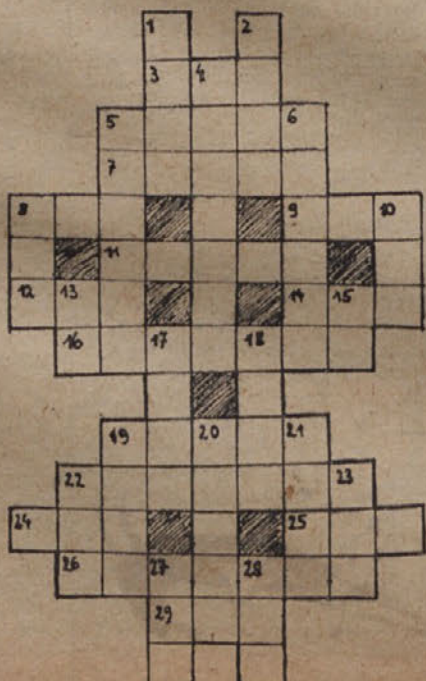
Rokopisi se ne vračajo

UGANKE ZA BISTRE GLAVE

Križanka

Vodoravno: 3. mrežo; 5. čistoča; 7. majhen nos; 8. oblika ženskega spola od ves; 9. celoten; 11. množinska oblika za vrsto jedilnega pribora; 12. prebivalec v okolici Karpatov v preteklosti; 14. imamo ga sredi obraza; 16. diplomat; 18. izraz za zanikanje; 19. vrh na Gorenjskem znan po smuškinih terenih; 22. pogostiti; 24. otok na Jadranu; 25. kratice za Okrajni ljudski odbor; 26. mesto na Siciliji; 29. žensko ime.

Navpično: 1. pametno; 2. človeški udje; 4. kar je res; 5. čiste; 6. naglas; 8. vonj; 10. imamo na glavi; 13. člen; 15. dva različna samoglasnika; 17. žival; 18. žensko ime v drugem sklopu; 19. priprava za košenje trave; 20. hladno; 21. nedeljiv del; 22. oblika samostalnika pipa; 23. hrošč; 27. zdravilo; 28. žival.

Stopnice

Namesto črlic postavj črke:
A A A A C D E E I I J K K K K
K K K K K L L N N O O O O O
R R S T T V. — Zadnja navpična vrsta pove ime kraja pri Trstu.

Posetnica

GRSMOVIČ NIKO

P. KOT

Kaj je poklic tega moža?

Rešitve

Kvadrat:
1. šibko, 2. igram, 3. Breda, 4. ka-

dar, 5. omara.

Razreši:

1. Francija, 2. Titograd.

Križanka:

Vodoravno: 3 ropot, 6 Celovec, 7 polet, 8 dva, 10 ala, 13 gre, 14 jed, 16 ona, 18 ura, 19 sodar, 20 krlj, 21 aga, 23 ker, 24 lan, 25 so, 27, te, 28 čreda, 29 ne, 30 mi.

Navpično: 1 kolo, 2 sove, 3 repa, 4 poljedelec, 5 teta, 8 drag, 9 ve, 11 to, 12 Anka, 13 grad, 14 jok, 15 dar, 17 Arno, 22 as, 24 le, 26 oče, 27 tam.

Sestavi!

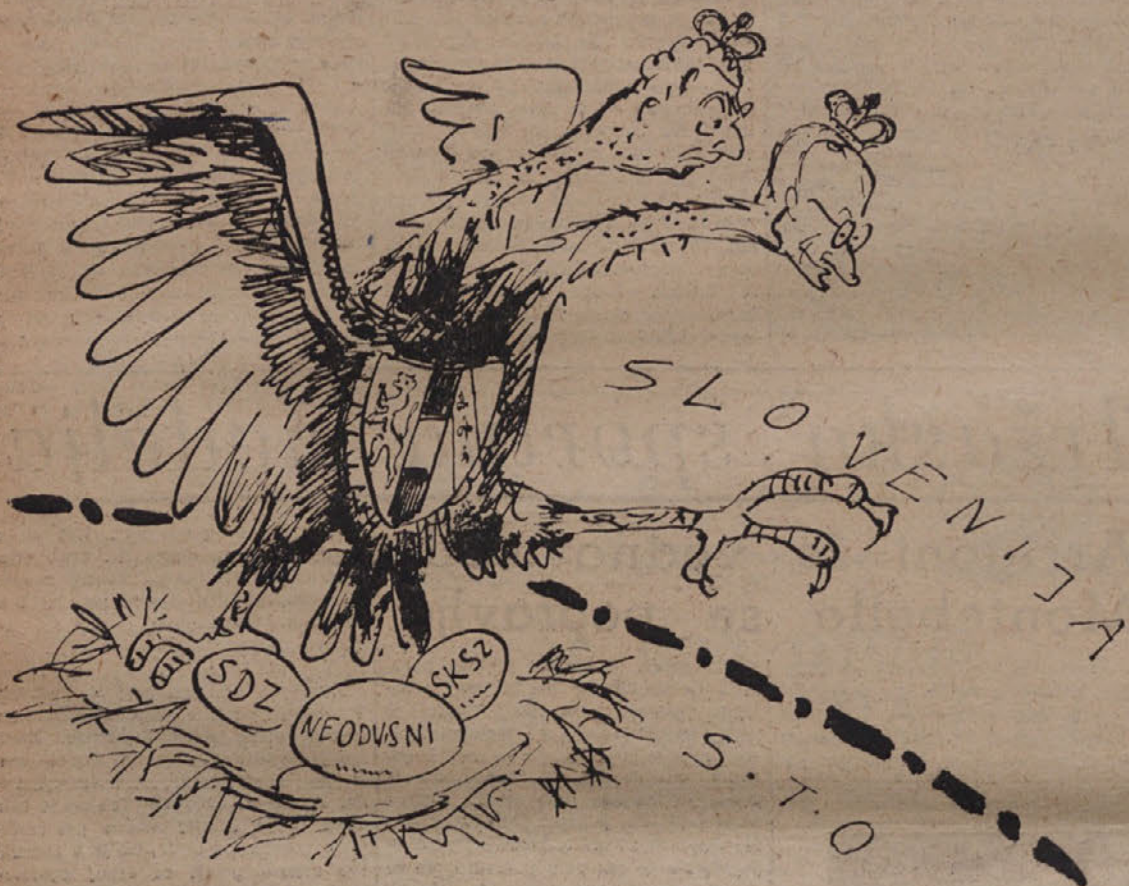
ZR	ČA	DO
ZR	NO	PO
GA	NA	KA
MEN	ČA	KA
MNA	DO	LA
	PA	

Te zloge čitaj tako, da boš dobil znan slovenski pregovor,

SPOMINI AKCIONAŠEV...

Glasilo «Akcijskega odbora» slovenskih reakcionarjev, Demokracija, stalno zagovarja tezo, da naj se Tržaško ozemlje razširi na škodo Jugoslavije in ustvari nekaka srednjeevropska katoliška država, tipa ranjke avstroogrske.

Akcijski dvoglavi orel, I. glava: Mahni, Anjeleto...

Akcijski dvoglavi orel, II. glava: Mahni raje ti Torčič, si «manj kompromitiran»...

Draga Pepa!
Cona B kominformistom vedno večjo skrb zadaja, «Unita», «Laboratore» sleherni dan nanjo laja; da svobode tam ni najti, da teror se tam šopiri, takihle vesti na kupe kominformovski list širi. Ze De Gasperi dobiva kominformovske nasvete naj čimprej «ubog» Istro reši izpod «tujen» pete. Le zakaj vsi ti napadi? boš mogoče se vprašala; draga Pepa, kar na hitro ti bom tu razlago dala: V conji B bodo prav kmalu svobodne volitve imeli, šovinistom to ne ugaja in z napadi so pričeli. Hitro so teror iznašli in še druge obdolžitve samo, da bi umazali bližajoče se volitve. Cona B pa ob volitvah vsem klevetnikom dokaže, da s klevetami se vedno le klevetnik sam umaže. In Vidali se za Istro naj lepo pod nosom obriše, to naj dobro si zapomni in še za uho zapiše! Morda v Mehiki se najde kdo, ki mu še kaj verjame, v conji B pa tak lažnivec nič pristašev si ne ujame. Kdor bi želel kaj terorja naj v Italijo zavije, tam vsak dan ti policija nekaj delavcev pobije. Tam v državnem proračunu so milijarde primanjkljaja, pa čeprav se tam uradno sveto leto zdaj obhaja.

Ljudstvo svojo borbo vodi, a «zgrajeno» vodstvo čaka le na to, da Rdeča armada ga odrešit prikoraka. Slabo je, kadar je treba bratske pomoči čakati, boljše je, če iz zagate sam si upaš premagati! Dosti bomb iz vojnih časov, žal, še celih je ostalo. Za otroke to strelivo kar usodno je postalo. Nekaj takih bomb pa naši tukaj so kominformisti, z njimi naši OF radi bi preluknjali obisti. Upajmo, da policija te «najditelje» poišče ter jim za kulturno delo da primerno zatočišče! Za slovenski otroški vrtec težko streho je dobiti, ni primerno, da se otroci uče slovensko govoriti! Če Japonci bi želeli tu kak vrtec svoj imeti, mestni bi očetje znali v Trstu jim ga preskrbeti. Za Slovence pač težko je; šovinistom nismo všeči, kjer le morejo, s poleni, nam se trudijo postreči. V Belgiji zaradi kralja so nastale homatije nekateri ga želijo, drugi mečejo v pomije. Bogu hvala, tukaj v Trstu ti problemi so neznani, ker sosedje levo, desno so nam vsi republikani. Če pa že zaradi kralja, glave bi si tu belili, vzdihnili bi prav globoko. «Ljubi bog se nas usmili!» Te pozdravlja
Tvoja Juca

Med vrstami

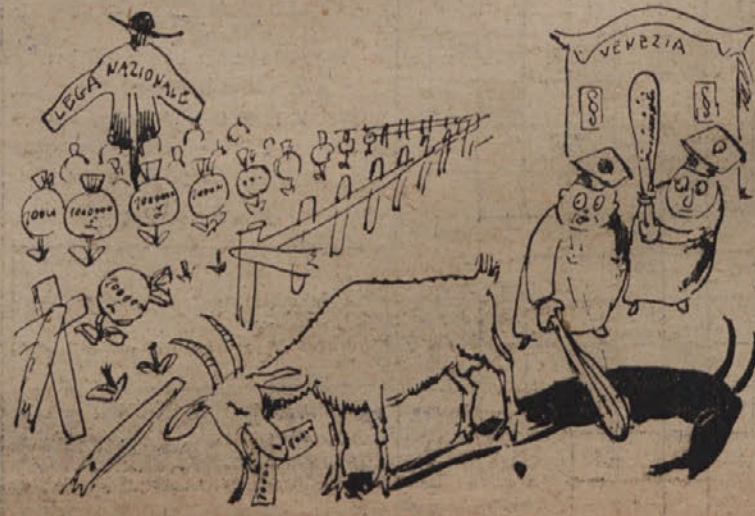
Pasja morala. V angleškem mestu Yorktonu so obtožili mestnega konjederca, da izvršuje svojo službo na nemoralen način, ker kroži po mestu s psico na vrvi in s to psico-samico vabi k sebi bločeče pse-samce brez gospodarja, da jih nato polovi.

Med vrstami: Anglija je dežela

ljubitelj psov. Je to edina dežela na svetu, ki ima posebna pokopališča za pse z regularnimi nagrobnimi spomeniki in primernimi napis, kjer se pobožno polagajo venci in šopki ter prižigajo sveče in svetilke. V taki deželi je treba čuvati pasjo moralo! Ha! Vse, kar je prav! Če hoče vsekakor ženjalni konjederce udeleževati svoje domisleke, naj menja poklic! Naj na primer odpre kak nočni lokal! Če bi mu primanjkovalo potrebnih «senjorin», se lahko obrne na metodajne kroge v Trstu.

„KOZLOVSKA SODBA V BENETKAH“

Zaradi milijonskih poneverb pri Legi so v Benetkah obsodili na milo kazen bivšega upravnika Lege nekega Monica, glavni krivci kakor tudi glavni razlogi obstajanja Lege pa so seveda ostali javnosti prikriti in še danes nadaljujejo s svojim poslom. Takale razsodba zelo sliči oni, ki so jo brhlni Višnjani izvršili nad kozlom, ki je hodil v tuj zelnik. Tolkli so ga namreč po njegovi senci.

Legi: Le kar točite, samo da me ne udarite...

SLOVENŠČINA ZA SLOVENCE

Poglej si deco, kak igra se rada, kak giblje, trudi se, peha brez mira, in pesek znaša. Kamen, les nabira, da hišo zida si al stolpe grada.

Potem pa menja misel iznenada ter vse, še z večjim trudom, spet podira. Od nekdanj to otroška je manira... V tržaškem radiu slična je navada:

Petnajst minut na teden poznavalec učen, z besedo polno kompetence, slovenščino predava za Slovence.

Nato ves teden napovedovalec pa v stalni borbi s slovnico in slogom slovenščini pošteni kliče «zbogom»!

DODO

Provokacija

Po prvem atentatu na sedež demokratskih organizacij v Trstu.

Vidaličev: Provokacija, «Primorski dnevnik» namiguje tudi na nas. Po drugem atentatu na isti sedež nekaj dni pozneje.

Vidaličev: Provokacija, nekdo se polašča naše zamisli in nas izziva, da vržemo še tretjo bombo.

...

Na policiji

Agent: Gospod maresciallo, v ul. R. Manna so vrgli bombo na sedež «titinov». Ali naj začnemo s preiskavo?

Maresciallo: Ne, počakajmo, da vržejo še kakšno, mogoče se je kdo le malo pošalil.

Agent: Gospod maresciallo, v ul. R. Manna so vrgli na isti sedež že drugo bombo. Naj začnemo s preiskavo?

Maresciallo: Začnite, toda počasi, če se drugi šalijo, zakaj se ne bi še mi...

...

Kaj vse te lahko udari po glavi?

V «Primorskem dnevniku» je zadnjič pisalo, da je nekdo nekomu razbil glavo s — telefonsko številko! V izpolnitvev poročila dostavljamo, da je telefonska številka kljub udaru, ki ga je zadala, ostala nepoškodovana in neprekinjeno posluje, — če slučajno ni zasedena.

...

Za kulisami Atlantskega pakta

Ameriški minister za državno obrambo se je dne 17. marca udeležil banketa, ki ga je priredil Klub Ircev v Chicagu v proslavo irskega narodnega patrona sv. Patrika. Minister je seveda moral kaj povedati; zato je pač minister. Govoril

je o svoji stroki in povedal: to-le zanimivo stvar:

«Izdelujemo novo orožje, ki bo tako učinkovito, da bodo vse sedaj znane vrste orožja postale popolnoma brezpredmetne».

Ali se nam ne odkriva tu smisel Atlantskega pakta? Ta smisel namreč: Požurimo se, da Evropi prodamo za drag denar čim več orožja, dokler je še čas. Kajti to orožje bo prav kmalu navadno — staro železo! ...

„Il Piccolo“

Ce gledaš s trga «Goldont» proti predoru, boš zagledal na steni tiskarne modro ploščev, na kateri se blesti opozorilo, da je «Il Piccolo» zagledal luč sveta leta 1881, se začelo proslaviti od njega leta 1815, ter se ponovno rodil v letu 1919. Ni znano, kdaj bodo to modro ploščev s temi letnicami prepletkali. Če pa je ne nameravajo, naj vsaj resnici na ljubo pripišejo spodaj še to: do končno umrl leta 1945.

Ustavili smo inflacijo

Dne 17. t. m. je minister Pella v rimskem parlamentu zmagoslavno izjavil: «Končno smo vendar ustavili inflacijo!»

Ker nihče ni postavljen za ministra z nalogo, da javno laže, moramo skušati, da njegove besede pravilno razumemo. Nekdaj v dobrih časih, je znašal denarni obtok v državi 25 milijard lir. Danes doseže ta obtok okrog 1.200 milijard. Če to ni inflacija, potem je koza konj! Kako naj razumemo ministrovo zmagoslavno izjavo? Evo: Ustavili smo inflacijo, da nam - ne zhež!

***

Novi bankovci

Kaj lični so novi kovanci čedni, vedno svetli. In kako so lahki! Kakor vrednost, ki jo predstavljajo. Ti kovanci so prava pridobitev. Treba je čestitati. Ne smemo tudi prezreti tepe simbolike, ki tiči v figurah vpodobljenih na kovancih. Mila in tolažilna je ta simbolika: Mila za preteklost in tolažilna za bodočnost. (Za sedanost je, kakor rečeno, lahkota).

Kovanec za 10 lir prikazuje oljko, Milo je človeku, ko pomisli, da je bilo olje nekoč po 10 lir in še manj. A tolažilno je, da je kovanec dovolj trd, da bo trajal do tedaj, ko bo olje spet tako poceni.

***

Zunanje vesti

Cistka v madžarski partiji. Stare partije neusmiljeno mečejo iz partije, da bodo v doglednem času ostali v partiji le še nepartije.

Cangkajšek je prevzel vodstvo bežeče vojske. Pravijo, da je bil postavljen vojaški na čelo, ker se je izkazal kot najboljši bežeči vojščak.

V Ameriki so izumili nov vitamin ki ga pridobivajo iz kravjih odpadkov. Ta vitamin bo verjetno zelo poceni. Dražji bi vsekakor bil, če bi ga pridobivali iz odpadkov bolhe.

